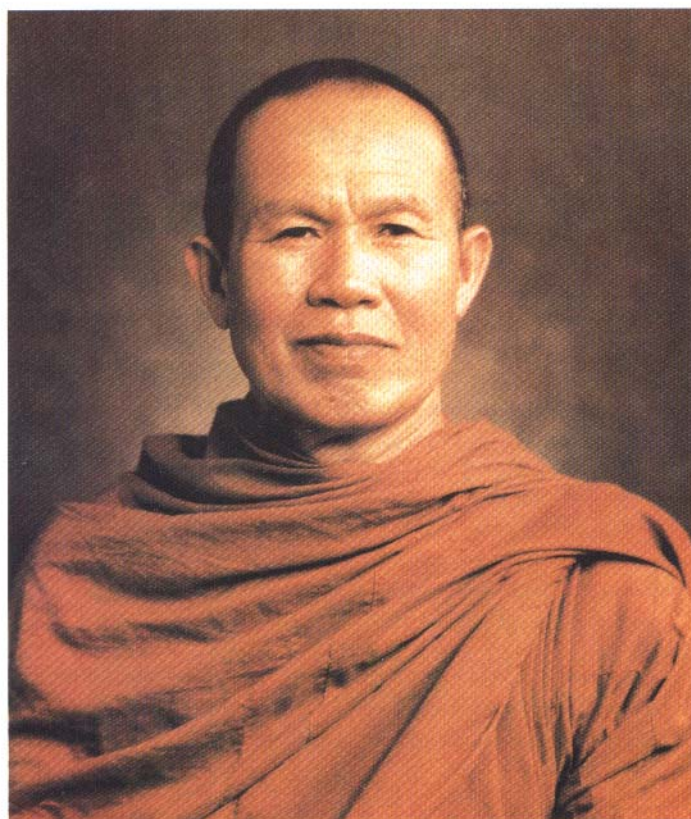

หนังสือพุทธโศ

โดย พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ
วัดป่าบ้านค้อ ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี

พระอาจารย์ทูล ขิปปปณฺโณ

วัดป่าบ้านค้อ ต. เขื่อน้ำ อ. บ้านฝ้อ

จ. อุตรธานี

หนังสือพุทธโศ

โดย

พระอาจารย์ทูล ชิปุปปณฺโณ

วัดป่าบ้านค้อ ต. เขื่อน้ำ อ. บ้านฝื่อ

จ. อุตรธานี

โทร. (๐๔๒) ๒๔๕-๔๔๘, ๒๒๑-๒๒๓

วัดมกุฏกษัตริยาราม (๐๒) ๒๘๑-๒๘๗๕

คำปรารภ

ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงหนังสือพุทธโศ เล่มนี้ขึ้น เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจในความหมายให้ถูกต้อง มิใช่ว่านี่กพุทธโศไปแล้วก็เลศคณหาน้อยใหญ่จะหลุดลอยหมดไปจากใจได้ แล้วเกิดปัญญารอบรู้ตามความเป็นจริง ให้ผู้ปฏิบัติได้ตีความหมายให้คำว่าพุทธโศให้ถูกต้อง มิใช่ว่านี่กคำบริกรรมพุทธโศแล้วจะเกิดความบริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นมรรคผลนิพพาน การปฏิบัติในคำว่าพุทธโศมีอุบาย ๒ วิธี

๑. พุทธโศในรูปแบบสมณะ เรียกว่าการทำสมาธิ

๒. พุทธโศในรูปแบบการเจริญในวิปัสสนา

ทั้ง ๒ รูปแบบนี้มีอุบายการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ท่านจะได้รู้และเข้าใจในหนังสือเล่มนี้ อ่านแต่ละครั้ง ใช้ปัญญาพิจารณาให้มีเหตุผล ทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เมื่อเข้าใจในความหมายได้ถูกต้องแล้ว การปฏิบัติก็ จะไม่เกิดความสับสนวกวน ในชาตินี้เมื่อท่านมีบารมีที่พร้อมแล้ว ท่านก็จะได้บรรลุในมรรคผลขั้นใดขั้นหนึ่ง

(๔)

แน่นอน ถ้าหากบารมียังไม่พร้อมในชาตินี้ ในเมื่อเราได้
มาเกิดร่วมพระพุทธศาสนาของพระศรีอาริยมืดไถรย
เราก็จะได้ฟังธรรม จะมีปัญญารอบรู้ในสังขธรรมตาม
ความเป็นจริง ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ เข้าสู่
พระนิพพานในชาตินั้นๆ ไปอย่างแน่นอน ในชาตินี้ให้
ถือว่าเรามีความโชคดีที่ได้มาเกิดร่วมพระพุทธศาสนา
ให้พยายามอย่างเต็มที่อย่าปล่อยให้โอกาสอันเป็นมงคล
ผ่านไปเปล่า เมื่อพลาดโอกาสในชาตินี้ไปแล้ว เมื่อเรา
ได้เกิดมาในชาติต่อไปเราจะได้มาเกิดพบพระพุทธ
ศาสนา เหมือนในชาตินี้ อีกหรือไม่ ถึงจะมีงานทางโลก
ที่จะต้องรับผิดชอบอยู่ก็ให้ทำกันไปตามหน้าที่ ส่วนงาน
ในทางธรรมการสร้างกุศลบารมีอันจะติดตามตัวเราไป
ให้ถือว่าเป็นกรณีพิเศษ จะเป็นผลกำไรของชีวิตเราเป็น
สมบัติของคนโดยแท้จริง

ขอให้ท่านมีสติปัญญาความฉลาดรอบรู้ใน
สังขธรรมตามความเป็นจริงในชาตินี้ด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำปรารภ	(๓)
หนังสือพุทโธ	๑
ความหมายของคำว่าพุทโธ	๒
ทรงศึกษากับดาบสทั้งสอง	๒
วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อย่าง	๖
ประวัติของพวกดาบสฤๅษี	๑๒
ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ	๑๗
ทรงค้นพบแนวทางตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง	๒๓
พุทโธตัวจริงมิใช่การนึกคำบริกรรม	๔๒
การฝึกปัญญาต้องวางทิศทางไว้ล่วงหน้า	๔๘
ธรรมะในตำราเป็นชื่อของความจริง	๕๕
สติปัญญาเป็นเหตุให้เกิดพุทโธ	๕๘
การตีความในทศนญาณไม่ถูกจะมีปัญหา	๗๔
มักคามักคณฺฐาน	๗๘
การบรรลุธรรมของพระอรหันต์	๘๒
บทส่งท้าย	๑๐๕

หนังสือพุทธโธ

ขอทำความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายมาในที่นี้ ด้วย การเขียนหนังสือเล่มนี้จะมีการกล่าวซ้ำอยู่บ้าง ในความหมายก็เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เกิดความเข้าใจ ให้มากขึ้นเท่านั้น เพราะในยุคนี้มีการพูดถึงในคำว่า พุทธโธกันอยู่มาก และก็ตีความหมายในคำว่าพุทธโธ แตกต่างกันไป ทำให้ผู้รับฟังเกิดความสับสน รู้อะไร ก็เรียกว่าพุทธโธกันไปทั้งหมด พุทธโธ ที่ถูกต้องตาม ความหมายของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงเป็นอย่างไร ท่านจะได้เข้าใจในหนังสือเล่มนี้ ขอให้ท่านอ่านให้ดี ใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างมีเหตุผล ถ้าตีความหมาย ในคำว่าพุทธโธผิดไป การปฏิบัติก็ผิดในความหมายที่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้

ความหมายของคำว่าพุทฺโธ

พุทฺโธ ถ้าแปลกันตรง ๆ ก็หมายถึง พระพุทธเจ้า ถ้าได้ศึกษาให้ลึกลงไปโน้นละเอียดแล้ว พุทฺโธ ไม่ได้หมายถึงพระพุทธเจ้าโดยตรง ความหมายในคำว่า พุทฺโธ เป็นคำบาลีเป็นผลเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ที่เรียกว่า รู้ ตื่น เบิกบาน จึงให้ชื่อตามบาลีว่า พุทฺโธเท่านั้น คำว่า รู้ ตื่น เบิกบาน เป็นอย่างไรจะได้ รู้ในหนังสือเล่มนี้ จะขอเรียบเรียงในเหตุการณ์ที่ทำให้ พุทฺโธได้เกิดขึ้นในจุดเริ่มต้นเป็นดังนี้ ในครั้งนั้นพระองค์ ยังไม่ได้ตรัสรู้จึงมีชื่อว่าพระสิทธัตถะภิกขุ เมื่อพระองค์ ได้ออกผนวชแล้วทรงแสวงหาครูอาจารย์ เพื่อหาอุบาย ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง หาวิธีที่จะดับความเกิดแก่เจ็บ ตาย อุบายวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นอย่างไรในช่วง นั้นพระองค์ก็ยังไม่ทรงทราบ

ทรงศึกษากับดาบสทั้งสอง

เมื่อได้ทราบข่าวว่ามีนักบวชทั้ง ๒ ชื่อ อุทก ดาบส อาหารดาบส ทั้ง ๒ มีการปฏิบัติที่เคร่งครัด

จริงจัง มีประชาชนให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทรงเข้าไปศึกษาในวิธีปฏิบัติจากครูทั้ง ๒ นั้น พระองค์ทรงเรียนรู้ในวิธีการปฏิบัติจากครูทั้ง ๒ นั้น อย่างรวดเร็ว พระองค์ทรงปฏิบัติเป็นไปตามแบบอย่างของครูทั้ง ๒ นั้นได้เป็นอย่างดี วิธีการสอนของครูทั้ง ๒ นั้นเป็นอุบายวิธีการทำสมาธิ มุ่งทำให้จิตมีความสงบเพียงอย่างเดียว แต่ละวันแต่ละคืน ยืนเดินนั่งนอน ทรงฝึกสติทำสมาธิให้จิตมีความสงบอยู่เสมอ ไม่ได้ฝึกในวิธีทางสติปัญญาแต่อย่างใด พระองค์ทรงฝึกสติทำสมาธิจนจิตมีความสงบละเอียดอ่อนลึกจนถึง รูปฌาน อรูปฌาน ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่จิตมีความสงบอยู่นั้น เหมือนกับกิเลสตัณหา น้อยใหญ่ได้หมดไปจากใจ เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิความสงบในฌานแล้ว ผลที่เกิดจากการทำสมาธิใจก็มีความสุขสบายอีกไม่นานผลที่เกิดจากการทำสมาธิก็เสื่อมไป จึงทำให้กิเลสตัณหาใหญ่เกิดขึ้นที่ใจตามเดิม เป็นอยู่ในลักษณะนี้ต่อกันมายาวนาน วกวนไปมาไม่มีความก้าวหน้าแต่อย่างใด

ทั้งที่พระองค์ทรงมีพระสติปัญญาที่เทียบ

พร้อมอยู่แล้ว การสร้างบารมีของพระองค์ก็เป็นปัญญาธิกะ มีความเต็มเปี่ยมด้วยพระสติปัญญา มาแล้วอย่างสมบูรณ์เต็มที่ทรงมีความชำนาญในการทำสมาธิ เข้าถึงรูปฌาน อรูปฌานจนเป็นวสีเข้าสมาธิออกจากสมาธิในระดับไหน พระองค์ทรงทำได้มีความชำนาญเป็นอย่างดียิ่ง ทั้งที่พระองค์ทรงมีพระสติปัญญาที่สมบูรณ์ ทำไมพระปัญญาจึงไม่เกิดขึ้นแก่พระองค์ในขณะนั้นเล่า ผู้สอนในวิธีทำสมาธิและผู้ที่ทำสมาธิทั้งหลาย ควรได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้ดี มิฉะนั้นจะพากันหลงทางในแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าไปโดยไม่รู้ตัว ถ้าผู้สอนมีการศึกษามาผิด และมีความเห็นผิดเพียงคนเดียว จะสอนให้คนอื่นมีความเห็นผิดและปฏิบัติผิดต่อๆ กันไปมากมายทีเดียว ที่สอนไปว่าทำสมาธิให้จิตมีความสงบดีแล้ว ปัญญาย่อมเกิดขึ้น นี้เองจึงทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจผิดเป็นอย่างมาก ขอให้ผู้สอนได้ศึกษาในวิธีทำสมาธิของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ

ในยุคนี้สมัยนี้พากันสอนวิธีทำสมาธิไปตามแบบอย่างของพวกดาบสฤๅษีมากเกินไป แต่ก็มาพูด

ไปว่าทำตามเพียงอย่างในแนวทางของพระพุทธเจ้า การพูดอย่างนี้ไม่ถูกต้องเลย วิธีการทำสมาธิอย่างนี้เป็นวิธีเดิมของพระลัทธิตถะภิกขุเคยทำกับดาบส ทั้งสองมาแล้ว ฉะนั้นต้องศึกษาให้เข้าใจ มิใช่ว่าการทำสมาธิให้จิตมีความสงบได้แล้วจะถูกต้องไปเสียทั้งหมด เช่น โมหสมาธิ มิจจาสมาธิ สัมมาสมาธิ ทั้งสามนี้มีความแตกต่างกันอย่างไร ส่วนใหญ่จะพูดว่าสัมมาสมาธิกันทั้งนั้น ทั้งที่เป็นโมหสมาธิและเป็นมิจจาสมาธิ ก็ยังตีความไปว่าตนเป็นสัมมาสมาธิอยู่นั่นเอง สมาธิแต่ละอย่างมีเหตุให้เกิดขึ้นที่แตกต่างกัน เช่น โมหสมาธิเมื่อจิตมีความสงบแล้วย่อมมีความสุขใจ แล้วไปหลงอยู่ในความสุขของสมาธิ มิใช่หรือ ไม่อยากให้จิตถอนออกจากความสงบนั้นๆ เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิแล้วยังคิดอาลัยเสียดายอยู่กับความสงบนั้นๆ พยายามที่จะทำให้จิตเป็นสมาธิมีความสงบต่อไป แทนที่จิตได้ถอนออกจากสมาธิแล้วน้อมไปพิจารณาทางปัญญา

วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อย่าง

มิจฉาสมาธิ มีเหตุให้เกิดขึ้นจาก มิจฉาทิฏฐิ
 ความเห็นผิดเข้าใจผิดจากความเป็นจริง มีตัณหา
 คือความอยากเป็นต้นเหตุที่สำคัญ เมื่อจิตมีความ
 สงบเป็นสมาธิแล้วจึงเกิดภาพหลอกที่เรียกว่านิมิต
 นิมิตนี้เองจึงเป็นกลลวงของกิเลสสังขาร ผู้ไม่มี
 ปัญญาจึงเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นของจริง มี
 ความดีใจพอใจในนิมิตนั้น ๆ จนลืมตัว จึงเกิด
 ความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นของดี มีความฝักใฝ่พอใจ
 ในนิมิตจนจิตเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อย่าง
 ขึ้นมาโดยไม่รู้ตัว นี้ก็เพราะไม่มีปัญญารอบรู้ในวิธี
 ทำสมาธิที่ถูกต่อนั่นเอง จึงทำให้จิตเกิดวิปัสสนา
 เหม่อลวย ไม่มีสติควบคุมจิตของตัวเองได้เลย ที่
 เรียกว่ากรรมฐานแตกเป็นบ้าไปก็เป็นในลักษณะนี้
 ก็เพราะทำสมาธิไม่มีปัญญาเป็นองค์ประกอบรอบรู้
 เอาไว้ ถ้าทำสมาธิมีความจริงจังมากเท่าไรก็จะเพิ่ม
 วิปัสสนามากขึ้นเท่านั้น สติปัญญาไม่มี อาการของ
 วิปัสสนูปกิเลสก็เริ่มปรากฏตัวขึ้นที่ใจ ดังจะได้อธิบาย
 เรื่องของวิปัสสนูปกิเลสที่เกิดขึ้นจากมิจฉาสมาธิ ที่

มีความสงบอย่างผิด ๆ ให้ผู้ทำสมาธิรับรู้เอาไว้ เพื่อ
จะได้ข้อคิดสังเกตดูตัวเองว่า เมื่อทำสมาธิไปแล้ว
มีผลเกิดขึ้นเป็นอย่างไร ถ้าผิดไปก็จะได้แก้ไขให้ทัน
ต่อเหตุการณ์

๑. โภภาส เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้ว
จะเกิดความสว่างในทางใจ ความสว่างนี้จะมีลักษณะ
ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละคนไม่เหมือน
กัน เมื่อความสว่างนี้เกิดขึ้นกับตัวเองเมื่อไร ให้รีบไป
หาครูอาจารย์ช่วยแนะวิธีแก้ไข ครูอาจารย์นั้นต้องมี
ความรอบรู้ในวิธีทำสมาธิเป็นอย่างดี จึงจะช่วยแก้ไข
ให้ได้ ถ้าครูอาจารย์ไม่มีความรู้ในทางนี้ ก็จะส่งเสริม
ตอกย้ำให้ทำในวิธีนี้ต่อไป ผู้ได้รับผลที่ผิดๆ ก็ตกอยู่กับ
ผู้ทำสมาธิเอง

๒. ปีติ ผู้ทำสมาธิจะมีความเอิบอímใจเป็น
อย่างมากมีความเบิกบานใจอยู่ตลอดเวลา จะยืน
เดินนั่งนอนอยู่ในอิริยาบถไหนใจจะมีความเอิบอím
อยู่ตลอดทั้งวันทั้งคืน ในช่วงนั้นมีแต่เฝ้าดูจิตที่มีความ
เอิบอímอยู่เป็นนิจ ความคิดทางสติปัญญาจะพิจารณา
ในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็หมดสภาพไป ใจมี

แต่ความเพลิดเพลिनอยู่กับปีตินั้น ๆ

๓. ปัสสัทธิ ความสงบใจที่เป็นผลจากการทำสมาธิจะมีความสงบเป็นอย่างมาก จะมีความแน่วแน่นมั่นคงอย่างแนบแน่นทีเดียว ใจไม่คิดวอกแวกแต่ส่ายไปตามอารมณ์แต่อย่างใด จะเป็นอารมณ์แห่งความรักหรืออารมณ์แห่งความขงเนื่องจากสาเหตุอันใดก็ตามไม่มีความอยากคิดในเรื่องอะไรทั้งนั้น จะยืนเดินนั่งนอนอยู่ที่ไหนมีแต่ความสงบใจอยู่ตลอดเวลา นี่ก็เป็นโมหสมาธิหลงอยู่ในความสุขจนลืมตัว ไม่อยากคิดพิจารณาให้เป็นไปในการเจริญทางสติปัญญาแต่อย่างใด เพราะกลัวว่าใจจะเกิดความฟุ้งซ่าน มีแต่ใช้สติระลึกรู้อยู่ในอารมณ์แห่งความสงบนั้น ๆ จึงเป็นสมาธิที่โง่เขลาหาความฉลาดไม่ได้เลย

๔. สุขะ เมื่อจิตมีความสงบดีแล้วย่อมเกิดความสุขภายในใจเป็นอย่างมาก จะยืน เดิน นั่ง นอนอยู่ที่ไหนใจจะมีแต่ความสุขอยู่ตลอดเวลา ถือว่าใจมีความสุขแล้ว อยากให้ความสุขนี้อยู่เป็นคู่ของใจตลอดไปไม่อยากให้เสื่อมคลาย นี้เองผู้ปฏิบัติในยุคนี้

จึงมีความต้องการภาวนาหาความสุขเพียงเท่านั้น ที่
สอนกันว่าทำสมาธิเพื่อให้เกิดความสุขภายในใจ
ถ้าปัญญาไม่มีก็จะหลงความสุขได้

๕. ญาณะ เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิได้
แล้วย่อมมีความรู้เกิดขึ้น ความรู้ที่เกิดขึ้นนี้เองจะ
ทำให้เกิดความหลงผิดไปได้ง่าย จะตีความหมาย
ไปว่าปัญญาญาณได้เกิดขึ้นกับตัวเองแล้ว อยากรู้
เรื่องอะไรอยากรู้ในกรรมหมวดไหนก็กำหนดถามลง
ไปที่ใจ ก็จะมีคำตอบขึ้นมาในหมวดกรรมนั้นๆ
จะเข้าใจไปว่าคุณธรรมได้เกิดขึ้นกับตัวเองแล้ว อยาก
รู้ว่าเราอยู่ในคุณธรรมระดับไหน ก็จะมีคำตอบบอกขึ้น
มาว่า เป็นคุณธรรมของพระอริยโสดาบันบ้าง เป็น
คุณธรรมของพระสกิทาคามีบ้าง เป็นคุณธรรมของ
พระอนาคามีบ้าง เป็นคุณธรรมของพระอรหันต์บ้าง
จึงได้เกิดความเชื่อมั่นในความรู้ที่เกิดขึ้นว่าเป็นของ
จริงที่ฝังใจอย่างสนิททีเดียว ใครจะมาว่ามีความ
สำคัญผิด ก็จะยืนยันว่าเรามีญาณรู้ที่ถูกต้องและมี
ความเชื่อมั่นว่าตัวเองได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า
จริง ถ้าเป็นในลักษณะนี้จึงยากที่จะแก้ไข

๖. อธิโมกข์ น้อมใจเชื่อว่าเป็นของจริงอย่าง
 ฝังใจทีเดียว เข้าใจว่าเรามีดวงตาเห็นธรรม ก็เพราะ
 มีญาณรู้ที่เกิดขึ้นจากสมาธิความสงบเป็นต้นเหตุ
 นั้นเอง มีความเชื่อมั่นในความรู้ของตัวเองสูงมาก
 ให้ความสำคัญตัวเองว่า พุทโธ รู้ตื่นเบิกบานได้
 เกิดขึ้นกับตัวเองแล้วถ้ามีอภิญาอย่างใดอย่างหนึ่ง
 เกิดขึ้นก็จะเกิดความเชื่อมั่นเพิ่มทิวฐิมานะอัตตา
 จนลืมนัตถ์ ถ้าพระเป็นในลักษณะนี้ก็จะได้รับพยากรณ์
 จากลูกศิษย์ว่า อาจารย์ของเราได้บรรลุธรรมเป็นพระ
 อรหันต์ทันที

๗. ปัสคาคะ มีความเพียรที่เข้มแข็งเป็น
 อย่างมาก ความเพียรนั้นจะมุ่งทำสมาธิให้จิตมีความ
 สงบเพียงอย่างเดียว จะไปที่ไหนอยู่ในที่ใดจะปรารถ
 ความเพียรทำสมาธิอยู่เสมอ จะอยู่เฉพาะตัวหรือ
 ในสังคมใดจะอยู่ในความสำรวมผิดปกติ จะอยู่แบบ
 นิ่งเฉยไม่อยากจะพูดคุยกับใครๆ ผู้ที่ไม่เข้าใจก็คิดว่า
 เป็นผู้ปฏิบัติที่เคร่งครัดมาก หรือลืมนตาก็จะอยู่ในท่า
 เงียบขรึมซึมเซอเหม่อลอย ไม่ชอบอยู่ในสังคมอยาก
 จะอยู่เป็นเอกเทศเฉพาะตัว ไม่มีความฉลาดรอบรู้ใน

ทางปัญญาแต่อย่างใด จึงเรียกว่า มิจฉาวายามะ เป็น
ความผิดไม่ถูกต้องชอบธรรมแต่อย่างใด

๔. อุปฏฐาน มีสติระลึกรู้ในอารมณ์ภายในใจ
ได้ดีมาก แต่เป็นเพียงสติสมาธิเท่านั้น ส่วนสติปัญญา
จะไม่มีกับผู้เป็นในลักษณะนี้แต่อย่างใด ถ้าอารมณ์
ของใจเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยอย่างไร ก็จะมีสติระลึก
รู้ไปตามอารมณ์ประเภทนั้นๆ ไม่ชอบพิจารณาในทาง
สติปัญญาแต่อย่างใด ไม่สนใจพิจารณาในเรื่องที่เป็น
อนิจจังทุกขังอนัตตา ถึงจะพูดธรรมะได้ก็พูดไปตาม
ตำราที่ได้ศึกษามาเท่านั้น จึงเรียกว่า มิจฉาสติ ระลึกรู้
ในสิ่งใด จะไม่เป็นไปในความถูกต้องชอบธรรมแต่
อย่างใด

๕. อุเบกขา ความวางเฉยในทางใจได้ดีมาก
ใจไม่รับในอารมณ์ที่ชอบใจและไม่ชอบใจ อะไร
ที่มาสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเป็นสิ่งที่
จะให้เกิดความรักความชัง ใจจะวางเฉยอยู่ตลอดเวลา
เมื่อใจลงสู่อุเบกขาความวางเฉยที่มั่นคงแล้ว จะไม่ทำให้
เกิดความรู้สึกในอารมณ์ ไม่มีความเอาใจใส่ในสิ่งใดๆ
ทั้งสิ้น เมื่อเป็นอย่างนี้จะทำสมาธิได้ง่าย แต่ก็

๑๒

เป็นมิจฉาสมาธิ ความตั้งใจมันผิดต่อไป จึงยากที่จะ
แก้ไขหรือแก้ไขไม่ได้เลย

๑๐. นิกันติ มีความยินดีพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้น
ทั้งหมด ยอมรับผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นของจริง มีความ
เชื่อว่าเป็นแนวทางที่จะทำให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน
ได้แน่นอนใครจะมาว่าภาวนาผิดอย่างไรก็มีความ
มั่นใจในตัวเองว่าภาวนาถูกต้องไป และยังไปตำหนิ
ผู้อื่นว่าภาวนาไม่เก่งเหมือนเรา ถึงครูอาจารย์องค์ที่
มีความฉลาดรอบรู้เข้ามาช่วยเหลือก็สายไปเสียแล้ว
ชีวิตได้ทุ่มเทในการทำสมาธิอย่างจริงจัง ก็มาพัง
เพราะวิปัสสนูปกิเลสที่เกิดขึ้นนี้เอง

ผู้ทำสมาธิถ้าไม่กำจัดตัวมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิด
ให้หมดออกจากใจได้ เมื่อทำสมาธิเพิ่มเข้าไปกำลังใจที่
เกิดจากการทำสมาธิ ก็จะไปบวกกันกับมิจฉาทิฏฐิเดิม
ที่มีอยู่ ก็จะเกิดเป็นมิจฉาสมาธิ ความตั้งมั่นผิด แล้ว
กลายเป็นวิปัสสนูปกิเลสดังที่ได้อธิบายมาแล้ว

ประวัติของพวกดาบสฤๅษี

ผู้ปฏิบัติควรได้ศึกษาประวัติของพวกดาบสฤๅษี

เอาไว้ ในยุคก่อนพระพุทธศาสนายังไม่ได้อุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็มีพวกดาบสฤๅษีทำสมาธิความสงบกันอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีปัญหาเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลสแต่อย่างใด เพราะท่านเหล่านั้นทำสมาธิไปเพื่อความสงบเท่านั้น ไม่รู้จักในเรื่องของกิเลสตัณหา ไม่อยากรู้ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่อยากให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น ไม่อยากรู้เห็นในนรกสวรรค์ ไม่อยากให้อ自己有มีความบริสุทธิ์ ไม่อยากบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ และยังไม่เข้าใจในมรรคผลนิพพาน เพราะในยุคนั้นพระพุทธศาสนายังไม่มี การทำสมาธิก็เพื่อความสงบสุขทางใจเท่านั้น ยังไม่รู้จักว่ารูปฌาน อรูปฌานเป็นอย่างไร อภิญญาห้า สมาบัติแปด เป็นอย่างไรก็ยังไม่รู้ ผลของการปฏิบัติเป็นในลักษณะนี้ยังไม่เป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบและยังไม่เป็นมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดแต่อย่างใด เพียงทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ในความละเอียดเท่านั้น

ในยุคนี้สมัยนี้พยายามทำสมาธิให้เหมือนกันกับพวกดาบสฤๅษี แต่ก็ทำได้ยากมากเพราะมีความอยากมากเกินไป และได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าในวิธีละกิเลสตัณหา ละความโลภ

เอาไว้ ในยุคก่อนพระพุทธศาสนายังไม่ได้อุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็มีพวกดาบสฤๅษีทำสมาธิความสงบกันอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีปัญหาเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลสแต่อย่างใด เพราะท่านเหล่านั้นทำสมาธิไปเพื่อความสงบเท่านั้น ไม่รู้จักในเรื่องของกิเลสตัณหา ไม่อยากรู้ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่อยากให้มีปัญญาเกิดขึ้น ไม่อยากรู้เห็นในนรกสวรรค์ ไม่อยากให้อใจมีความบริสุทธิ์ ไม่อยากบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ และยังไม่เข้าใจในมรรคผลนิพพาน เพราะในยุคนั้นพระพุทธศาสนายังไม่มี การทำสมาธิก็เพื่อความสงบสุขทางใจเท่านั้น ยังไม่รู้จักว่ารูปฌาน อรูปฌานเป็นอย่างไร อภิญญาห้า สมาบัติแปด เป็นอย่างไรก็ยังไม่รู้ ผลของการปฏิบัติเป็นในลักษณะนี้ยังไม่เป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบและยังไม่เป็นมิจฉาทิฐิความเห็นผิดแต่อย่างใด เพียงทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ในความละเอียดเท่านั้น

ในยุคนี้สมัยนี้พยายามทำสมาธิให้เหมือนกันกับพวกดาบสฤๅษี แต่ก็ทำได้ยากมากเพราะมีความอยากมากเกินไป และได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าในวิธีละกิเลสตัณหา ละความโลภ

ละความโกรธ ละความหลง ละระคะความกำหนัด
อยากรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารม อยากให้ปัญญาเกิด
ขึ้น อยากให้จิตมีความบริสุทธิ์หลุดพ้นเข้าสู่พระ
นิพพาน ตัณหาคือความอยากอย่างนี้เองจึงถูกกิเลส
สังขารหลอกใจจึงทำสมาธิความสงบได้ยาก ตัณหา
คือความอยากนี้เองจึงเป็นแม่ทัพใหญ่ เอาสมมุติ
ทั้งหลายมาหลอกใจจนเกิดความลุ่มหลงเบี่ยงเบน
ประเด็นให้ใจเกิดความเข้าใจผิดเห็นผิดหลงผิดกลายเป็น
มิจฉาปฏิบัติไปโดยไม่รู้ตัว คำสอนของพระพุทธเจ้า
มีความสมบูรณ์อยู่แล้ว เมื่อการศึกษาไม่ดีจึงตีความหมาย
ในคำสอนของพระพุทธเจ้าให้คลาดเคลื่อนไปจาก
หลักความเป็นจริง แนวทางที่เป็นมิจฉาสมาธิ ความ
เห็นผิด ก็ยังตีความไปว่าเป็นสัมมาสมาธิ ความเห็น
ถูกต้องชอบธรรมไป ถ้าเข้าใจในวิธีการทำสมาธิของ
พระพุทธเจ้าดีแล้วการทำสมาธิมิใช่เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก
อะไร เพราะพระพุทธเจ้าได้ทรงแยกในอุบายทำสมาธิ
ให้ถูกกับจริตนิสัยของแต่ละบุคคลไว้แล้ว ถ้าไม่
เข้าใจในตัวเองว่าเรามีนิสัยอะไรแล้ว ก็ยากที่จะทำ
สมาธิให้เป็นสัมมาสมาธิที่มีความตั้งมั่นอย่าง

ชอบธรรมได้ วิธีการทำสมาธิของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ให้ฝึกในวิธีทำสมาธิตั้งใจมั่น เพราะสมาธิตั้งใจมั่นเป็นองค์ประกอบใช้กับปัญญาโดยเฉพาะ สมาธิความสงบจะประกอบใช้กับปัญญาไม่ได้เลย เพราะจิตมีความสงบและละเอียดมาก ถ้าทำสมาธิจิตมีความสงบแล้วก็ปล่อยให้จิตอยู่ในความสงบนั้นต่อไปจนอิมัตถ์ จนกว่าจิตจะถอนออกจากสมาธิ ความสงบขึ้นมาเอง ในขณะที่จิตถอนออกจากความสงบนั้นให้มีสติกำหนดในจิตเอาไว้อย่าปล่อยให้จิตถอนออกหมดทีเดียว ให้กำหนดอยู่ในอุปัชฌายสมาธิขณิกสมาธิ ที่พวกเราเรียกว่าสมาธิความตั้งใจมั่น จากนั้นก็น้อมจิตไปเจริญในทางปัญญา ที่เรียกว่า ยกจิตขึ้นสู่ในการเจริญในวิปัสสนาก็เป็นในลักษณะนี้ มิใช่ว่าจิตมีความสงบแล้วจะยกจิตขึ้นสู่การเจริญวิปัสสนา แต่อย่างใด ผู้สอนและผู้ปฏิบัติต้องเข้าใจในวิธีทำสมาธิเพื่อนำไปประกอบกับปัญญาให้ถูกต้อง วิธีนี้เป็นอุบายในการสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง ไม่เหมือนวิธีทำสมาธิของพวกดาบสฤๅษีทำกันแต่อย่างใด เพราะพวกดาบสฤๅษีเขาทำสมาธิมุ่งแต่ความสงบเพียงอย่างเดียว

เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิมาก็ถอนออกหมด เขาไม่รู้ในวิธีการน้อมเอากำลังใจที่เกิดขึ้นจากสมาธิไปประกอบปัญญา เพราะเขาไม่รู้ในวิธีการเจริญในวิปัสสนาแต่อย่างใด วิธีทำสมาธิอย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงเคยทำมาก่อน เมื่อครั้งไปฝึกทำสมาธิกับพวกดาบสทั้งสองมาแล้ว จึงไม่มีผลดีที่จะเอาไปประกอบปัญญาแก้ปัญหอะไรได้เลย พระพุทธเจ้าทรงตำหนิว่าวิธีทำสมาธิอย่างนี้ไม่ถูกต้อง แต่ทำไมพวกเราจึงเอาวิธีทำสมาธิที่ไม่ถูกต้องนี้มาสอนและปฏิบัติกันอยู่ ทำไมไม่เรียนรู้ในวิธีการทำสมาธิที่ถูกต้องมาสอนและปฏิบัติกันแล้ว ถ้าไม่เข้าใจในวิธีทำสมาธิที่เป็นองค์ประกอบในการเจริญวิปัสสนาได้ การปฏิบัติก็จะเป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด การภาวนาปฏิบัติต้องเข้าใจในวิธีสองอย่าง

๑. สติสมาธิ

๒. สติปัญญา

ทั้งสองอุบายนี้ต้องศึกษาให้เข้าใจ แล้วนำเอาอุบายทั้งสองนี้มาประกอบกันหนุนซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่า สมาธิเป็นอุบายเสริมปัญญาและปัญญา

เป็นอุบายเสริมสมาธิ ทั้งสองวิธีนี้เสริมกันอย่างไรจึง
จะเป็นไปในมรรคผลนิพพานได้ ถ้ายังไม่เข้าใจข้าพเจ้า
พร้อมที่จะให้ข้อมูลและเหตุผลได้

ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ

ก่อนจะได้อธิบายในสัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบ
ให้ท่านได้รู้และเข้าใจในเหตุผลที่ชัดเจนนั้น จะต้อง
เรียบเรียงประวัติของพระพุทธเจ้าให้รู้กันไว้บ้าง เพื่อ
จะได้รู้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเริ่มต้นในการปฏิบัติมาอย่างไร
วิธีการอย่างไรที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติคิด วิธีการ
อย่างไรที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติถูก เราจะได้เลือกเอา
อุบายวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติถูกมาเป็นแบบอย่าง
ให้เป็นไปในวิธีปฏิบัติของพระพุทธเจ้าโดยตรงต่อไป
ประวัติของพระพุทธเจ้าจะแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ๆ
๖ ขั้นตอน ดังจะได้เรียบเรียงตามลำดับดังนี้

๑. ตอนที่พระองค์ออกผนวชใหม่ๆ ได้ทรง
ศึกษาและปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสองชื่อว่า อุทกดาบส
และอาฬารดาบส

๒. ตอนที่พระองค์ทรงดำหนิว่า วิธีการปฏิบัติ

อย่างนี้ มิใช่เป็นวิธีที่จะเป็นไปในทางตรัสรู้ในทาง
มรรคผลนิพพาน

๓. ตอนที่พระองค์ทรงค้นพบแนวทางปฏิบัติ
ที่ถูกต้องด้วยปัญญาพระองค์เอง ไม่มีใครเป็นครูเป็น
อาจารย์

๔. ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระปัญญาตรัสรู้
อริยสัจสี่ มีความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยพระองค์เองที่เรียกว่าพุทธโ

๕. ตอนที่พระองค์ทรงดำรินึกถึงคุณในครูทั้ง
สอง ซึ่งได้มรณภาพก่อนวันตรัสรู้เพียง ๗ วัน

๖. ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศเผยแผ่
พระสัจธรรมแก่พุทธบริษัททั้งหลาย มีผู้ได้บรรลุธรรม
เป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก

ทั้ง ๖ ขั้นตอนนี้ต้องศึกษาให้เข้าใจ ไม่เช่นนั้น
จะปฏิบัติไม่ถูกจะเกิดความสับสนจับต้นชนปลาย จะ
ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด ในช่วงที่
พระพุทธเจ้าประกาศพระพุทธศาสนานั้น พระองค์ทรง
มีพระปัญญาหยั่งรู้ในวิธีการอบรมสั่งสอนแก่พุทธ-
บริษัทได้เป็นอย่างดี เป็นวิธีที่ตรงในการบรรลุธรรม
เป็นพระอริยเจ้าได้ง่ายที่สุด จะไม่ทำให้เกิดความ

ล้งเลสงสัยในการปฏิบัติแต่อย่างไร เพราะแนวทาง
ที่ผิดพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วในครั้งที่พระองค์
ทรงปฏิบัติมาผิดกับพวกดาบสมาก่อน จึงทำให้เสีย
เวลาในการตรัสรู้ อุบายวิธีที่ผิดๆ อย่างนี้พระองค์
ทรงทราบแล้วว่าไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่
อย่างไรอุบายวิธีปฏิบัติให้พุทธบริษัทได้บรรลุธรรมเป็น
พระอรหันต์ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น พระองค์ทรงทราบ
วิธีที่รวดเร็วตรงต่อมรรคผลนิพพานได้เป็นอย่างดี
มีเส้นทางเดียวเท่านั้นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติจะถึงซึ่ง
ความสิ้นทุกข์ได้

นั่นคือมรรคมืองค์ ๘ มีสัมมาทิฐิ ความ
เห็นชอบ สัมมาสังกัปป์ไป การดำริพิจารณาให้ถูกต้อง
ชอบธรรม นี่เป็นหลักของปัญญา ปัญญาความ
เห็นชอบ ปัญญาการดำริพิจารณาชอบ ทั้งสองนี้
เป็นหลักใหญ่ในการปฏิบัติธรรม ถ้าตั้งหลักปัญญา
ความเห็นชอบนี้ไม่ได้การปฏิบัติธรรมจะล้มเหลวเป็น
มิฉนปฏิบัติไปโดยไม่รู้ตัว ความเห็นชอบการดำริชอบ
เป็นหลักการใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นตามความ
เป็นจริง เป็นหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้

ทรงนำไปสอนแก่พุทธบริษัททั้งหลาย มีผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก พวกเราควรได้ศึกษาในหลักปัญญาความเห็นชอบนี้ให้เข้าใจ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างเป็นแนวทางการปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามคำสอนเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนแก่พุทธบริษัทในสมัยครั้งพุทธกาลมาแล้ว การปฏิบัติก็จะเป็นไปในความถูกต้องชอบธรรม

ดังที่ข้าพเจ้าได้จัดหัวข้อตามประวัติของพระพุทธเจ้าเอาไว้ เพื่อให้พวกเราได้ศึกษาและปฏิบัติตาม เมื่อพระองค์ประทับในพระราชวัง พระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรคนแก่คนเจ็บป่วยคนตายและนักบวชพระองค์ทอดพระเนตรแล้วได้นำมาพิจารณาด้วยพระปัญญาอย่างไร พระองค์ทรงตัดสินพระทัยออกผนวชในวันต่อมา พระองค์ทรงห้อมเอาคนแก่คนเจ็บป่วยคนตายเหล่านั้นเข้ามาหาพระองค์ แล้วทรงใช้พระปัญญาพิจารณาไปว่าการแก่เจ็บตายนี้เป็นผลเนื่องจากการเกิดเป็นต้นเหตุ ถ้าดับเหตุในการเกิดได้แล้วความแก่เจ็บตายก็จะมี พระองค์จึงทรงคิดหาวิธีที่จะดับความเกิดนี้ให้ได้ แต่ก็คิดหาวิธีการดับ

ก
ท
ธ
น
พ

อ
อ
ช
อ
จ
ช
ร
ร
ร
ร
ร

ความเกิดนี้ยังไม่ทรงทราบว่า จะดับด้วยวิธีใด พระองค์ทรงนึกถึงนักบวชมาเป็นอุบายในการตัดสินพระทัยว่า ถ้าได้ออกผนวชคงจะคิดหาวิธีในการดับความเกิดนี้ได้ เมื่อพระองค์ทรงคิดได้อย่างนี้จึงได้ตัดสินพระทัยออกผนวชทันที

เมื่อออกผนวชแล้วจึงได้ทรงศึกษาและปฏิบัติอยู่กับครูทั้งสองนั้น การไปอยู่กับครูทั้งสองนั้นได้อธิบายมาแล้ว จะขอย้ำเพิ่มเติมให้เราได้รับรู้ได้เข้าใจให้ชัดเจนมากขึ้น ที่พวกเราได้รับคำสั่งสอนจากครูอาจารย์อยู่เสมอว่า เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้วปัญญาจะเกิดขึ้นนั้นไม่จริง เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าของเรา ทรงฝึกทำสมาธิกับพวกดาบสทั้งสองมาก่อน จิตมีความสงบเป็นสมาธิยิ่งกว่าพวกเราหลายร้อยเท่า ทำไมพระปัญญาของพระองค์จึงไม่เกิดขึ้นเล่า แม้แต่ดาบสทั้งสองก็ทำสมาธิจิตมีความสงบอย่างละเอียด มีความสุขุมลุ่มลึกอย่างเต็มที่ทำไมพระปัญญาจึงไม่เกิดแก่ดาบสทั้งสอง ทำไมพวกเราจึงมีความเห็นที่แตกต่างกันกับในสมัยครั้งนั้น ในสมัยครั้งพุทธกาลไม่เคยมีประวัติของพระอริยเจ้าองค์ใดมีปัญญาเกิดขึ้นจาก

ไม่เกิดจากสมาธิความสงบนี้เล่า พระองค์จึงทรง
 ดำเนินว่า วิธีทำสมาธิความสงบเพียงอย่างเดียวนี้
 ไม่เป็นไปในความบริสุทธิ์หลุดพ้น ไม่เป็นไปใน
 แนวทางที่จะได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระพุทธเจ้าแต่
 อย่างไม่ ทำให้เสียเวลาเปล่า อย่างดีก็เป็นเพียงให้
 จิตมีความสุขในช่วงหนึ่งเท่านั้น ก็เลสตัณห
 น้อยใหญ่ก็ยังมีอยู่ที่ใจตามเดิม ไม่ได้หมดไปใน
 วิธีทำสมาธิความสงบแต่อย่างใด ทำไมผู้สอนจึง
 ไม่ศึกษาในจุดนี้ดูบ้าง วิธีทำสมาธิความตั้งใจมั่น
 ที่มีความสำคัญที่จะไปเสริมปัญญาทำไมจึงไม่นำ
 มาสอนกัน ในตำราได้อธิบายไว้มากมายแต่ไม่นำ
 มาสอนกัน

ทรงค้นพบแนวทางตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง

ในช่วงต่อไปนี้มีความสำคัญมาก เราจะได้รู้การ
 ปฏิบัติที่ทำให้พระปัญญาเกิดขึ้นแก่พระองค์ จงอ่านให้
 ละเอียด อ่านทุกประโยค ตีความหมายให้เป็นไปใน
 เหตุผล ให้เทียบกันกับคำว่าปัญญาเกิดขึ้นจากความ
 สงบของสมาธิว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เหตุผลใด

ควรเชื่อถือได้และเชื่อถือไม่ได้ เราจะได้รู้ได้เข้าใจในช่วงต่อไปนี้ ความเข้าใจผิดของเรา และความสงสัยของเราก็จะได้หมดไปเสียที ว่าปัญญาได้เกิดขึ้นด้วยวิธีการปฏิบัติอย่างไร เราจะไม่เกิดความสับสนเข้าใจผิดหลงผิดต่อไป

ในช่วงที่พระองค์ทรงรับข่าวมรณภาพจากนางสุชาดา เมื่อพระองค์นั้นเสร็จแล้วมีการเสียดาทองคำ ในช่วงนี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่พระองค์ทรงใช้ความคิดในทางปัญญาเป็นครั้งแรก พระองค์ผนวชมา ๕ ปีกว่า มีแต่ทำสมาธิอยู่ในความสงบมาตลอด ยังไม่ทรงทราบอธิบายในการฝึกปัญญาให้เกิดขึ้นแต่อย่างใด เพราะยังไม่มีเหตุที่จะทรงคิดพิจารณาอะไรได้ แต่ละวันเดือนปีมีแต่ฝึกทำสมาธิอยู่ตลอดเวลา จนจิตลงสู่อุเบกขาวางเฉยไม่อยากจะคิดในเรื่องอะไร ทำใจให้อยู่ในอารมณ์ในปัจจุบันมาตลอด ไม่ทรงใช้พระปัญญาพิจารณาในหลักความจริงแต่อย่างใด ในช่วงที่พระองค์ทรงอธิษฐานลอยถาดทองคำว่า ถ้าข้าพเจ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาตินี้ ขอให้ถาดทองคำลอยทวนกระแสแม่น้ำขึ้นไป ในขณะที่นั้นถาดทองคำก็ได้ลอย

ทวนกระแสน้ำขึ้นไป เมื่อพระองค์ทอดพระเนตร
อย่างนั้นก็มีความมั่นใจพระทัยว่า เราจะได้ตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้าแน่นอน ในขณะที่นั้นพระองค์จึงทรงดำริ
ว่า ถาดทองคำไม่มีจิตวิญญาณอะไร ทำไม่จึงมีกำลัง
ทวนกระแสน้ำขึ้นไปได้ พระองค์จึงได้ โอบนโยก
ทรงโน้มเอาถาดทองคำเข้ามาหาพระทัยของพระองค์
แล้วทรงคิดพิจารณาไปว่า ถ้าถาดทองคำลอยไปตาม
กระแสน้ำ ถาดทองคำก็จะไหลวนเวียนไปมาอยู่ใน
มหาสมุทรไม่มีที่สิ้นสุดได้เลย นี่ฉันใดเมื่อปล่อยใจ
ลอยไปตามสมมุติโลกอยู่ตราบใด ใจก็จะได้มาเวียน
เกิดเป็นภพชาติต่อไปไม่มีที่สิ้นสุดฉันนั้น เกิดขึ้น
มาแล้วก็มาแก่เจ็บตายต่อไป ในช่วงนี้เองพระองค์
จึงทรงหวนระลึกได้ เมื่อครั้งพระองค์ยังไม่ได้ผนวช
ได้ทอดพระเนตรคนแก่คนเจ็บคนตายมาแล้ว จน
จิตเกิดความสลดสังเวชคิดหาวิธีที่จะต้องแก้ไข
เพราะการแก่เจ็บตายมาจากการเกิด การเกิดก็เพราะ
ปล่อยใจไปตามกระแสของความอยากคือตัณหา
ถ้าจะตัดความเกิดได้ต้องฝีกใจทวนกระแสของ
ตัณหาคือความอยาก ถาดทองคำไม่มีจิตวิญญาณ

ไม่ตรงกัน ความเห็นที่ตรงกันมากที่สุดคือทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้นเองความเห็นอย่างนี้จะไม่มีในสมัยครั้งพุทธกาลแต่อย่างใด พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงมีพระปัญญาเกิดในลักษณะนี้ แม้พระอริยเจ้าทั้งหลายในสมัยครั้งพุทธกาลก็ไม่มีประวัติว่ามีปัญญาได้เกิดจากจิตมีความสงบในสมาธินี้เช่นกัน ขอผู้ปฏิบัติทั้งหลาย จงอ่านประวัติของพระอริยเจ้าให้เข้าใจแล้วท่านจะเข้าใจได้ดี ประวัติของพระอริยเจ้านี้มีอยู่ในพระสูตรนี้ทั้งหมด จะเป็นพระสามเณร ภิกษุณี และฆราวาส ก่อนท่านเหล่านั้นจะได้บรรลุนิพพานเป็นพระอริยเจ้า ท่านเหล่านั้นเริ่มต้นการปฏิบัติจากปัญญาความเห็นชอบก่อนมิใช่หรือ ในมรรค ๘ พระพุทธเจ้าได้เรียบเรียงในขั้นตอนไว้แล้วเป็นอย่างดี ในตำราที่อธิบายว่าสิกขาสาม เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเป็นเพียงจัดให้การศึกษาพูดให้คล้องจองกันเท่านั้น ถ้าจะเอามาปฏิบัติต้องให้เป็นไปตามหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว นั่นคือหลักของปัญญาต้องมาก่อน ถ้าจะจัดให้เป็นหมวดหมู่เรียงตามลำดับของมรรค ๘ แล้ว จะออกมาเป็น ปัญญา ศีล สมาธิ

นี่คือหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ ถ้าไม่ปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ก็จะไม่เข้าสู่กระแสธรรมเป็นพระอรหันต์ได้เลย เพราะศีล สมาธิ เป็นหลักปริยัติ จำเป็นต้องใช้ปัญญามาศึกษาในหมวดศีล มีปัญญามาศึกษาในหมวดของสมาธิให้เข้าใจ และก็มีปัญญาในการรักษาศีล มีปัญญารอบรู้ในวิธีการทำสมาธิ นี่เป็นเพียงลำดับการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ในสมัยครั้งพุทธกาล ให้รับรู้เอาไว้เท่านั้น ถ้าผู้ใดได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์มาดีมีเหตุผลจะมีความเข้าใจในเหตุผลนี้ จะยอมรับความจริงนี้ได้

เมื่อพระองค์ทรงได้อุบายจากถาดทองคำลอยทวนกระแสน้ำนี้เอง จึงทำให้พระองค์ทรงน้อมเข้ามาสู่พระทัยทรงคิดพิจารณาด้วยพระปัญญาในสังขารมใด มีความเข้าใจในหลักความเป็นจริงทั้งหมด กระแสของกิเลสตัณหาพาให้ใจลอยไปตามกระแสโลกได้ พระองค์ทรงมีพระสติปัญญาฝึกพระทัยให้ทวนกระแสโลกได้เช่นกัน พระองค์ทรงมีพระปัญญาทรงทราบได้ว่า พระทัยมีความยินดีผูกพันห่วงใย

ในสิ่งใด ก็จะต้องกลับมาเกิดตายอยู่ที่แห่งนั้น พระองค์ทรงมีพระปัญญาเห็นในเหตุคือตัณหา ความอยากว่าเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำให้ได้มาเกิดได้ พระองค์ก็ทรงใช้พระปัญญาพิจารณาผลที่เป็นทุกข์โทษ ภัยให้พระทัยได้รับรู้ในเหตุคือความอยากนี้ได้ อย่างชัดเจน นี่เองจึงเรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ เป็นสัมมาสังกัปปो ความดำริพิจารณาด้วยปัญญา ที่ถูกต้องชอบธรรม คำว่า รู้ ตื่น เบิกบาน ตามคำ บาลีว่าพุทโธ จึงทรงเริ่มเกิดขึ้นแล้วแก่พระองค์ ถึงจะไม่มีคุณสมบัติอย่างเต็มที่ ก็ถือได้ว่า พระองค์ทรงมีพระปัญญาเห็นในทุกข์และเหตุให้เกิด ทุกข์ได้แล้ว จึงนับได้ว่าพระองค์ทรงมีพระปัญญา ค้นพบในหลักความเป็นจริงด้วยพระปัญญาพระองค์ เอง ไม่มีใครเป็นครูเป็นอาจารย์มาอบรมสั่งสอนวิธีการ ปฏิบัติที่จะให้ถึงซึ่งความสงบแห่งทุกข์ พระองค์ทรง มีพระปัญญาทรงทราบอย่างชัดเจนได้เอง ญาณ ทักษะมีพระญาณหยั่งรู้ในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ โดยประการทั้งปวง พระองค์ทรงมั่นพระทัยในอุบาย การปฏิบัติว่ามีความถูกต้อง เป็นแนวทางที่จะได้

ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน และมีพระญาณ
 อย่างอื่นเกิดขึ้นเรียกว่า มัคคามัคคญาณ มีพระ
 ปัญญาญาณเกิดขึ้น มีพระปัญญารอบรู้ในสัพพ-
 สังขารทั้งหลาย ที่เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
 อย่างไรพระองค์มีพระญาณหยั่งรู้ทั้งหมด สัพพ
 สังขารา อเนจจาติ ยะทา ปัญญาเย ปัสสະติ อะละ
 นิพพินทะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทธิยา พระองค์
 มีพระปัญญาญาณหยั่งรู้ในสัพพสังขารทั้งหลายว่า
 เป็นของไม่เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ
 ปัจจัยในตัวมันเอง มีพระญาณหยั่งรู้ได้อย่างชัดเจน
 แจ่มแจ้ง ทรงรู้จริงเห็นจริงในสัพพสังขารทั้งหลาย
 เหล่านั้นว่า เมื่อเข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นเราและ
 ของของเราเมื่อไร ในเมื่อสิ่งนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป
 ก็เป็นทุกข์ เมื่อมารู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยพระ
 ปัญญาญาณอย่างนี้ความยึดมั่นถือมั่นที่เคยทรงมี
 อยู่ภายในพระทัยก็ผ่อนคลายไม่ยึดมั่นอีกต่อไป
 ความรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยพระปัญญาอย่างนี้
 จึงเรียกเป็นคำบาลีว่า พุทโธ รู้ ตึณ เบิกบาน ตึนจาก
 ความเห็นผิดความเข้าใจผิดและหลงผิดให้หมดไป

จากใจ จึงเรียกว่าพุทฺโธ คือตื่นจากความหลง จึงเกิด
 นิพพิทาเบื่อหน่ายในสัพพสังขารทั้งหลาย จึงได้
 ปล่อยวางละถอนให้หมดไปจากใจ จึงเรียกว่าพุทฺโธ
 ความเบิกบานใจ ไม่มีสิ่งใดให้เกิดความเห็นผิดว่า
 สิ่งนั้นสิ่งนี้เที่ยงต่อไป ใจก็มีความบริสุทธิ์ไม่มีกิเลส
 ตัณหาเป็นเครื่องเศร้าหมองภายในใจแต่อย่างใด
 เพราะได้ปล่อยวางสัมภาระที่หนักหน่วงให้หมดไป
 จากใจได้แล้ว

สัพเพ สังขารา ทุกขาติ ยะทา ปัญญาเย
 ปัสสตี อะระ นิพพินตะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทฺธิยา
 เมื่อใดมีปัญญารอบรู้ในทุกข์ มีปัญญารอบรู้ในเหตุ
 ให้เกิดทุกข์และมีปัญญารอบรู้ในวิธีดับเหตุให้เกิด
 ทุกข์ได้ ชื่อว่าผู้นั้นจะทำให้จิตมีความบริสุทธิ์ได้
 เป็นผู้ไกลจะถึงแห่งมรรคผลนิพพาน สัพพสังขาร
 ที่เป็นทุกข์และเป็นเหตุให้เกิดทุกข์อย่างไร มีปัญญา
 รอบรู้อย่างทั่วถึงได้โดยประการทั้งปวง นั่นคือกาม
 ตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นต้นเหตุที่สำคัญ
 กามตัณหา ความอยากในกามคุณ ที่จะให้เกิดเป็น
 ความรักใคร่ชอบใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

จึงทำให้เกิดเป็นอารมณ์แห่งความรัก มีความต้องการ
อยากจะสัมผัสในรูป เสียง กลิ่น รส นั้นอยู่ตลอดเวลา
มีการแสวงหาดี้นรนเพื่อจะได้มาเสพให้สมใจ ในความ
อยากของใจไม่มีการอึดพอ แม้น้ำมหาสมุทรสุดสาคร
ไม่อึดด้วยน้ำนั้นใด ใจก็ไม่มี ความอึดพอในกามคุณก็
ฉนั้น ทั้งเคยเกิดเป็นภพชาติต่าง ๆ ในอดีตผ่านมาแล้ว
เกิดมาในชาติใดก็เคยเสพกามคุณอยู่ในชาตินั้น จะเป็น
สัตว์ทุกประเภท มนุษย์ทุกชาติทุกภาษามีการผ่าน
กามคุณมาแล้วทั้งนั้น แม้เกิดมาในชาติปัจจุบันนี้อีก
ความอยากความต้องการในกามคุณก็มีสูงเท่า ๆ กัน
กับชาติที่ผ่านมาแล้ว เมื่อยังไม่ได้แก้ไขตัดกระแสความ
อยากให้หมดไปในชาตินี้ ก็จะได้ไปเกิดในภพชาติหน้า
ความต้องการในกามคุณก็จะมี ความรุนแรงเหมือน
ชาติปัจจุบัน ในเมื่อใดใจยังมีความอยากในกามคุณ
นี้อยู่ ในเมื่อนั้นความทุกข์ก็จะมีอยู่ที่ใจตลอดไป
ใจที่มีความอยากในกามคุณนี้ตั้งความหวังไว้สูงมาก
มีการวางแผนเตรียมโครงการคาดหวังเอาไว้ว่า ต้อง
ได้มาอย่างนั้นต้องมีความสุขเกิดขึ้นเป็นอย่างนี้
จินตนาการเอาไว้อย่างสวยหรูทีเดียว คิดว่าทุกอย่าง

กร
ลา
กม
คร
ณก็
แล้ว
เป็น
กัน
อีก
กัน
วม
หน้า
โอน
คุณ
งไป
มาก
ต้อง
งนี้
อย่าง

จะต้องสมหวังตามที่ได้คาดการณ์เอาไว้ หาเข้าใจ
ไม่ว่าสิ่งที่เราตั้งความหวังเอาไว้เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง
เมื่อสิ่งนั้นไม่เป็นไปตามที่เราคาดการณ์เอาไว้ก็เกิด
ความผิดหวัง ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นที่ใจ ทำให้กิน
ไม่ได้นอนไม่หลับที่เรียกว่าคนมีอาการเสีย จะอยู่ใน
ที่ไหนไปที่ใดหาความสุขใจไม่ได้เลย ปิยะโต ชาญเศ
โสโก ความโศกเศร้าเสียใจทุกข์ใจตรอมใจความ
อาลัยอาวรณ์คิดถึงในสิ่งที่ผิดหวัง จึงทำให้เกิดทน
ทุกข์ทรมานทางใจเป็นอย่างมากทีเดียว ทุกคนต้องการ
ความสุขทางใจ แต่สร้างเหตุผิดสูตรคิดว่าเป็นเหตุ
แห่งความสุข เมื่อผลออกมาเป็นทุกข์ก็มีความ
เดือดร้อนใจ พยายามดิ้นรนแก้ไขแต่ก็เป็นไปตาม
สูตรเดิม นี้เรียกว่าไม่มีปัญญาอรอบรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์
ผลที่ออกมาก็เป็นทุกข์อยู่เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุดลงได้
ทุกข์มาแล้วในชาติอดีต กำลังทุกข์อยู่ในชาติปัจจุบัน
และกำลังก่อเหตุสร้างเหตุให้เกิดทุกข์ในชาติหน้าต่อไป
นั่นคือการยึดถือในเหตุที่เป็นทุกข์เดิมๆ เอาไว้ คิดว่า
นี่คือตัวเราและคิดว่าเป็นของของเรา หารู้ไม่ว่า การ
ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดสิ่งนั้นจะไม่เป็นทุกข์ไม่มีในโลก

การรู้ทุกข์และเห็นเหตุให้เกิดทุกข์ในลักษณะนี้เอง จึงเรียกว่า สัมมาทิฏฐิความเห็นชอบ การใช้ปัญญาพิจารณาให้เป็นไปในทุกข์ และพิจารณาตามความเห็นชอบตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงเรียกว่า สัมมาสังกัปปो การดำริพิจารณาอย่างถูกต้องชอบธรรม มีความรู้จริงเห็นจริงในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์อยู่อย่างนี้ จึงเรียกว่าปัญญาเกิด มิใช่ว่าจะไปนึกคำปริกรรมทำสมาธิให้เกิดความสงบได้แล้ว ปัญญา ก็จะพุ่งกระจายสว่างไสว เหมือนเปิดสวิตช์ไฟ ความเข้าใจอย่างนี้จึงเป็นความเห็นผิดเป็นอย่างยิ่งทีเดียว

ฉะนั้นขอให้ผู้ปฏิบัติได้เปลี่ยนความคิดความเห็นในลักษณะนี้เสียใหม่ ไม่เช่นนั้นจะเป็น มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดต่อไป เมื่อความเห็นผิดเกิดมีในใจอยู่อย่างนี้ ก็จะเกิด มิจฉาสังกัปปो การใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งใดก็จะเป็นไปในทางที่ผิดๆ แต่มาเข้าใจว่าตัวเองคิดถูกอย่างนี้ใช้ไม่ได้เลย ความเห็นผิดความคิดผิดในหลักความเป็นจริงนี้เอง จะเป็นเหตุให้การปฏิบัติไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานได้เลย เมื่อเราปฏิบัติ

เห็น
พ
ใจ
ก็
ก็
ก็
ไป
จน
ก็
แ
ม
แ
บ
แ
ทุ

เพื่อให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามแนวทางของ
พระพุทธเจ้า เราก็ต้องศึกษาวิธีปฏิบัติของพระพุทธเจ้า
ให้เข้าใจ เมื่อนำไปปฏิบัติก็จะเกิดผลเหมือนกัน
กับพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง พระพุทธเจ้าเหมือน
กับหัวหน้าโค ที่จะพาฝูงโคคือพวกเราทั้งหลายไปให้
ถึงฝั่ง แต่ฝูงโคก็ไม่ไปตามหัวหน้าโค แหกแนวลอย
ไปที่อื่น ก็จะเกิดหลงทางจะไม่ข้ามให้ถึงฝั่งแต่อย่างใด
ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องเปลี่ยนแนวความเห็นและเปลี่ยน
ความคิดเสียใหม่ ยังไม่สายเกินไปพอที่จะแก้ไขได้ ไม่
เช่นนั้นจะเสียโอกาสพลาดจากมรรคผลนิพพานไป
อย่างน่าเสียดาย ทำให้เสียเวลาเพราะการปฏิบัติผิด
คิดว่าตัวเองปฏิบัติถูกนั่นเอง ผู้ปฏิบัติไม่มีปัญญาอรบรู้
โอกาสในการปฏิบัติผิดมีสูงมาก จึงยากที่จะถึงซึ่ง
มรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้ ทั้งที่เรามีบารมีที่พร้อม
แล้ว เมื่อปฏิบัติไม่เป็นตามแนวทางของพระพุทธเจ้า
บารมีที่เต็มเปี่ยมอยู่แล้วก็ช่วยไม่ได้เลย

เมื่อครั้งพระองค์ทรงลอยถาดทองคำในแม่น้ำ
เนรัญชรา พระองค์ทรงใช้พระปัญญาคิดหาเหตุให้เกิด
ทุกข์ จึงรู้เห็นได้ชัดว่านั่นคือกามตัณหาคือความอยาก

การเกิดตายในภพน้อยใหญ่มายาวนาน หรือจะเกิดตายต่อไปภพชาติหน้าก็เนื่องจากค้นหาความอยากนี้ทั้งนั้น เมื่อกำจัดค้นหาให้หมดไปจากใจได้เมื่อไร การเกิดตายก็สิ้นสุดลงทันทีไม่มีเชื้อให้สืบพันธุ์ที่จะให้เกิดอีกต่อไป

ภพค้นหา ความอยากในภพชาติที่ดีมีฐานะชาติตระกูลที่สูงส่ง มีสมบัติที่อำนวยให้มีความสุขมากมาย มีลาภ ยศ สรรเสริญ มีความสุขอยู่ในกามคุณทุกประการ นี่ก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์ทางใจได้เป็นอย่างดี จะเกิดมีอัตตามานะหลงตัวไปโดยไม่รู้ตัว ค้นหาคือความอยาก ก็จะเป็นมานะอัตตาเพิ่มความรุนแรงเป็นเงาตามตัวมากขึ้น ความอยากในภพชาติที่เราต้องการมิใช่ว่าจะมีความสมหวังได้ทุกชาติเมื่อไร เพราะมีเหตุคือค้นหาฝังอยู่ที่ใจอยู่แล้ว อยากในสิ่งใดก็ทำไปตามความอยากของตัวเอง เมื่อทำกรรมที่ไม่ดี ผลที่ได้รับก็เกิดเป็นความทุกข์ทางใจขึ้นได้ แม้แต่อยากไปเกิดในสวรรค์พรหมโลกก็เพียงหลบทุกข์ไปได้ชั่วคราวเมื่อหมดบุญกุศลหรือฉานได้เสื่อมไป ก็ได้กลับมาเกิดในโลกนี้อีกแล้วได้รับทุกข์ต่อไป ในโลกนี้ไม่มี

ย
 น
 ข
 ป
 ะ
 ข
 น
 ค
 ะ
 ะ
 ัว
 ั
 ือ
 ม
 ษ์
 ค
 ะ
 ุ
 ี่

อะไรเกิด มีแต่ทุกข์เท่านั้นเกิดมิใช่หรือ ความทุกข์ที่
 มีอยู่ที่ใจนี้อยู่แล้วแต่ไม่มีปัญญารอบรู้ทุกข์ในตัวเอง
 เพราะทุกข์มีอยู่ที่ใจอย่างจำเจ จนใจมีความเคยชินกับ
 ทุกข์นี้มาแล้วจึงถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไปก็อยู่กันได้
 เพราะมีกามคุณพอที่หลบทุกข์ได้ชั่วขณะหนึ่ง หากู้ไม่ว่า
 ตัวกามคุณอยู่ในเครือข่ายเดียวกันกับตัณหา เมื่อ
 กามคุณเกิดเป็นผัสสะก็ทำให้ผิดหวังน้ำตาพุ่งไปตาม ๆ กัน
 วิภวตัณหา คือไม่อยากในภพที่ไม่ดีและไม่
 ชอบใจ เช่นเห็นคนอื่นมีความขัดสนจนสมบัติ เป็น
 ผู้ต้อยต่ำต้อยโอกาสเราก็ไม่อยากจะเกิดในชาตินั้น ๆ
 หรือภพชาติของหมู่สัตว์ดิรัจฉานเราก็ไม่อยากจะ
 ไปเกิดเช่นกัน ร่างกายไม่สมประกอบในลักษณะใด
 ก็ไม่อยากจะเกิดเป็นในอาการอย่างนั้น ทุกคน
 ไม่อยากเป็นไม่อยากจะทั้งนั้น แต่ก็ยังมีให้เราเห็น
 อยู่ทั่วไปทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ก็เพราะเป็นผลกรรมที่
 ทำไว้ไม่ดี เป็นความอยากในตัณหาฝ่ายต่ำที่ทำมาแล้ว
 ถึงจะไม่ชอบใจก็ต้องได้รับ ทุกคนต้องการภพชาติที่ดี
 แต่การกระทำชอบสร้างเหตุที่ไม่ดีให้แก่ตัวเอง จึงเป็น
 วิภวตัณหา ไม่ชอบใจในชาติที่เราเกิด ภวตัณหา เป็น

ผลมาจากความอยากที่ดีมีการให้ทานรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา วิภาวตัณหา เป็นผลมาจากความอยากฝ่ายต่ำที่ไม่ดี มีความประพฤติผิดศีลผิดธรรม ฉะนั้น กามตัณหา ภวตัณหาและวิภวตัณหา จึงเป็นต้นเหตุที่สำคัญฝังอยู่ที่ใจตลอดเวลา พาให้ใจได้ไปเกิดในภพชาติน้อยใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อพระองค์ทรงค้นพบตัณหาที่พาให้เกิดเป็นภพชาติอย่างนี้ พระองค์ทรงใช้พระปัญญาญาณตัดกระแสเหตุของตัณหานี้ให้หมดไปจากพระทัยจนหมดสิ้น

สัพเพ ธัมมา อนัตตตาติ ยะทา ปัญญาเย ปัสสะติ อะละ นิพพินทะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทฐิยา เมื่อมีปัญญารู้จริงเห็นจริงในสัพพธรรมทั้งหลายว่าเป็น อนัตตา ในเมื่อนั้นจิตจะมีความเบื่อหน่ายคลายจากความกำหนัดยินดี ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นอัตตาตัวเราและของของเราอีกต่อไป คำว่าธรรมที่เป็น อนัตตานี้ ท่านผู้อ่านต้องศึกษาให้ดีมีเหตุผล ทำความเข้าใจให้ถูกต้องในความหมายให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นจะเข้าใจว่าเป็นนิพพานไป คำว่านิพพานเป็นอนัตตานั้น ในยุคนี้พูดกันจะไม่รู้เรื่องกัน

เ
 ฐ
 ๘
 ี
 ี
 อ
 ี
 ๗
 แ
 ใ
 ๒
 ๓
 อ
 ๗
 ส
 โ
 อ
 ๓

เหมือนกับตาบอดคลำช้าง ใครคลำถูกตรงไหนก็ว่า
 ช้างเป็นอย่างนั้น ตกเตียงกันไม่มีใครยอมใคร ถึงคน
 ตาดีรู้เห็นช้างทั้งตัวมาอธิบายให้บอดกลุ่มนั้นฟังบอด
 ก็ดันทุรังว่าตัวเองพูดถูกอยู่นั่นเอง เมื่อบอดกลุ่มนั้น
 รักษาตาให้หายบอดเมื่อไร จะเห็นช้างตัวจริงว่าเป็นตัว
 อย่างไร นี่ฉันใด ที่ตกเตียงกันว่านิพพาน เป็นอนัตตา
 ก็ฉันนั้น ให้ผู้ที่พูดว่า นิพพาน เป็น อนัตตา ได้บรรลุ
 ธรรมเป็นพระอรหันต์เมื่อไร คำว่านิพพานเป็น อนัตตา
 หรือไม่ใช่อนัตตาอย่างไรก็จะรู้เอง ข้าพเจ้าจะให้ข้อคิด
 และเหตุผลในคำว่า อนัตตา มีความหมายเป็นอย่างไร
 ให้ท่านได้ใช้วิจารณ์ญาณเอง คำว่า อนัตตา เป็นคำ
 ปฏิเสธออกมาจาก อัตตา ปฏิเสธในอัตตาว่าไม่ใช่
 ตัวตนได้เมื่อไรจึงชื่อว่า อนัตตา ฉะนั้น อัตตาและ
 อนัตตา อยู่ในชั้นการปฏิบัติอยู่ในรูปขั้นและนาม
 ขั้นเท่านั้น เรียกว่าธรรมที่เป็นกลาง หรือเรียกว่า
 สภาวะธรรมที่เป็นกลาง ไม่มีโทษภัยอะไร ที่เป็น
 โทษภัยได้นั้นเป็นเรื่องของกิเลสตัณหาที่มาแอบแฝง
 อยู่ในรูปขั้นและแอบแฝงอยู่ในนามขั้นเท่านั้น
 ฉะนั้นรูปขั้นและนามขั้นไม่ใช่เป็นตัวกิเลสตัณหา

แต่อย่างใด เป็นสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นจากเหตุ ดังคำว่า
 เยธัมมา เหตุปภวา เตสังเหตุตถาคโต ธรรมทั้งหลาย
 เกิดขึ้นจากเหตุ และดับไปเพราะเหตุ คำว่าไม่เที่ยง
 หมายถึงรูปขันธ์นามขันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไป คำว่า
 ทุกข์ก็หมายถึงใจที่มีอุปาทานที่ยึดกันอยู่ในรูปขันธ์
 และนามขันธ์ มีความหลงผิดว่า รูปขันธ์นามขันธ์เป็น
 อัตตา ตัวตน ฉะนั้น รูปขันธ์นามขันธ์จึงเป็น อนัตตา
 อยู่ในตัวของมัน ถึงกาลเวลารูปตายเอาไปเผาเหลือ
 แต่กระดูก จึงหมดจากสมมุติในรูปอัตตาไป จึงเรียก
 ในสมมุติว่า อนัตตา ก็เท่านั้น ในเมื่อจิตออกจาก
 ร่างกายไป นามขันธ์ทั้งสี่คือ เวทนา สัญญา สังขาร
 วิญญาณ ก็สลายตัวไป เพราะนามขันธ์เป็นเพียง
 อาการของจิตเท่านั้น จึงเรียกว่า อนัตตา ในนามขันธ์
 ก็เป็นในลักษณะนี้ อนัตตา เป็นเพียงสมมุติเรียก
 ไปตามความหมดสภาพไปในรูปขันธ์และนามขันธ์
 เท่านั้น จะว่านิพพานเป็นอนัตตาก็ให้ว่ากันไป ถึงจะ
 รู้อยู่เต็มใจพูดไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร ให้เป็นปัจจุจัดตั้ง
 รู้เฉพาะตัวก็แล้วกัน

คำว่านิพพานต้องตีความหมายให้ชัดเจน มิใช่

ว่า
 นิ
 ไ
 แ
 ต
 อ
 ห
 ห
 เ
 เ
 อ
 อ
 เ
 อ
 ต
 เ
 ย
 พ

ว่าจะสมมุติเปรียบเทียบกับกรรมหมวดนั้นหมวดนี้ นิพพาน หมายถึงอาสวะน้อยใหญ่ได้ดับสนิท ไม่มีเชื้อ ให้เกิดเป็นภพชาติอีกต่อไป นิพพานไม่มีในสิ่งใด และไม่เป็นในสิ่งใด นิพพานเป็นเพียงคำบาลีเรียกไปตามสมมุติบัญญัติ เป็นชื่อแห่งความดับอันสนิทของอาสวะเท่านั้น นิพพานไม่มีเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกับหมวดกรรมอะไร และไม่มีในสมมุติอะไรเพราะได้หลุดพ้นไปแล้ว จะว่าวิมุติก็เป็นชื่อแห่งความหลุดพ้นเท่านั้น ผู้อ่านทั้งหลายเมื่อท่านได้อ่านที่ใดในคำว่านิพพานเป็นอนัตตาท่านอย่าไปวิจยวิจารณ์ให้ปวดสมองอ่านอย่างไรนิพพานก็ไม่เกิดขึ้นที่ใจท่านอยู่นั่นเอง เมื่อท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์แล้ว นิพพานเป็นอนัตตาหรือไม่เป็นอนัตตาท่านจะรู้อเอง ในช่วงนี้อย่าไปวิจยวิจารณ์ให้เสียเวลา

ฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นในอัตตาทัวตนให้เป็นอนัตตานี้อยู่ เมื่อใจได้ยอมรับตามความเป็นจริงเมื่อไร ในเมื่อนั้นใจก็จะคลายออกจากความยึดมั่นถือมั่นในอัตตาทันที เมื่อพระองค์ทรงใช้พระปัญญาพิจารณารอบรู้ในอัตตาทให้เป็นอนัตตา

ตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงเรียกว่าการเจริญใน
 วิปัสสนา เมื่อมีความรู้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจนละเอียด
 มากขึ้น จึงได้เรียกคำหนึ่งว่า วิปัสสนาญาณ หรือ
 เรียกว่า ภาวนามยปัญญาก็เป็นในลักษณะนี้ พระองค์
 ผนพมา ๕ ปีกว่า จึงได้ทรงค้นพบแนวทางปฏิบัติ
 ที่ถูกต้องก็อยู่ในช่วงนี้เอง ไม่มีใครเป็นครูอาจารย์
 มาแนะนำสั่งสอนให้แก่พระองค์แต่อย่างใด พระองค์
 ทรงใช้พระสติปัญญาพิจารณาจนเกิดความรู้เห็น
 ตามความเป็นจริงด้วยพระองค์เอง ที่เรียกว่ามี
 ปัญญาตรัสรู้ อริยสัจสี่ก็เป็นในลักษณะนี้ การอ่าน
 ประวัติของพระพุทธเจ้าจากเริ่มต้นจนถึงวันตรัสรู้ถ้าใช้
 ปัญญาพิจารณาให้มีเหตุผลที่ดีจะมีความเข้าใจได้อย่าง
 ชัดเจน ก่อนที่พระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
 ในช่วงนี้มีความสำคัญมาก อยากให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย
 ได้ศึกษาให้เข้าใจ เพื่อจะได้เอาเป็นแบบอย่างตาม
 แนวทางการปฏิบัติของพระองค์อย่างถูกต้อง

พุทธโศตว์จริงมิใช่การนึกคำบริกรรม

พุทธโศตว์จริงจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากสติปัญญา

มี
 ส
 ญ
 ใน
 ค
 ฌ
 ใน
 มี
 ใน
 ป
 พุ
 จ
 พุ
 อ
 ส

ทั่วไป ที่จริงแล้วการทำสมาธิให้จิตมีความสงบ
ตั้งมั่นนั้น จะเอาอุบายใดมานึกก็ได้ เพื่อให้สติระลึก
รู้อยู่กับคำบริกรรมนั้น ๆ ข้อสำคัญให้จิตมีความสงบ
ตั้งมั่นได้ เพราะเป็นอุบายฝึกสติ ความระลึกได้
สัมพัทธ์รู้ตัวเท่านั้น จะให้เกิดความรู้แจ้ง
เห็นจริงมีความรอบรู้สรรพสังขารทั้งหลายไม่ได้เลย
เช่นนึกคำบริกรรมว่าพุทโธก็เป็นเพียงฝึกสติสัมพัทธ์
ให้จิตมีความสงบตั้งมั่นได้เหมือนคำบริกรรมอื่น ๆ
พุทโธเป็นชื่อของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จะรู้ตื่นเบิกบาน
อย่างไรท่านจะได้เข้าใจในหนังสือเล่มนี้ ท่านจะได้รู้ใน
ความหมายได้อย่างถูกต้อง การนึกคำบริกรรมทำ
สมาธิเป็นอุบายห้ามความคิดดังบาลีว่า อตีต
นानวาคเมยฺย นปฺปฏิกฺโข อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนญฺ โย
ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสตี อารมณฺ์ในอดีตที่ผ่านมาไป
แล้วอย่าได้คำนึงถึงถึง จะเป็นอารมณ์ที่ชอบใจ
หรือไม่ชอบใจ อย่าไปคิดปรุงแต่งในอารมณ์นั้น ๆ
อารมณ์ที่จะเป็นไปในอนาคตที่ได้คาดการณ์เอาไว้
อย่างไร ให้มีสติห้ามใจอย่าไปคิดถึงในสังคตหมาย
เอาไว้ ให้มีสติระลึกอยู่ในอารมณ์ปัจจุบัน ในขณะที่

หายใจเข้าให้มีสติระลึกขุ่อยู่ว่าหายใจเข้า ในขณะที่
 หายใจออกให้มีสติระลึกขุ่อยู่ว่าหายใจออก หรือจะ
 เสริมคำบริกรรมว่า พุทโธ เข้าไปอีกก็ได้ เช่นหายใจ
 เข้านี้กว่าพุท หายใจออกนี้กว่าโธ ให้นึกอยู่อย่างนี้
 ต่อเนื่องกันอยู่เสมอ ในขณะที่คำบริกรรมทำสมาธิ
 ให้มีสติกำหนดทำใจเอาไว้ว่า เราไม่มีภาระความ
 ผูกพันในสิ่งใด ๆ ทำตัวเหมือนเราอยู่คนเดียว
 โดดเดี่ยวในปัจจุบัน ทำใจไม่ให้อยากขุ่อยากเห็น
 ในสิ่งใด ๆ ให้หายใจเข้า หายใจออกตามปกติ อย่า
 พังสติบีบบังคับใจตัวเอง ถ้าพังสติบีบบังคับใจ
 มากไปจะเกิดความกดดัน จะทำให้ใจมีความแปรปรวน
 เกิดขึ้นได้ แล้วส่งผลออกมาทางกายเป็นในลักษณะ
 ตึงเครียดปวดมีนศีรษะขึ้นมาได้ หรือแน่นหน้าอก
 ทำให้ร่างกายผิดปกติไป ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดสังขาร
 หลอกใจเป็นนิมิตขุ่เห็นนี้ขึ้นมา การภาวนาจะ
 เสียหลัก ใจจะหักเหไปตามในสิ่งที่เกิดขึ้นทันที

การใช้คำบริกรรมทำสมาธินี้ ได้อธิบายในหนังสือ
 สัมมาทิฏฐิเล่ม ๒-๓ ไว้แล้ว อุบายการทำสมาธิที่ถูกต้อง
 และทำสมาธิผิดเป็นอย่างไรให้ท่านได้ศึกษาให้เข้าใจ

แล้วนำไปปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเอง จำเป็นที่สุดผู้ทำสมาธิต้องรู้จักนิสัยตัวเองว่าเป็นนิสัยอะไร เพื่อจะได้ทำสมาธิให้ถูกกับนิสัยตัวเราได้ เช่นผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ ทำสมาธิได้เพียงตั้งใจมั่นเท่านั้น จะทำสมาธิให้ลึกลงไปในความสงบทำได้ยากมาก หรือทำไม่ได้เลย ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตตินี้จะทำได้เพียงสมาธิตั้งใจมั่นได้เท่านั้นจากนั้นก็อยากจะคิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ถ้าไม่มีอุบายธรรมให้คิด ก็จะคิดไปตามกระแสโลก ที่เรียกว่า จิตฟุ้งซ่านก็เป็นลักษณะนี้ จะเกิดความหงุดหงิดรำคาญ ทำสมาธิต่อไปอีกไม่ได้เลย ตัวเองมีความต้องการทำสมาธิความสงบ เมื่อทำสมาธิสงบไม่ได้ก็เกิดการทอดลอยทอดใจ นี่คือผู้ทำสมาธิไม่รู้จักนิสัยตัวเองจึงเสียเวลาไม่ได้รับประโยชน์อะไร ตัวเองเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ เมื่อสมาธิเพียงตั้งใจมั่นได้เท่านี้ก็พอแล้ว เมื่ออยากจะคิดก็ให้น้อมใจไปทางปัญญาในทางธรรมได้เลย แต่ปัญญานั้นต้องเตรียมการคิดล่วงหน้าเอาไว้ เมื่อออกจากสมาธิตั้งใจมั่นมากก็น้อมไปทางปัญญาต่อเนื่องกันได้เลย การภาวนาก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี

อ
อ
ไ
ค
ม
ค
พ
แ
ภ
พ
ที่
บั
โม
ค

จำ
ม
สั

ผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติ มีนิสัยไม่ชอบคิดในเรื่องอะไร จะมาฝึกใจให้คิดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้เป็นไปในความจริงอย่างไรก็พิจารณาไม่ได้ เพราะนิสัยเป็นเจโตวิมุตติ อยากทำสมาธิให้มีผลความสงบต่อไป เมื่อจิตได้อ่อนออกจากความสงบมาแล้ว ก็มาอยู่ในอุเบกขา ความวางเฉย ไม่อยากคิดพิจารณาในทางปัญญาเลย เพราะกลัวเกิดความฟุ้งซ่าน อีกไม่นานความสงบของสมาธิก็เสื่อมไปแล้วทำสมาธิความสงบใหม่วนเวียนอยู่อย่างนี้ การภาวนาก็ไม่ก้าวหน้าไปถึงไหนเลย เหมือนคนตาบอดพายเรืออยู่ในสระจะวนเวียนไปมาอยู่ในที่แห่งเดียว ทั้งที่มีทางออกเปิดกว้างอยู่แล้วก็ไม่เห็น นี่ฉันใด ผู้ไม่มีปัญญารอบรู้ในวิธีทำสมาธิก็เป็นฉันนั้น ในที่สุดก็เป็นโมหสมาธิ หลงความสุขใจที่เกิดจากสมาธิความสงบต่อไป

ในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติมีจำนวนมากแม้ในยุคนี้ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติก็มีจำนวนมากเช่นกัน ผู้มีนิสัยในปัญญาวิมุตตินี้เป็นนิสัยชอบสังเกต ชอบคิดชอบวิจัยวิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ไปตาม

กระแสนโลก ถ้าได้มาปฏิบัติในทางธรรมและรู้วิธีในการคิดในทางธรรมและปฏิบัติที่ถูกต้อง การปฏิบัติก็จะมีผลก้าวหน้าไปด้วยดี ถ้าบารมีพร้อมแล้วจะได้บรรลุธรรมในชาตินี้ได้เลย ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย ถ้ารู้ว่าเราเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ ให้เราได้ฝึกคิดพิจารณาในทางธรรมตามความเป็นจริง ลงสู่นิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้มากที่สุด หากเหนื่อยในการคิดก็ให้หยุดพักทำสมาธิตั้งใจมั่นเอาไว้ เมื่อมีกำลังใจอยากจะทำก็ไปคิดพิจารณาต่อกันไปได้เลย การปฏิบัติก็จะรุดหน้าไปด้วยดี เพราะรู้จักทำสมาธิที่มีความเหมาะสมแก่ตัวเอง สติปัญญาเราก็ได้เตรียมพร้อมอยู่แล้ว เรียกว่าเป็นผู้มีสติ สมาธิ ปัญญา ที่มีความสมดุลกัน

การฝึกปัญญา ต้องวางทิศทางไว้ล่วงหน้า

จากนี้ไปเราต้องฝึกคิดพิจารณาด้วยปัญญาในทางธรรมให้ถูกต้องตามความจริงไว้ให้ดี อย่างกลัวความฟุ้งซ่าน ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาในทางธรรมอยู่ ความฟุ้งซ่านก็จะไม่เกิดขึ้น จะเป็นปัญญาล้วนๆ ไม่มีฟุ้งซ่าน

แ
ไ
ค
วิ
ค
ใ
อ
ก
เ
ก
เ
แ
น
ใ
ห
ป
พิ
ก
บ

แต่อย่างไร ถ้ามีเรื่องอดีตที่จะต้องคิดก็พิจารณาลงสู่ไตรลักษณ์ทั้งหมด เรื่องใดควรคิดลงสู่อนิจจัง เรื่องใดควรคิดลงสู่ทุกขัง เรื่องใดควรคิดลงสู่อนัตตา นี่เป็นวิธีฝึกปัญญาให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง แม้แต่เรื่องของความสุขในทางโลก ก็ให้คิดพิจารณาว่าเป็นสิ่งที่จะให้ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ทั้งนั้น การพิจารณาเรื่องอนัตตา ต้องเข้าใจในคำว่าอนัตตาให้ดี แยกเป็นธาตุสี่ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ให้ทำความเข้าใจว่าเป็นเพียงธาตุอาศัยในชีวิตหนึ่งเท่านั้น คิดพิจารณาแยกแยะออกเป็นชิ้นเป็นส่วน จนรู้ชัดเห็นชัดได้ด้วยปัญญาเราเองว่า ไม่มีธาตุสี่เป็นตัวตนแต่อย่างไร ทุกอย่างเป็นเพียงสมมุติว่าตนเท่านั้น นี่เป็นการคิดพิจารณาเพื่อทำลายความยึดมั่นถือมั่นให้หมดไปจากใจ ส่วนปลีกย่อยเช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ปอด ไล่ใหญ่ ไล่เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่าเอามาพิจารณาลงสู่ธาตุดินทั้งหมด แม้แต่วัตถุสมบัติที่มีอยู่ก็ให้พิจารณาลงสู่ธาตุดินเช่นกัน ทุกอย่างเป็นเพียงปัจจัยที่อาศัยในขณะที่เรามีชีวิตอยู่เท่านั้น

คำว่าอตตัตถ์ตนมี ๒ อย่าง ๑. รูปอตตาคือธาตุสี่ดังได้อธิบายมาแล้ว ๒. นามอตตาคือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ให้พิจารณาลงสู่อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การคิดพิจารณาให้เป็นปัญญาของตัวเองจึงจะเกิดความแยกกายได้ ถ้าคิดไปตามตำราถึงจะคิดพิจารณาได้อย่างถูกต้องก็เป็นเพียงถูกต้องไปตามตำราเท่านั้น จะไม่เกิดความแยกกายหายสงสัยภายในใจได้เลย การคิดพิจารณาใน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ต้องพิจารณาให้ถูกกับความหมาย ว่ามีเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันอย่างไร ตนในรูป ตนในนาม มีความเชื่อมโยงเป็นเหตุให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างไร ให้เราใช้ความสามารถด้วยสติปัญญาเป็นของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องให้ถูกต้องไปตามตำราทุกประโยคไป ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นปัญญาในสัญญาความจำมาไปเสียทั้งหมด จะไม่เป็นปัญญาที่เป็นของตัวเองแต่อย่างใด คำว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ต้องพึ่งสติปัญญาและความสามารถของตัวเองได้

ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติและเจโตวิมุตติทำสมาธิได้

คำ
ส
ล
ง
เด
กั
ตั้ง
วิม
ไป
วิ
ทำ
ก
ส
นิ
เม
เป
อ
บ
วิ
ผู้

ต่างกัน ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ เมื่อนึกคำบริกรรมทำสมาธิเป็นได้เพียงสมาธิความตั้งใจมั่นเท่านั้น จะตกลงไปเป็นอัปนาสมาธิ รูปฌาน อรูปฌาน ไม่ได้เลย เพราะมีนิสัยชอบคิด จะอยู่นิ่งเฉยให้เหมือนกับผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติไม่ได้ การทำสมาธิให้จิตมีความตั้งมั่นได้เพียงเท่านี้ ก็เป็นความพอดีกับผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ ในขณะนั้นก็มีกำลังใจอยากจะคิดขึ้นมา แล้วน้อมไปในทางการเจริญวิปัสสนาได้เลย ตัวเองมีนิสัยปัญญาวิมุตติ แต่ไปทำสมาธิเพื่อให้เกิดความสงบ นี้เรียกว่าทำสมาธิไม่รู้จักนิสัยของตัวเอง เป็นความโง่เงาไม่มีความฉลาดในการทำสมาธิแต่อย่างใด คนอื่นเขาทำสมาธิความสงบได้ก็เพราะเขามีนิสัยเจโตวิมุตติ เรามีนิสัยปัญญาวิมุตติทำสมาธิมีความตั้งใจมั่นได้เท่านี้ก็พอ เมื่อใจเราอยากจะคิดในเรื่องอะไร ให้เอาเรื่องนั้นมาเป็นอุบายในการใช้กับปัญญา พิจารณาให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การฝึกคิดพิจารณาอยู่อย่างนี้บ่อยๆ จะเกิดความเคยชินในการใช้ปัญญาไม่ต้องไปวิตกกังวลว่าจะเกิดความฟุ้งซ่านอีกต่อไป นี้เรียกว่าผู้ทำสมาธิมีความฉลาดรอบรู้เฉพาะตัว ตัวเองฟุ้ง

ตัวเองได้

ผู้มีนิสัยเจโตวิมุติปฏิบัติดังนี้ ในขณะที่จิต จะเริ่มถอนออกจากความสงบนี้ตั้งสติให้ดี มีความ ระวังอย่าให้จิตถอนออกจากความสงบทั้งหมด กำหนดสติทำความรู้สึกในสมาธิตั้งใจมั่น จากนั้น ให้นำมือไปพิจารณาทางปัญญาได้เลย ปัญญาที่จะ นำมาคิดพิจารณานี้มีความสำคัญมาก ถ้าไม่เตรียม การฝึกปัญญาเอาไว้จะมีปัญหา จะเอาปัญญามา คิดเชื่อมโยงต่อสมาธิไม่ได้เลย อยากจะอยู่เฉยๆ หนึ่งๆ ไม่อยากจะคิดพิจารณาในเรื่องอะไร ถ้าได้ศึกษา ในตำรามาแล้ว หรือได้ฟังธรรมจากครูอาจารย์มา ธรรมะหมวดนั้นก็รู้ ธรรมะหมวดนี้ก็รู้ เพราะความรู้ แล้วนี้เองจึงไม่อยากใช้ปัญญาพิจารณาในสังขธรรมแต่ อย่างใด จึงเรียกว่าเอาความรู้มาปิดปัญญาโดยไม่รู้ตัว คำว่ารู้แล้วนี้เองปัญญาจึงได้ปิดจากลง

ฉะนั้นขอให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายได้ฝึกคิดพิจารณา ในทางธรรมเอาไว้ เมื่อออกจากสมาธิมาเราก็จะได้ คิดพิจารณาในทางธรรมต่อกันไปได้เลย การฝึกคิด พิจารณาในทางธรรม ให้คิดอยู่ในหลักความเป็นจริง

สิ่ง
อยู่
อะ
กา
ไม่
เส
เห
ก็
จึง
ก็
ปี
อุ
ค
ฝ
ธ
มี
แ
น
ด

สิ่งใดก็ตามให้พิจารณาลงสู่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
 อยู่เสมอ จะอยู่ที่ไหนไปในที่ใดทำอะไรอยู่เห็น
 อะไรบ้าง ให้เอาสิ่งนั้นมาเป็นอุบายในการฝึกปัญญา
 การฝึกปัญญานี้ให้ฝึกคิดพิจารณาตามปกติธรรมดา
 ไม่ต้องอ้างกาลเวลาว่าต้องทำสมาธิให้จิตมีความสงบ
 เสียก่อน เพราะการฝึกปัญญาฝึกในที่ไหนก็ได้
 เหมือนการฝึกกีฬาชกมวยเขาจะฝึกชกนอกเวที
 ก่อนมิใช่หรือเมื่อมีความชำนาญในการฝึกซ้อมดีแล้ว
 จึงขึ้นชกบนเวทีจริงในภายหลัง แม้อีกาทุกประเภท
 ก็ต้องมีการฝึกล่วงหน้าก่อนทั้งนั้น นี่ฉันใดการฝึก
 ปัญญาก็ฉันนั้น ในโลกนี้ทุกกระเบียดนิ้วนำมาใช้เป็น
 อุบายในการฝึกปัญญาได้ทั้งนั้น เราได้เห็นคนแก่
 คนเจ็บป่วย และคนตาย นำมาเป็นอุบายในการ
 ฝึกปัญญา คิดพิจารณาตามความเป็นจริงตามกฎ
 ธรรมชาติได้ทั้งหมด แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานทุกประเภท
 มีการเกิดขึ้นแล้ว ต้องแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งสิ้น
 แล้วโอปนยโก น้อมเอาธาตุสี่ของสัตว์ทั้งหลายเหล่า
 นั้นมาเทียบกับธาตุสี่ของเรา พิจารณาให้เป็นไปใน
 ลักษณะเดียวกัน สัตว์ทั้งหลายมีการเกิดแก่เจ็บตาย

อย่างไร มีความน่าเชื่อถือสกริปโตโครกอย่างไร ก็น้อมเข้ามาหาตัวเอง ให้พิจารณาตามความเป็นจริง ว่า เราก็คงจะเป็นเหมือนสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น แม้แต่เห็นต้นไม้ใบหญ้าที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ความไม่เที่ยงอย่างไร ก็ให้น้อมเข้ามาหาตัวเองว่า ชาติคู่เราก็คงมีการเปลี่ยนแปลง เหมือนต้นไม้ใบหญ้านี้เช่นกัน การฝึกคิดพิจารณาในลักษณะอย่างนี้อ่าหวังผลอะไรตอบแทน ว่าต้องสะกิเลสอย่างนั้นละดับหันหาอย่างนี้ มีการปล่อยวางละถอนความยึดมั่นถือมั่นอะไรเลย เพราะขณะนี้อยู่ในช่วงฝึกปัญญาพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักความเป็นจริงเท่านั้น เหมือนการฝึกงานในทางโลกอย่าไปหวังผลตอบแทนอะไร เป็นเพียงเราฝึกงานเพื่อประสบการณ์ให้เกิดความชำนาญเท่านั้น นี่ฉันใดการฝึกปัญญาให้มีความชำนาญก็ฉันนั้น ปัญญาที่เราฝึกไว้ดีแล้วนี่เองจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเราทำสมาธิให้จิตมีความตั้งมั่นแล้ว เราจะน้อมไปพิจารณาในทางปัญญาที่เราได้ฝึกไว้แล้วเป็นอย่างดี ยิ่งปฏิบัติในลักษณะนี้ให้มีความต่อเนื่องกัน อยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามความเป็นจริงใน

ตั้ง
คือ
หลัก
ปัญญา
จุด
ลัก
ใน
เกิด
แล
พร
กา
เป็

ตี
ตี
อ
ให้

สัจธรรมชัดเจนมากขึ้น นี้เองจึงเรียกว่าปัญญาเกิด คือเกิดความเข้าใจเกิดความเห็นชอบที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง มิใช่ว่าทำสมาธิจิตมีความสงบแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้นเหมือนเปิดสวิตซ์ไฟฟ้า หรือเหมือนจุดไฟดอกแดกกระจายสว่างไสว ผู้ที่มีความเข้าใจในลักษณะนี้ เชื่อว่ามีความเห็นผิดเป็นอย่างมากทีเดียว ในสมัยครั้งพุทธกาลไม่มีพระอรียเจ้าองค์ใดมีปัญญาเกิดขึ้นในลักษณะอย่างนี้เลย ประวัติของพระพุทธเจ้า และประวัติของพระอรียเจ้าทั้งหลายมีมากมายในพระสูตร จะเป็นพระหรือภราวาสท่านเหล่านั้นเริ่มต้นการปฏิบัติอย่างไรควรได้ศึกษาดูบ้าง เพื่อจะได้นำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป

ธรรมะในตำราเป็นชื่อของความจริง

ธรรมะในตำรามีความสำคัญยิ่ง จำเป็นต้องศึกษาให้รู้และเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางค้นหาธรรมะตัวจริงได้อย่างถูกต้อง ที่เราต้องการอยากรู้อยากเห็น อยู่ตรงไหน ต้องอาศัยตำราเพื่อค้นหาธรรมะตัวจริงให้ได้ เหมือนกับแผนที่ที่จะไปในจังหวัดต่างๆ หรือ

แผนที่โลกทุกประเทศ จะไปในที่ไหนต้องดูแผนที่ให้
 เข้าใจ ไม่เช่นนั้นจะหลงทางไปไม่ถึงในจุดหมายตามที่
 เราต้องการแต่อย่างใด นี่ฉันใด ตำราเป็นแผนที่ธรรม
 ที่พระพุทธเจ้าได้วางทิศทางไว้ดีแล้ว เป็นเส้นทางที่
 ตรงต่อมรรคผลนิพพาน ถ้าศึกษาไม่ดีตีความหมาย
 ในธรรมไม่ถูกต้องตามความหมายของพระพุทธเจ้า
 แล้ว การปฏิบัติก็จะผิดทางไม่เป็นไปในมรรคผล
 นิพพานก็ฉันนั้น วิธีปฏิบัติผิด และวิธีปฏิบัติถูก
 พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วเป็นอย่างดีมีความชัดเจน
 มากทีเดียว ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมต้องพิจารณาให้ดี
 ถ้าตีความหมายในธรรมไม่ถูกก็จะเกิดความเห็นผิด
 ไปได้ เมื่อนำไปสอนใครก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเห็น
 ผิดเข้าใจผิดไปจะมีปัญหาเป็นอุปสรรค การปฏิบัติไม่มี
 ความก้าวหน้าแต่อย่างใด เมื่อปฏิบัติไปก็จะเกิดความ
 สับสนวุ่นวายไปมาหาทางออกไม่ได้เลย ฉะนั้นการศึกษา
 ธรรมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เมื่อรู้และเข้าใจใน
 ธรรมได้ดีแล้วจำเป็นที่สุดคือเราต้องมาศึกษาตัวเองว่า
 เรามีปัญหาอะไรที่จะต้องแก้ไข จะเอาหมวดธรรม
 อะไรมาแก้ไขให้ปัญหาในตัวเราให้หมดไปได้ เหมือน

กับท
 โลก
 หาย
 กันโ
 มว
 ของ
 จะค

 ที่เรา
 โลก
 ทั้ง
 ที่เจ
 ถ้า
 ความ
 ตัว
 เพื่อ
 เป็น
 ความ
 ชั่วค

กับหมอรักษาคนป่วย หมอต้องรู้จักยาที่ดี และรู้จักโรคของคนป่วยว่าจะรักษาด้วยยาตัวไหนโรคจึงจะหายไปได้ ต้องเอายาประเภทนั้นมารักษาให้ต่อเนื่องกันโรคนั้นก็จะหายไป นี่ฉันใดผู้ปฏิบัติต้องเลือกเอาหมวดธรรมนั้นๆ มาปฏิบัติให้ถูกกับปัญหาภายในใจของตัวเองก็ฉนั้นนั่น ปัญหาต่างๆ ที่มีความเรื่อรังมา ก็จะคลี่คลายหายไปจากใจได้อย่างแน่นอน

กาย วาจา ใจ เป็นก๊อนธรรมอยู่แล้ว แม้ตำราที่เราศึกษาอยู่ก็เป็นเรื่องของตัวเรานี้ทั้งนั้น เช่นความโลภ ความโกรธ ความหลง เรื่องกิเลสราคะตัณหา ทั้งหมดนี้มีอยู่ในตัวเรานี้ทั้งหมด นี่คือธรรมะตัวจริงที่เขียนไว้ในตำราทั้งหมดเป็นเพียงชื่อของธรรมเท่านั้น ถ้าไม่รู้ความผิดความชั่วร้ายของตัวเองว่าเป็นอย่างไร ความรู้ในหมวดธรรมที่เรียนมากก็จะแก้ปัญหาของตัวเองไม่ได้เลย หรือจะมานึกคำบริกรรมว่าพุทโธๆ เพื่อกำจัดให้กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ได้หมดไปจากใจก็เป็นไปไม่ได้ วิธีการนึกคำบริกรรมทำสมาธิให้จิตมีความสงบนี้ เป็นเพียงอุบายวิธีหลบปัญหาไปได้ชั่วคราวเท่านั้น เหมือนหินทับหญ้าเอาไว้หญ้าก็

ไม่เกิด เมื่อเอาหินออกไปหญ้าก็จะเกิดขึ้นในที่นั้น ๆ
นี่ฉันใดในเมื่อจิตมีความสงบในสมาธิอยู่นั้น ก็เลส
ตัณหาน้อยใหญ่เหมือนไม่มีในใจ ในเมื่อจิตได้ถอน
ออกจากสมาธิความสงบแล้ว ก็เลสตัณหาน้อยใหญ่
เกิดขึ้นที่ใจตามเดิมก็ฉันนั้น

สติปัญญาเป็นเหตุให้เกิดพุทธโธ

สติปัญญามีความสำคัญเป็นอุบายวิธีที่จะให้
เกิดเป็นพุทธโธ จะเกิดอย่างไรนั้นท่านผู้อ่านจงศึกษา
ในหนังสือเล่มนี้ให้ดี มีเหตุผลเป็นองค์ประกอบในการ
ตัดสินใจ การปฏิบัติอย่างไรผิด การปฏิบัติอย่างไรถูก
เราก็จะารู้ ในครั้งที่ผ่านมาพวกเราพากันเข้าใจว่า
นึกคำบริกรรมทำสมาธิ จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะ
เกิดขึ้นนี้เป็นวิธีการสอนและปฏิบัติกันอยู่ในยุคปัจจุบัน
ฉะนั้นขอให้พากันศึกษาประวัติของพวกดาบสฤๅษีดูบ้าง
หรือศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งพระองค์ทรง
ทำสมาธิความสงบอยู่กับดาบสทั้งสองให้เข้าใจ ในยุคนั้น
ทำไมปัญญาจึงไม่เกิดขึ้นจากความสงบนั้นเล่า ดาบส
ทั้งสองก็ทำสมาธิมีความสงบอย่างเต็มที่ พระพุทธองค์

ก็
จึง
เกิด
ตัว
กัน
สน
ที่
คว
ศรี
ใน
เห
ปฏิบัติ
ทำ
เมื่อ
แล้ว
เห็น
คว
พร

ก็ทรงทำสมาธิมีความสงบอย่างถึงที่สุด ทำไมปัญญา
จึงไม่เกิดกับดาบสทั้งสอง ทำไมพระปัญญาจึงไม่ทรง
เกิดขึ้นแก่พระองค์ ในยุคนี้พากันทำสมาธิความสงบ
ด้วยวิธีไหนปัญญาจึงเกิดขึ้นที่ใจได้ ในยุคนี้มีการสอน
กันด้วยวิธีนี้มานาน มีใครบ้างที่มีปัญญาได้เกิดขึ้นจาก
สมาธิความสงบได้ แล้วว่าเกิดอย่างไร อย่าเข้าใจลอยๆ
ที่ขาดเหตุผลโดยไม่มีพยานบุคคลมาอ้างอิงได้ ฉะนั้น
ควรได้ศึกษาประวัติของพระอรียเจ้าทั้งหลายในสมัย
ครั้งพุทธกาลดูบ้าง เรื่องของพระอรียเจ้าทั้งหลายอยู่
ในพระสูตรมีทั้งพระและภราวาสมากมาย ก่อนท่าน
เหล่านั้นจะได้บรรลุเป็นพระอรียเจ้าเริ่มต้นมีการ
ปฏิบัติอย่างไร เราจะได้เกิดความสำนึกขึ้นได้บ้าง

ในช่วงนั้นพระองค์ผนวชมาได้ ๕ ปีกว่า ทรง
ทำสมาธิความสงบมาตลอดพระปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเลย
เมื่อพระองค์ทรงรับข่าวมรฎุพยาธิจากนางสุชาดา ฉนั้น
แล้วทรงเอาถาดทองคำเสี่ยงทายในแม่น้ำเนรัญชรา
เห็นถาดทองคำลอยทวนกระแสน้ำ พระองค์จึงทรงใช้
ความคิดในทางปัญญาเป็นครั้งแรกก็อยู่ในที่แห่งนี้
พระองค์ทรงเอาถาดทองคำมาเป็นอุบายในการคิด

พระองค์ทรงน้อมเอาธาตุทองคำเข้ามาหาพระทัย
พระองค์ว่า หากใจได้ทวนกระแสของกิเลสตัณหาไป
ได้ก็จะถึงที่สุดหลุดพ้นจากการเกิดแก่เจ็บตายนี้ไปได้
ถ้าใจลอยไปตามกระแสโลกนี้อยู่ตราบใด ก็จะเกิดแก่
เจ็บตายไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ในช่วงนั้นพระองค์ไม่ได้ทรง
ทำสมาธิความสงบแต่อย่างใด พระองค์ทรงใช้พระปัญญา
พิจารณาในเหตุผลตามความเป็นจริง นั่นคือค้นหา
คือความอยากเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เมื่อค้นหาความ
อยากมีในใจอยู่เมื่อไร ก็จะทำให้เกิดตายๆ ไม่มีที่สิ้นสุด
ความเห็นอย่างนี้เองจึงเรียกว่าปัญญาเกิดที่ถูกต้อง
เป็นสายกลาง สัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสัง
กัปปิโย การดำริพิจารณามีความถูกต้องชอบธรรม ใน
ลักษณะอย่างนี้เอง พุทโธ เริ่มเกิดขึ้นแล้วแก่พระองค์
คำว่าพุทโธเกิดมิใช่ว่าจะเกิดพริบพริบขึ้นทีเดียว
สัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบรู้จริงเห็นจริงในสังขาร
ระดับไหน พุทโธ คือรู้ตื่นเบิกบานภายในใจก็มี
ความรู้สึกตัวอยู่ในขณะนั้น พระองค์ทรงค้นพบ
แนวทางที่จะตรัสรู้ด้วยพระปัญญาพระองค์เอง ไม่มี
ใครเป็นครูอาจารย์สอนสังขารให้แก่พระองค์แต่

เ
เ
ห
ก
ง
ก
า
เ
ศ
อ
ง
เ
ใน
งค
ยว
ร
ก
ม
เ
ม
เ
ค้แต่

อย่างไร จึงเรียกว่าทรงมีพระปัญญาตรัสรู้หรือริยสัจสี่
แจ้งประจักษ์ด้วยพระองค์เอง จนถึงวันตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้า จึงเป็นพุทธโธได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์
เต็มที่ การอธิบายในขั้นตอนเพียงเท่านี้ก็พอเข้าใจ
ได้ว่า สติปัญญา เป็นต้นเหตุให้เกิดพุทธโธ และมี
ขั้นตอนอื่นๆ ที่จะได้อธิบายต่อไป จะมีเหตุผลเป็น
องค์ประกอบรองรับไว้อย่างชัดเจน เพื่อศึกษาและ
ปฏิบัติตามให้มีความถูกต้องชอบธรรม จะหายสงสัย
ในอนุบายการปฏิบัติไปได้

ธรรมะในตำราทั้งหลายเหมือนกับไม้ซุงทั้งท่อน
ก่อนจะนำมาสร้างบ้านอาคารตู้เตียงอย่างไร ต้องเอา
ไม้ซุงนั้นมาแปรรูปตามขนาดที่ต้องการใช้กับงานนั้นๆ
นี่ฉันใดธรรมะมีจำนวนมากต้องแยกออกมาปฏิบัติ
ตามความเหมาะสมของตัวเอง เฉพาะคำว่าพุทธโธ
ต้องตีความหมายให้เข้าใจ มิใช่ว่ารู้อะไรจะเป็นพุทธโธ
ไปเสียทั้งหมด คำว่ารู้ตื่นเบิกบานในตำราทุกคนได้
ศึกษามาแล้ว ในภาคปฏิบัติยังไม่ตรงต่อความหมาย
คำว่ารู้มิใช่จะรู้ไปตามตำรา หรือรู้จากครูอาจารย์
อธิบายให้ฟังแต่อย่างใด เป็นความรู้ที่เกิดจากความ

เห็นชอบเป็นปัญญาของตัวเองโดยเฉพาะ ดังได้ยกตัวอย่างของพระพุทธเจ้ามาเป็นพยานบุคคล เป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้อย่างชัดเจน หรือพระอริยสาวกทั้งหลาย จะเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในธรรมได้ ก็เนื่องจากปัญญาความรอบรู้เฉพาะตัวทั้งนั้น ทุกคนมีปัญญาอยู่ในตัวอยู่แล้ว สัจธรรมความจริงก็มีอยู่ในตัวเช่นกัน แต่ไม่มีอุปายในการใช้ประกอบปัญญาของตัวเองเท่านั้น เหมือนกับพระองค์ที่ทรงทำสมาธิอยู่กับดาบสทั้งสองในครั้งนั้น พระองค์ไม่ได้ทรงมีเหตุเป็นอุปายในการใช้ปัญญาเลย ทั้งที่พระองค์ทรงมีพระปัญญาอยู่ในพระทัยพระองค์เต็มเปี่ยมแล้ว เมื่อทรงเห็นถาดทองคำลอยทวนกระแสน้ำเท่านั้น พระองค์ทรงมีอุปายให้คิดพิจารณาในทางปัญญาทันที พวกเราก็เช่นกัน ปัญญามีอยู่แล้ว ไม่หาเหตุหาอุปายมาคิดพิจารณาปัญญาเรามีอยู่ ก็ไม่รู้จักคิดพิจารณาในทางธรรมแต่อย่างใด การคิดไปตามกระแสโลกมีอุปายในการคิดได้ดีมาก แต่การคิดในทางธรรมปัญญาจะติดตันทันที

ในยุคนี้สมัยนี้การภาวนาปฏิบัติจะรู้จักเพียงการทำสมาธิให้จิตมีความสงบเท่านั้น เป็นวิธีปักใจห้าม

กา
คว
ขอ
ตัด
อีก
อยู่
เพื่อ
ให้
ผู้
เข้า
จึง
วน
แต่
ทำ
คว
พร
ขอ
ใน
มีแ

การคิดไปได้ในช่วงหนึ่งเท่านั้น เมื่อออกจากสมาธิ ความสงบแล้ว ก็จะปล่อยใจไปตามกระแสโลกโดยไม่มีขอบเขตพรมแดน ความคิดแต่ละเรื่องจะเกี่ยวกับกิเลส คณหาทั้งนั้น เป็นความคิดที่จะก่อภพก่อชาติเกิดตาย อีกต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ทำใจให้ไหลไปตามกระแสโลก อยู่เรื่อยไป แทนที่จะใช้ความคิดนี้ให้เป็นไปในทางธรรม เพื่อทวนกระแสโลก หาอุบายมาประกอบในการคิด ให้จิตได้เกิดความรู้เห็นในหลักสัจธรรมให้ต่อเนื่องกัน ผู้ปฏิบัติเพียงเข้าใจแต่วิธีทำสมาธิเพียงอย่างเดียว ไม่เข้าใจในการเจริญในวิปัสสนาแต่อย่างใด การปฏิบัติ จึงได้รับผลช้าหรือไม่ได้รับผลเลย การปฏิบัติมีแต่ วณเวียนในวิธีทำสมาธิอยู่อย่างนี้จะไม่มีความก้าวหน้า แต่อย่างใด การฝึกสติปัญญาอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จะทำให้ใจมีความรอบรู้ฉลาดเฉียบแหลม ทำให้ใจเกิด ความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมแต่ไม่อยากปฏิบัติกัน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้เห็นในสัจธรรมด้วยปัญญา ของเราเอง มิใช่ว่าอยากรู้ธรรมอะไรจะต้องอาศัยเปิดดู ในตำรา ถ้าเป็นในลักษณะนี้ปัญญาจะปิดฉากลงทันที มีแต่ความรู้ในตำราไม่มีปัญญาเป็นของตัวเองแต่

อย่างไร จึงยากจะปฏิบัติให้ก้าวหน้าต่อไปได้

การปฏิบัติจะก้าวหน้าไปในธรรมระดับสูงมีความละเอียดได้นั้น จะต้องมียปัญญาเพื่อสร้าง ทสณญาณให้เกิดขึ้น ทสณะ หมายถึงเห็นจริงด้วยปัญญา ญาณะ หมายถึงรู้จริงเนื่องจากความเห็นจริง เรียกว่าเห็นจริงรู้จริง ถ้าเห็นก่อนรู้จะมีความชัดเจน ไม่มีความผิดพลาดเกิดขึ้น ถ้ารู้ก่อนเห็นจะมีความผิดพลาดได้ง่าย จะเกิดความเข้าใจผิดไปโดยไม่รู้ตัว จะเอาความรู้มาตัดสินว่าถูกที่เดียวไม่ได้ เหมือนซื้อรถซื้อบ้านหรือซื้ออะไรก็ตาม ต้องเห็นสิ่งนั้นก่อนว่า สภาพเป็นอย่างไร มีความชำรุดบกพร่องเสียหายอย่างไร ต้องสำรวจตรวจดูให้เห็นเสียก่อนจึงซื้อทีหลัง มิใช่ว่า รู้ว่ารถ รู้ว่าบ้าน ตัดสินใจซื้อเลย ถ้าเป็นอย่างนี้โอกาสมีความผิดพลาดมีสูงมากนี้ฉันใด ทสณญาณก็ฉันนั้น ต้องเห็นด้วยปัญญา ทสณะก่อนจึงมีความแน่นอน สัจธรรมใดที่ยังไม่เห็นด้วยปัญญาอย่างชัดเจน จะมีความรู้เกิดขึ้นมาว่า ธรรมะหมวดนั้นรู้อย่างนั้น ธรรมะหมวดนี้รู้ว่าอย่างนี้ ถ้าเป็นในลักษณะอย่างนี้เกิดขึ้น จะเข้าข่ายใน ญาณะ ของวิปัสสนูปกิเลสแน่นอน เรียกว่า รู้ แต่ไม่เห็น ถึงจะรู้

ใน
ก
จะ
เป็น
พ
รู้
ไม่
ได้
เห็น
ถ้า

ญ
วิ
เป็น
ท
เท
เกิด
ที่
ท

ในหมวดธรรมที่ถูกต้อง หรือรู้จริงในสิ่งใดก็ตาม ถ้ารู้ก่อนเห็นจะมีความผิดพลาดได้ง่าย ถ้าเห็นก่อนรู้จะไม่มีปัญหาอะไร มีแต่ความถูกต้องตามความเป็นจริงทั้งหมด ญาณทั้งสองนี้ต้องฝึกให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ทำหน้าที่ไปพร้อมกัน เห็นสิ่งใดต้องรู้ในของสิ่งนั้น รู้สิ่งใดต้องเห็นในของสิ่งนั้น ถ้ารู้ไม่เห็นจะรู้ผิดไปได้ ถ้าเห็นไม่รู้ก็จะเกิดเห็นผิดไปได้เช่นกัน ถ้ามีความรู้ผิดก็เห็นผิดไปด้วย ถ้ามีความเห็นผิดก็รู้ผิดไปด้วย ถ้ามีความรู้ถูก ก็มีความเห็นถูก ถ้ามีความเห็นถูกก็มีความรู้ถูก

ฉะนั้น ทักษณญาณ จึงเป็นญาณนำร่องให้แก่ ญาณทั้งหลาย เช่น มัคคามัคคญาณ ปัญญาญาณ วิปัสสนาญาณ จะมี ทักษณญาณ นำร่องทั้งหมด ถ้าเป็นญาณในระดับสูงมีความละเอียดมากขึ้นเท่าไร ทักษณญาณ ก็มีความรู้ เห็น ละเอียดอ่อนมากขึ้นเท่านั้น ทักษณญาณ มีหน้าที่เบิกทางให้ญาณอื่นได้เกิดขึ้น นิโรธญาณ และอัสวัภยญาณ เป็นญาณที่สูงมีความละเอียดยิ่งกว่าญาณทั้งหลาย ก็ยังมี ทักษณญาณ แฝงอยู่อย่างละเอียดเช่นกัน จึงเรียกว่า

ญาณทัสนวิสุทธิ รู้เห็นในความบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องฝึกทัสนญาณให้เกิดขึ้นในจุดเริ่มต้นให้ได้ ทัสนญาณนี้จะเป็นตัวแปรทฤษฎี คือความเห็นผิด และความเห็นถูกออกจากกัน แล้วสลัดความเห็นผิดให้หมดจากใจไป เอาแต่ความเห็นถูกที่ชอบธรรมอย่างเดียว จึงเรียกว่า สัมมาทฤษฎี ความเห็นชอบถ้าตั้งหลักสัมมาทฤษฎี ความเห็นชอบประกอบด้วย ทัสนญาณ จับคู่กันได้แล้ว การปฏิบัติในอันดับต่อไปจะมีความถูกต้องไปทั้งหมด จนลุล่วงถึงการได้บรรลุธรรมเป็นพระอรียเจ้าในขั้นนั้น ๆ ต่อไป ขอให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจงเข้าใจตามนี้

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจงสร้างพื้นฐาน ทัสนญาณและสัมมาทฤษฎี ความเห็นชอบนี้ให้ได้ เพื่อตัดความสงสัยลังเลใจในอุบายธรรม ที่จะนำมาป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติต่อไป จึงเรียกว่า นี่คือเส้นทางของอริยมรรคโดยแท้ ตัดจากความเห็นผิดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง เพราะการปฏิบัติผิดเป็นผลมาจากความเห็นผิด ความเห็นผิดเป็นผลมาจากการศึกษาในตำรามาคิด หรือได้รับข้อมูลจากครูอาจารย์มาผิด

เมื่
กั
อ
บ
บ
บ
ทั้ง
เล
เป็
ใน
ก็
พ
ได้
พ
บ
พ
จ
จะ
จะ

เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเป็นมิจฉาปฏิบัติที่ผิด ๆ ต่อเนื่อง
 กันไป จะไม่เข้าสู่เส้นทางแห่งมรรคผลนิพพานแต่
 อย่างไม่ใด ถึงจะมีบารมีที่พร้อมแล้วในการที่จะได้
 บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในชาตินี้ ถ้าปฏิบัติผิด
 บารมีที่มีอยู่ก็จะปิดฉากลงทันที ยกตัวอย่างดาบส
 ทั้งสองที่เป็นอาจารย์สอนในวิธีทำสมาธิมาก่อนอย่างไร
 เล่า ครูทั้งสองมีบารมีพร้อมแล้วที่จะได้บรรลุธรรม
 เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ แต่การปฏิบัติผิดที่หลงอยู่
 ในความสงบหลงอยู่ในฌานสมาบัติ เมื่อมรณภาพไป
 ก็ได้เกิดเป็น อรูปพรหมมิใช่หรือ นี่พวกเราเป็นชาว
 พุทธก็ควรปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางที่พระพุทธเจ้า
 ได้ตรัสไว้แล้ว ไม่ควรที่จะปฏิบัติตามแบบฉบับของ
 พวกดาบสฤาษีมากเกินไป ไม่เช่นนั้นเราก็จะไม่ได้
 บรรลุมรรคผลนิพพานเช่นกัน เสียแรงที่ได้มาเกิดพบ
 พระพุทธศาสนา เสียแรงที่มี การปฏิบัติด้วยความ
 จริงจัง ทุ่มเทต่อการปฏิบัติอย่างเต็มที่ เสียโอกาสที่
 จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินี้ไป ทักษณญาณนี้
 จะเกิดขึ้นเฉพาะผู้ปฏิบัติที่ถูกต้องเท่านั้น ทักษณญาณ
 จะอธิบายฉายภาพลักษณะอาการให้ใคร ๆ รู้ตาม

เป็นเหตุให้เกิดทุกข์จริงๆ การพิจารณาใน อนัตตาก็ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่หมดสภาพสลายไป ไม่มีอะไรเป็นสัตว์และบุคคลที่เป็นอัตตาตัวตนแต่อย่างใด หรือพิจารณาว่าไม่มีสมบัติอะไรเป็นของของเราอย่างแน่นอน สมบัติทุกอย่างเป็นเพียงปัจจัยอาศัยในขณะยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ให้ใจยอมรับว่าเราจะต้องได้พลัดพรากจากสิ่งที่เรารักนี้ไปอย่างแน่นอน เมื่อใจยอมรับตามความเป็นจริงได้เมื่อไรนั่นคือ ทักษณญาณ ความเห็นจริงความรู้จริงได้เกิดขึ้นที่ใจเราแล้ว ไม่ต้องไปตามใครๆ ว่า ผิดหรือถูก ไม่ต้องไปหาตำรามาเปรียบเทียบก็ได้ เพราะความเห็นจริง ความรู้จริงเป็นศาลตัดสินในความถูกต้องนี้ไปแล้ว สัจธรรมบางอย่างจะต้องเห็นก่อนรู้ เรียกว่า ทักษณญาณ สัจธรรมบางอย่างจะต้องรู้ก่อนเห็น เรียกว่า ญาณทัสนะ ญาณทั้งสองนี้สลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย เรียกว่า เห็นก่อนรู้ หรือรู้ก่อนเห็น ถ้ารู้แต่ไม่เห็น หรือเห็นแต่ไม่รู้ ถ้าเป็นในลักษณะนี้การปฏิบัติจะมีความผิดพลาดได้ง่าย รู้อะไรก็คิดว่าเรารู้ถูก เห็นอะไรก็คิดว่าเราเห็นถูกสุมเตากันไป จึงมีความรู้ผิด

ความเห็นผิด เป็นมิจฉาปฏิบัติเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว

การทำสมาธิ ก็ต้องมี ทักษณญาณเป็นองค์ประกอบ รู้เห็นในการทำสมาธิทุกขั้นตอน อะไรเป็นสัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นที่ถูกต้องชอบธรรม อะไรเป็นมิจฉาสมาธิที่ตั้งใจมั่นที่ผิด อะไรเป็นโมหสมาธิที่มีความหลงติดสุขอยู่ในความสงบและหลงอยู่ในฌานนั้น ทักษณญาณ จะรู้เห็นในสมาธิที่ถูกต้องและสมาธิที่ผิดได้อย่างชัดเจน แล้วสลัดมิจฉาสมาธิและโมหสมาธิเสีย เอาแต่สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบอย่างเดียว สมาธิตั้งใจมั่นนี้เองจึงเป็นพลังเสริมปัญญาได้เป็นอย่างดี ผู้ทำสมาธิ ไม่มีทักษณญาณเป็นองค์ประกอบ ก็ทำสมาธิให้มีความสงบได้เหมือนกัน ถ้าทำสมาธิความสงบได้แล้วก็ไม่รู้ไม่เห็นว่าเป็นสัมมาสมาธิ อะไรเป็นมิจฉาสมาธิ อะไรเป็นโมหสมาธิ จะไม่รู้จักเลย เมื่อทำสมาธิให้จิตมีความสงบลงได้ ก็จะมี ความเข้าใจว่าเป็นสมาธิที่ถูกต้องไปเสียทั้งหมด ทั้งที่ตัวเองทำสมาธิที่ผิดก็มาเข้าใจว่าตัวเองทำสมาธิถูก เมื่อทำติดต่อกันไปจนเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลสก็ยังไม่รู้ตัวว่าตัวเองทำสมาธิผิด ในยุคนี้มีผู้ทำสมาธิมีอาการเกิด

เ
ส
ใ
ธ
ก
ท
เ
ใ
อ
พ
ที่
ป
มี
บ
เม
ใน
ป
เป็
สม

เป็นวิปริตทางใจสติปัญญาอ่อนมีอยู่มากทีเดียว โรคทำสมาธิผิดนี้ถ้ามีอาการรุนแรงจะไม่มีหมอใดรักษาให้หายได้เลย นอกจากผู้นั้นจะหยุดทำสมาธิเท่านั้น ถึงจะหยุดทำสมาธิแล้วก็ตาม สติวิปลาส ใจวิปริตก็ยังมีอยู่ แต่ไม่แสดงอาการที่รุนแรง เมื่อกลับไปทำสมาธิความสงบอีกก็แสดงอาการรุนแรงเกิดขึ้นเหมือนเดิม ถ้าไปหาพระองค์ที่ไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจในการเกิดขึ้นของสมาธิที่ผิดที่ถูกต้องก็จะแก้ไขไม่ได้ หรืออาจจะตอกย้ำให้ทำสมาธิที่ผิดต่อไปอีกก็อาจเป็นได้ พวกที่เป็นในลักษณะนี้พื้นฐานเดิมคือ ตัวมิจฉาทิฐิ ที่เห็นผิดภายในใจยังไม่ได้แก้ไขให้หมดไปจากใจ มาประกอบกันกับตัณหาคือความอยาก เช่น อยากให้จิตมีความสงบ อยากเห็นนรกสวรรค์ อยากให้จิตมีความบริสุทธิ์ถึงวิมุตินิพพานหรืออยากให้อปัญญาเกิดเป็นต้น เมื่อสองอย่างมาประกอบกันเมื่อไร อาการของสมาธิในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นแน่นอน ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องมีปัญญาศึกษาในสมาธิทุกชั้นตอนให้เข้าใจ เพราะสมาธิเป็นปริยัติต้องมีปัญญาศึกษาให้ดี ไม่เช่นนั้นจะทำสมาธิที่ผิด ๆ ไปโดยไม่รู้ตัว จะทำให้เกิดปัญหาในชีวิต

ตลอดไป จะแก้ไขได้ยากมากหรือแก้ไขไม่ได้เลยจนตลอดวันตาย

สมาธิอีกรูปแบบหนึ่งเป็นสมาธิของพวกดาบสฤๅษีเขาทำกันมายาวนาน เป็นสมาธิมีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะอุบัติเกิดขึ้นในโลก เป็นสมาธิไม่มีศีลตปพรามาส ไม่มีศีลที่จะให้ลูบคลำ เพราะศีลยังไม่มีในยุคนั้น ธรรมปรมาส ความลูบคลำในธรรมก็ยังไม่มีส่วนกัน ความอยากให้อใจบริสุทธิ์ ความอยากให้อจิตมีความสงบเป็นฌานนั้นฌานนี้เขาก็ไม่รู้จักอยากให้อจิตมีความสงบแล้วจะเกิดปัญญาก็ยังไม่เข้าใจ อยากให้อจิตมีความหลุดพ้นเป็นพระอรียเจ้าถึงวิมุตินิพพานก็ไม่รู้จัก เพราะเป็นยุคที่ว่างจากพระพุทธศาสนา ความอยากเหล่านี้จึงไม่มีในหมู่ดาบสฤๅษีเหล่านั้น วิธีทำสมาธิ มีขั้นตอนอย่างไรก็ยังไม่รู้ มีจาสมาธิ โมหสมาธิก็ยังไม่เข้าใจ จึงไม่เกิดเป็น สัมมาสมาธิและมีจาสมาธิแต่อย่างใด เป็นเพียงโมหสมาธิเท่านั้น เช่นมีความยินดีอยู่ในความสุขของสมาธินั้น ๆ เรียกว่าหลงอยู่ในความสุขติดสุขอย่างมิดมิดทีเดียว แต่ก็เกิดมีอภิญญาได้ที่

เร
ข้า
อภ
ทำ
ไม่
ก็ไ
ทำ
จา
ได้
ดู
นัก
๑๘
จน
ได้
เป็
จะ
พุทธ
เย็

เรียกว่า อภิญญาห้า อภิญญาหก สมาบัติ ๘ เกิดขึ้นได้ การทำสมาธิความสงบจะมีผลเกิดขึ้นเป็นอภิญญาได้ทุกชาติทุกศาสนา แม้ผู้ไม่มีศาสนาอะไรก็ทำให้จิตมีความสงบมีอภิญญาเกิดขึ้นได้เช่นกัน

พวกเราทำสมาธิ ถ้าจะทำแบบดาบสฤๅษีก็ยังคงไม่จำเป็นถึงขั้นความสงบเข้าฌานเหมือนดาบสฤๅษีก็ได้ ข้อสำคัญอย่าทำสมาธิด้วยความอยากอะไร ทำเพื่อให้ใจมีความตั้งมั่นได้เท่านั้นก็พอ เพื่อให้หายจากอารมณ์ของความเครียด ให้ใจมีความตั้งมั่นได้ในชั่วขณะหนึ่งแล้วนอนเสีย เมื่อนอนก็กำหนดคุณมหายใจเข้าออกไปเรื่อยๆ จนหลับไป ถ้าเป็นนักศึกษาก็ควรทำสมาธิในลักษณะนี้ประมาณ ๑๐-๑๕ นาที แล้วอ่านหนังสือ ทำอยู่อย่างนี้อยู่บ่อยๆ จนเกิดความเคยชิน การอ่านหนังสือก็就会有ความจำได้อย่างแม่นยำไม่หลงลืม เพราะการทำอย่างนี้เป็นวิธีรวบรวมสัญญาความจำเอาไว้ในใจแห่งเดียวจะเป็นวิธีฝึกสติสมาธิไปในตัว การทำงานและการพูดก็จะมี การพูดผิดทำผิดพลาดลงได้ เป็นคนที่มีใจเยือกเย็น การคิดพิจารณาในสิ่งใด ก็จะมีสติสมาธิ

เสริมปัญญาเพิ่มกำลังใจไม่ย่อท้อในงานที่จะต้องทำ และเป็นผู้มีเหตุผลแยกแยะความผิดความถูกออกจากกันได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจงพากันฝึกทำสมาธิให้เป็นองค์ประกอบเสริมปัญญาเอาไว้ให้ดี ขณะนี้พวกเราทำสมาธิเพื่อให้จิตมีความสงบเท่านั้นไม่พอ จำเป็นต้องฝึกสติปัญญาเพื่อให้เกิดความรอบรู้และความฉลาดทางใจเอาไว้บ้าง วิธีการฝึกปัญญานี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว แต่พวกเราขาดการศึกษาหรือศึกษาอยู่แต่ตีความหมายไม่ตรงประเด็น ที่ถูกต้อง จึงเอาปัญญาไปใช้ในทางที่ผิด มีปัญหาเกิดขึ้นแก่ตัวเองได้

การตีความในทัศนญาณไม่ถูกจะมีปัญหา

จุดเริ่มต้นในการฝึกทัศนญาณ ให้เอาทฤษฎี คือ ความเห็นมาวิจัยวิจารณ์แยกแยะให้มีเหตุผล ความเห็นมี ๒ อย่าง ๑ ความเห็นผิด ๒ ความเห็นถูก ความเห็นที่ผิดหรือถูกอย่างไรเรายังไม่รู้ ต้องใช้ความคิดมาแยกความเห็นทั้งสองอย่างออกจากกัน ใช้เหตุผลมาเป็นองค์ประกอบในการวินิจฉัยก่อน

จ
อ
ค
เก
จ
ก
ส
ค
ค
ผ
ด
เต

ไม
เข
แ
แ
เห
ถึง

จึงตัดสินใจ ว่าความเห็นอย่างนี้ผิดให้ละเสีย ความเห็น
อย่างนี้ถูกรักษาเอาไว้ข้อสำคัญอย่าเข้าข้างความอยาก
ความต้องการของตัวเอง นี่เป็นวิธีฝึกทัศนญาณ ให้
เกิดขึ้นที่ใจโดยตรง ถ้าความเห็นมีความชอบธรรม
จึงเรียกว่าสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบได้เกิดขึ้น
กับตัวเราแล้ว และทัศนญาณก็เกิดพร้อมกันกับ
สัมมาทิฐิความเห็นชอบนี้เช่นกัน เมื่อผู้ปฏิบัติได้
ตั้งหลักในจุดเริ่มต้นได้แล้ว ผู้นั้นจะไม่มีกังวลและ
ความสับสนในการปฏิบัติอีกต่อไป เพราะความเห็น
ผิดได้ละทิ้งไปแล้ว การปฏิบัติก็มีความก้าวหน้าไป
ด้วยดี กำลังศรัทธากำลังความเพียรจะได้ทุ่มเทอย่าง
เต็มที่

ทัศนญาณนี้ได้เกิดขึ้นกับใครๆ แล้ว ผู้นั้น
ไม่ชอบถามธรรมะจากใคร เพราะตัวเองก็รู้และ
เข้าใจในอุบายการปฏิบัติในหมวดธรรมนั้นอยู่แล้ว
แต่ก็ไม่ง่ายที่ผู้ปฏิบัติจะฝึกให้ ทัศนญาณ นี้เกิดขึ้นได้
แต่ก็ไม่เหลือวิสัยแก่ผู้ปฏิบัติที่มีเหตุผลเป็นของตัวเอง
เหมือนผู้เข้าใจในงานและรู้งานที่ตัวเองจะต้องทำ
ถึงงานนั้นจะยิ่งใหญ่ยุ่งยากสลับซับซ้อนกันอย่างไร

จะไม่เหลือความสามารถคาดรอบรู้ของท่านผู้นั้น
 นี้ฉันใด ผู้มีความตั้งใจในการปฏิบัติอยู่จะเป็นผู้มี
 ทักษณญาณ เกิดขึ้นกับท่านอย่างแน่นอน จะไม่มี
 อุปสรรคใดๆ มาทำให้เกิดความเห็นผิดไปได้ ถ้า
 เป็นงานก่อสร้างอาคารที่ใหญ่โตก็จะเสร็จตามสัญญา
 หรือเสร็จก่อนสัญญาด้วยซ้ำไป ถ้าเป็นงานในทางธรรม
 ก็จะเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพานได้เร็ว จะใช้
 เวลาปฏิบัติไม่นานนักก็จะถึงจุดหมายปลายทางที่
 ต้องการ ไม่ต้องพูดเรื่องการบวชมานาน หรือไม่ต้อง
 พูดว่าตัวเองปฏิบัติมาแล้วหลายปี ถ้าผู้ปฏิบัติถูกต้อง
 ในสัมมาทิฐิ เห็นชอบแล้ว พร้อมทั้งบุญ
 ขารมีที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว จะเป็นพระเณรที่บวชใหม่
 หรือฆราวาสที่เริ่มต้นในการปฏิบัติใหม่ก็ตาม ถ้า
 เข้าใจในวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ผู้นั้นจะย่างเข้าสู่
 กระแสธรรมอย่างเต็มตัวเลยทีเดียว เพราะทักษณญาณ
 เป็นคำบาลีที่สมมุติบัญญัติตั้งชื่อเอาไว้ ถ้าปฏิบัติมี
 ความรู้เห็นเป็นในลักษณะนี้นั้นคือทักษณญาณโดยแท้
 ถ้าหากมีความรู้บอกขึ้นมาว่า ทักษณญาณได้เกิดขึ้น
 แก่ตัวเราแล้วอย่างนี้ นั่นคือตัว วิปัสสนูปกิเลส ญาณะ

ไ
 วิ
 ค
 ป
 ผ
 ไ
 ไ
 รั
 ไ
 ต
 อ
 จะ
 ห
 ห
 สุ
 ต
 ทั
 ใน
 วั

ได้เกิดขึ้นแก่ตัวเราแล้ว ความรู้นี้จะไม่เป็นไปใน
 วิปัสสนาแต่อย่างใด มีผู้ปฏิบัติเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลส
 ตัวญาณะ นี้อยู่มาก จะเกิดความเข้าใจผิดไปว่า
 ปัญญาญาณได้เกิดขึ้นกับตัวเองแล้ว นี่คือการเห็น
 ผิดที่เกิดขึ้นแก่ตัวเองโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้น การปฏิบัติ
 ในจุดเริ่มต้นนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าตีความหมาย
 ในสัมมาทิฏฐิผิด ก็จะกลายเป็นมิจฉาทิฏฐิ ความ
 เห็นผิดขึ้นมาทันที เมื่อไม่เข้าใจก็คิดว่าเราถูก เมื่อ
 ไปทำในสมาธิก็จะเกิดเป็น มิจฉาสมาธิ ความ
 ตั้งใจมันผิดในทันทีเหตุเป็นอย่างไรผลก็ออกมา
 อย่างนั้น ถ้าเริ่มต้นผิดในท่ามกลางก็ผิด บั้นปลายก็ผิด
 จะหาความถูกต้องที่เป็นธรรมไม่พบเลย เหมือนเลือก
 หัวหน้าโค ถ้าได้หัวหน้าโคตัวที่เคยข้ามกระแสมาก่อน
 หัวหน้าโคก็จะพาฝูงโคทั้งหลายลอยข้ามมหาสมุทร
 สุดสาครให้ถึงฝั่งได้อย่างปลอดภัย ถ้าเลือกหัวหน้าโค
 ตัวที่ไม่เคยข้ามกระแสมาก่อน หัวหน้าโคก็จะพาฝูงโค
 ทั้งหลายว่ายน้ำไปมาวนเวียนอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร
 ในที่สุดหมดกำลังลงก็จะพากันจมน้ำตายในกระแส
 วังวนนั้นๆ นี่ฉันใด ผู้ที่ปฏิบัติกำลังแสวงหาแนวทาง

ที่ถูกต้อง กำลังหาช่องทางที่จะปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานอยู่ที่ฉันทันนั้น ถ้าได้เส้นทางที่ตรงและถูกต้องก็เป็นผู้โชคดีไป ถ้าได้ช่องทางที่ไม่ถูกต้องก็เป็นเคราะห์ร้ายไป จะไม่ถึงในจุดหมายปลายทางที่ต้องการ ถ้าอ่านแผนที่ธรรมของพระพุทธเจ้าเข้าใจดีแล้ว การปฏิบัติธรรมจะไม่มีปัญหาอะไร ถ้าอ่านแผนที่ไม่เข้าใจหรือตีความหมายผิด ก็เดินทางผิดตลอดไป

มัคคามัคคญาณ

มัคคามัคคญาณนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะทัสนญาณเป็นตัวนำร่องแต่เริ่มต้น เป็นหลักใหญ่ให้ญาณทั้งหลายในระดับสูงให้เกิดขึ้นได้ ทัสนญาณมีความสัมพันธ์กับสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบอย่างแนบแน่นมั่นคง จะไม่เกิดความหลงผิดเห็นผิดในมิจฉาทิฐิอีกต่อไป จึงทำให้มัคคามัคคญาณได้เกิดขึ้น จึงเรียกว่าผู้ปฏิบัติก้าวขึ้นสู่เส้นทางของอริยมรรคได้อย่างเต็มตัว เป็นเส้นทางที่ตรงถึงเข้าสู่มรรคผลนิพพาน จึงเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทาเป็นทางสายกลาง

เป็น
ที่
ได้
จะ
ถูก
ใส่
อย่า
ศึกษา
ปฏิบัติ
ปฏิบัติ

๓ ค
ศัพท์
การป
เป็นท
ประก
ได้จึง
สามค
ที่ต่อ

เป็น เอกมัตถคามัคคญาณทัสนวิสุทธิ มีทางเส้นเดียว
เท่านั้นที่จะเป็นเส้นทางการปฏิบัติให้ถึงซึ่งความบริสุทธิ์
ได้ แนวทางการปฏิบัติจะเป็นไปในคุณธรรมระดับไหน
จะเข้าใจในอุบายวิธีการปฏิบัติในคุณธรรมนั้นได้อย่าง
ถูกต้อง แนวทางปฏิบัติจะเข้าไปในภูมิธรรมของพระ
โสดาบัน ในสมัยครั้งพุทธกาลท่านเหล่านั้นปฏิบัติ
อย่างไรจึงได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันได้ ให้
ศึกษาอุประวัติในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้างว่ามีขั้นตอน
ปฏิบัติกันอย่างไร เราจะได้นำมาเป็นอุบายในการ
ปฏิบัติให้เป็นไปเหมือนท่านเหล่านั้น

ในตำราก็เพียงบอกว่า พระโสดาบันละกิเลสได้
๓ ตัว ๑. ละสักกายทิฏฐิ ๒. ละวิจิกิจฉา ๓. ละ
สีลัพพตปรามาส การละกิเลสสามตัวนี้ได้มีขั้นตอนใน
การปฏิบัติอย่างไร เริ่มต้นอย่างไร ท่านจึงได้บรรลุธรรม
เป็นพระโสดาบันได้ ก็เพราะสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ
ประกอบด้วยทัสนญาณนั่นเอง การละกิเลสสามตัวนี้
ได้จึงชื่อว่าได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันได้ และกิเลส
สามตัวก็ได้หมดไปจริงเหมือนการรับประทานอาหาร
ที่ต่อเนื่อง อาหารมีความพอเพียงแก่ธาตุขันธ์ จึงได้

ละความหิวกระหายนั้นไป จึงได้มีการอิมเกิดขึ้น แล้ว
 รู้ว่ารับประทานอาหารได้อิมแล้ว นี่ฉันทะ เมื่อปฏิบัติ
 ไปถึงจุดนั้นแล้วจึงได้เกิดการละ เมื่อกิเลสสามตัวนี้
 ได้ขาดไปจากใจในขณะนั้นก็รู้ว่าตัวเองได้บรรลุเป็น
 พระโสดาบันในทันที เหมือนการรับประทานอาหาร
 เมื่อมีการอิมเกิดขึ้นก็รู้ว่าเราอิมในขณะนั้นเช่นกัน
 ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันนี้ก็เช่นกัน ได้บรรลุ
 ธรรมในขณะใดก็รู้ว่าตัวเองได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน
 แล้วในขณะนั้น ไม่ต้องไปถามใครๆ เพราะวิจิกิจฉา
 ความลังเลสงสัยในตัวเองไม่มีแล้วจึงเป็นปัจจุัตถัง รู้
 เฉพาะตัว จึงเป็น ญาณทัสนวิสุทธิ รู้เห็นในคุณธรรม
 ที่บริสุทธิ์ได้ในระดับหนึ่ง ถึงกิเลสสามตัวได้หมดไป
 จากใจแล้วก็ตาม กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด
 ก็จะมีขั้นตอนในการปฏิบัติต่อไป จนถึงที่สุดแห่ง
 วิมุตตินิพพาน ประวัติขร้าวาสผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระ
 โสดาบันในสมัยครั้งพุทธกาล เมื่อได้บรรลุธรรมแล้ว
 จะอยู่กับเพียงเท่านั้น ไม่ได้ขยับเลื่อนไปสู่คุณธรรมใน
 ระดับสูงต่อไปได้ จะมีความพอใจในคุณธรรมที่มีอยู่
 เท่านั้น ถ้าจะมีการเปลี่ยนไปในคุณธรรมระดับสูงก็

ต้องออกบวชวางฐานความเพียรเสริมสติปัญญาให้มากขึ้น จึงจะได้บรรลุธรรมในระดับสูงต่อไป

สักกายทิฏฐิ มีนักปราชญ์ตีความหมายไว้มากมาย ตีความหมายอย่างไรนั้นให้หาอ่านในตำราก็คแล้วกัน ข้าพเจ้าขอให้ความเห็นในการละสักกายทิฏฐินี้เอาไว้ให้ท่านได้วินิจฉัยในเหตุผล ตามความเป็นจริงก็แล้วกัน การละสักกายทิฏฐิ หมายถึงละความเห็นผิดทางใจ ในความเห็นเดิมมีความเข้าใจว่า รูปคือธาตุสี่นี้เป็นอัตตาเข้าใจว่าเป็นตน เมื่อได้พิจารณาด้วยปัญญาแยกแยะออกเป็นชิ้นเป็นส่วนแล้ว ไม่มีธาตุส่วนไหนเป็นตัวตนเราเลย เป็นเพียงธาตุสี่มี ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม รวมกลุ่มกันเป็นรูปธาตุเท่านั้น มีญาณทัสนะรู้เห็นการเกิดขึ้นของธาตุสี่ และรู้เห็นความเป็นอยู่ของธาตุสี่ว่ามีความต้องการอะไร และรู้วิธีให้ความเป็นธรรมดูแลรักษาให้ทรงตัวอยู่ได้ ให้ชีวิตอยู่กับธาตุสี่นี้ไปจนกว่าจิตกับกายได้แยกทางกันไป ธาตุสี่เกิดจากธาตุที่มีการแก่เจ็บตายได้ หมายถึงพ่อแม่ ธาตุชั้นนี้เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องแก่ เจ็บ ตาย ไปตามธาตุชั้นเดิมของพ่อแม่ไม่มี

ใครแก้ไขธรรมชาตินี้ได้ เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาตีแผ่
 ธาตุสี่ออกมาอย่างนี้ ใจก็จะยอมรับความจริงใน
 สภาวะธาตุตามความเป็นจริง ปฏิเสธในความเห็นผิด
 ว่าธาตุเป็นตนได้อย่างสิ้นเชิง แม้วัตถุสมบัติอัน
 เป็นธาตุประกอบให้ใจได้เกิดความเห็นผิดมาว่า
 เป็นสมบัติของเรา จึงได้เกิดความหลงผิดยึดติด
 ผูกพันถือมั่นว่าเป็นสมบัติของเราจริงๆ เป็นทุกข์
 เพราะการยึดติดสมบัตินี้มากแล้ว นี้เรียกว่าทุกข์
 เพราะความเข้าใจผิดคิดว่านี่คือสมบัติของเรา เมื่อ
 ใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นตามความเป็นจริงแล้ว
 วัตถุสมบัติทั้งหลายก็เพียงเป็นธาตุสี่ที่มีอยู่ประจำ
 โลกนี้เท่านั้น สมบัติทุกประเภทเป็นเพียงสมมุติว่า
 เป็นของของเราเท่านั้น เมื่อหลงสมมุตินี้เมื่อไร
 จะเป็นทุกข์ทางใจในเมื่อนั้น ให้ทำความเข้าใจว่า
 สมบัติทั้งหลายนั้นเป็นธาตุภายนอกเพื่อนำมาจุนเจือ
 เสริมธาตุสี่ให้มีชีวิตอยู่ได้ในชั่วระยะเวลาวันหนึ่งคืนหนึ่ง
 หรือชีวิตหนึ่งเท่านั้น ไม่กี่วันเดือนปีก็จะเปลี่ยนแปลง
 ไปตามเหตุปัจจัยในตัวมันเอง นี้เพียงให้อุบายย่อ
 พอเป็นสังเขป ให้ท่านได้ขยายเพิ่มเติมด้วยสติปัญญา

ความสามารถด้วยตนเอง เพื่อฝึกทสณญาณ และ
สัมมาทิฐิความเห็นชอบด้วยปัญญาของเราเอง จึง
จะเกิดความแยกกายหายสงสัยไปได้ ถ้าเอาตำรา
เป็นอุบายในการพิจารณามากไป ก็จะเป็นเพียงปัญญา
ในสัญญาไป ถึงจะพิจารณาถูกต้องตามความเป็นจริง
ในธรรมอยู่ก็ตาม ทสณญาณก็จะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะ
ตำราเป็นแผนที่ธรรมตัวอย่างเท่านั้น ฉะนั้น เราจึง
สร้างแผนที่ธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง ให้เหมือนกัน
กับแผนที่ธรรมตามแบบอย่าง que พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้
ดีแล้ว ให้พวกเราได้ศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้า
และประวัติของพระอรหันต์ให้เข้าใจ ในพระสูตรมี
ประวัติของพระและภรรยาที่ได้บรรลุธรรมถึงมรรคผล
นิพพานเป็นจำนวนมาก ท่านเหล่านั้นก็เคยเป็นปุถุชน
คนธรรมดาเหมือนกันกับพวกเรา ท่านเหล่านั้นเริ่มต้น
การปฏิบัติอย่างไรจึงได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้
ถ้าไม่เข้าใจประวัติของพระพุทธเจ้า และประวัติ
ของพระอรหันต์เอาไว้ เราก็คงจะไปเอาวิธีปฏิบัติของ
พวกดาบสฤๅษีมาปฏิบัติกัน ฝึกในวิธีทำสมาธิ
ความสงบฝึกให้ฌานเกิดขึ้นและฝึกอภิฌานกัน

เท่านั้น เมื่อปฏิบัติตามแบบอย่างของพวกดาบศฤงษี แต่มีความต้องการที่จะบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าจะเป็นไปไม่ได้เลย

วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้า สงสัยในพระธรรม สงสัยในพระอริยสงฆ์ สงสัยในมรรคผลนิพพาน สงสัยในนรกสวรรค์ สงสัยในกรรมดีกรรมชั่ว ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าแล้ว จะไม่มีความสงสัยเลย เพราะมีจริงตามพระพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้แล้ว ข้อสำคัญคือศึกษาศึกษาในอุบาย การปฏิบัติให้เป็นไปในมรรคผลนิพพานต่อไป ความสงสัยว่าเรามีบุญวาสนาบารมีน้อย ไม่พอที่จะปฏิบัติให้ถึงมรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้ก็ให้ตัดทิ้งไป ให้ทำความเข้าใจแก่ตัวเองว่า บารมีเราพร้อมแล้ว ที่จะปฏิบัติให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้ ถ้าคิดว่าบารมีเรายังไม่สมบูรณ์ ก็ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติให้มากขึ้น เหมือนรู้ว่าย่น้ำ อยู่ในอ่างมีน้อยก็ให้ขยันตักใส่ให้เต็มเสีย การสร้างบารมีให้เต็มก็ฉนั้นนั่น ให้มีความขยันหมั่นเพียร ต่อเนื่องกันอยู่เสมอ บารมีก็จะสมบูรณ์ไปเอง

ข้อสำคัญอย่างยิ่งคือฝึกใจให้ปฏิเสธในวัตถุสมบัติและธาตุสี่ ว่าไม่มีอะไรเป็นเราและเป็นของของเรา ทุกอย่างมีเป็นเพียงอาศัยกัน ในขณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้นอีกไม่กี่วันก็จะได้พลัดพรากจากกันไป ไม่มีใครหอบหิ้วเอาธาตุสี่และวัตถุสมบัติของโลกติดตามตัวไปได้เลย อย่ายึดเอาธาตุสี่และวัตถุสมบัติมาทับถมใจให้หนัก และเป็นทุกข์กับสิ่งเหล่านี้เลย วัตถุสมบัติจะมีมากน้อยเท่าไรก็ให้ทำใจไว้ว่า เป็นสมบัติที่ใช้กันในสาธารณะของครอบครัวเท่านั้น นี่เป็นวิธีการฝึกใจให้หายจากความสงสัยลังเล ฝึกใจให้ปฏิเสธว่าไม่มีในสมบัติอะไรเป็นของของเราให้ได้จริงๆ

สีลัพพตปรมาสการฝึกวิธีที่จะไม่ให้เกิดความดูบลำในศีล ให้ทำความเข้าใจไว้ว่า ศีลจะขาดไป เพราะมีเจตนาล่วงเกินในศีลข้อนั้นๆ เมื่อเราไม่มีเจตนาจะทำให้ศีลขาดศีลก็ไม่ขาด เช่นเดินไปเหยียบมดแมลงหรือสัตว์อื่นใดตายไปโดยไม่เจตนา ศีลนั้นก็ยังไม่ขาด อย่าทำใจให้เกิดความเศร้าหมองขุ่นมัวแต่อย่างใด เพราะไม่มีเจตนาจะทำให้ศีลนั้นขาดไป

มนุษย์อีกไม่เกิน ๓ ชาติ ในชาติที่ ๓ ก็จะได้มาเกิด
ในยุคที่มีพระพุทธศาสนา ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์

๓. เอกพีชีโสดาบัน จะได้มาเกิดเป็นมนุษย์
อีก ๑ ชาติเป็นชาติที่มีพระพุทธศาสนา ก็จะได้บรรลุ
เป็นพระอรหันต์

ในเมื่อพระโสดาบันได้ลงมาเกิดใหม่นั้น จะ
รู้ตัวหรือไม่ว่าตัวเองเป็นพระโสดาบัน ตอบว่าไม่รู้ แต่
มีกรรมหมวดหนึ่งที่ฝังอยู่นั้นคือหิริธรรม มีความละเอียด
ในการทำชั่วโดยประการทั้งปวงไม่ว่าอยู่ในที่ไหน ๆ
จะไม่ทำชั่วเลย เพราะจะได้มาเกิดในตระกูลที่เป็น
สัมมาทิฎฐิ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างชอบธรรม พระ
อริยโสดาบันถึงจะละกิเลสส่วนละเอียดยังไม่ได้ จะ
เป็นฆราวาสมีฐานะที่ขาดแคลนก็ตาม ก็ยังนับว่าเป็น
พระสาวกของพระพุทธเจ้า ให้พวกเราได้กราบไหว้
สรรเสริญในคุณธรรมของท่านเหล่านั้นตลอดมา เป็น
ผู้ได้เข้ากระแสแห่งพระนิพพานได้แล้ว เป็นทางตรง
จะไม่หลงอีกต่อไป ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามี
ละกิเลส ๓ ตัวได้เท่ากับพระโสดาบัน แต่ทำให้
กามราคะ ความกำหนัดย่อมนใจมีความเบาบางลง

๒ พวกเจโตวิมุติ ทั้ง ๒ จำพวกนี้ มีอุบายธรรมที่นำมาปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างไร ผู้มีนิสัยเป็นปัญญาวิมุติเอาอุบายธรรมหมวดไหนมาปฏิบัติจึงบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ ผู้มีนิสัย เจโตวิมุติ เอาอุบายธรรมหมวดไหนมาปฏิบัติจึงบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้

ผู้สอนและผู้ปฏิบัติควรศึกษาให้ดี มิใช่ว่าจะสอนและปฏิบัติแบบโมเมมั่วกันไปจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขั้นตอนการปฏิบัติที่อยู่ในตำรามีความสมบูรณ์ดี ผู้สอนควรมีการศึกษาให้เข้าใจ ไม่เช่นนั้นผู้ปฏิบัติตามจะมีปัญหาที่มีความสับสนวุ่นไม่รู้จะเริ่มต้นกันอย่างไร เหมือนกับครูสอนนักเรียน ถ้าหากภูมิปัญญาความสามารถของนักเรียนมีเท่านี้จะสอนวิชาความรู้ในระดับไหน ถ้านักเรียนเป็นอนุบาลหรือ ป. ๑ จะสอนวิชาระดับชั้นมัธยม อุดมศึกษาจะเหมาะสมหรือไม่ ตามปกติต้องสอนวิชาให้เข้ากันได้กับฐานะของนักเรียน จึงจะได้รับผลที่ดี นี่ฉันใด การสอนภาคปฏิบัติในทางธรรมก็สอนให้ถูกกับฐานะพอสติปัญญาจะรับรู้และนำไปปฏิบัติให้มีผลเกิดขึ้นได้ มิใช่จะเอาธรรมะในระดับสูงชันละเอียดสุดมาสอนกัน เมื่อนำไปปฏิบัติก็จะ

ไม่ได้รับผลอะไร เพราะพื้นฐานทางสติปัญญา ยังไม่รอบรู้ในธรรมะระดับสูงได้ ผู้มีสติปัญญาน้อย ยังไม่เข้าใจในสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบได้เลย แต่ไปสอนในภูมิธรรมของพระอรหันต์ ผู้ปฏิบัติก็จะไม่ได้รับผลอะไรเลย หรือผู้มีนิสัยปัญญาวิมุติแต่ไปสอนและปฏิบัติกันในขั้นเจโตวิมุติ ก็จะไม่ได้รับผลเช่นกัน ฉะนั้นการปฏิบัติในยุคนี้จะให้เหมือนกันกับพระพุทธเจ้าทรงสอนไม่ได้เลย เพราะพระพุทธเจ้าทรงมีพระญาณพิเศษ รู้นิสัยวาสนาบารมีของคนได้ ว่าผู้นี้ได้สร้างบารมีมาอย่างนี้ ทรงประทานอุบายธรรมไปปฏิบัติอย่างนี้ ธรรมะนั้นจะมีความพอดีกับบารมีของแต่ละบุคคล บุคคลพอที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน พระองค์ทรงประทานธรรมะในระดับนี้ ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามี ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ทรงประทานอุบายธรรมชั้นละเอียดอย่างนี้ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงประทานเป็นอุบายการปฏิบัตินั้น มีความเจาะจงเฉพาะบุคคลมาก ธรรมะที่พระองค์ทรงประทานอุบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่เหมาะสมแก่บารมีของแต่ละ

บุคคล เมื่อนำไปปฏิบัติ ก็ได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าไป
 ในยุคนี้ไม่มีใครมีญาณรู้บารมีของคนอื่นได้ แม้แต่
 บารมีของตัวเองก็ยังไม่รู้ว่าเราได้สร้างบารมีมาด้วย
 วิธีใด จึงยากที่จะเอาหมวดธรรมมาเป็นอุบายใน
 การปฏิบัติให้ตรงกับบารมีเราได้ แต่ก็ไม่เหลือวิสัย
 แก่ผู้มีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผล
 ฉะนั้นการปฏิบัติในยุคนี้จึงมีความสับสนอยู่มาก
 เพราะอุบายการปฏิบัติมีความหลากหลายมากมาย
 แต่ละครูแต่ละอาจารย์แต่ละชมรม มีเจตนาดีหวังที่
 จะให้ได้ละอาสวะกิเลสตัณหา เพื่อได้บรรลุธรรม
 เป็นพระอริยเจ้าด้วยกันทั้งนั้น ในรูปแบบการปฏิบัติ
 ใครดีความในธรรมได้มาอย่างไรก็สอนและปฏิบัติกัน
 ไปอย่างนั้น ขอให้เป็นที่ธรรมก็ยกขึ้นมาสอนกันไปเรื่อยๆ
 ธรรมระดับไหนเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติพอที่จะรู้แจ้ง
 เห็นจริงได้ สอนกันปนเปลละกันไป ภูมิธรรมของ
 พระอรหันต์ที่เป็นชั้นละเอียดสูงสุด นำมาสอนปุถุชน
 หรือหลายกลุ่มสอนวิธีปฏิบัติตามแบบอย่างของ
 พวกคาบสฤณี เอาแต่สมาธิความสงบหรือฝึกวิธี
 เข้าฌานกัน แต่หวังผลในการละกิเลสตัณหาเพื่อ

ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า ความเข้าใจอย่างนี้จะมียุ่กับผูปฏิบัติในยุคปัจจุบันนี้มาก จึงยากที่จะแก้ไขหรือแก้ไม่ได้เลย

การบรรลุธรรมของพระอรหันต์

การบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในยุคนี้ได้มิใช่เป็นของง่าย เพราะไม่มีพระพุทธเจ้าทรงประทานอุบายที่ตรงต่อบารมี ทุกท่านต้องดิ้นรนหาอุบายธรรมมาปฏิบัติด้วยตนเอง ถึงจะอ่านตำราหรือฟังธรรมจากครูอาจารย์มาก็เป็นธรรมด้วยกันทั้งหมด แต่ธรรมนั้นยังไม่ถูกกับจริตนิสัยของตัวเอง จำเป็นต้องเปลี่ยนหาอุบายใหม่ เห็นว่าธรรมหมวดนั้นดีก็นำมาปฏิบัติ การปฏิบัติให้ถูกธรรมไม่ใช่เป็นของยาก ปฏิบัติธรรมหมวดไหนก็ถูกธรรมหมวดนั้น การค้นหาหมวดธรรมให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองนั้นเป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะไม่ทราบว่าตัวเองสร้างบารมีมาอย่างไร จะหาอุบายธรรมมาเป็นองค์ประกอบเชื่อมโยงต่อกันกับบารมีเก่าได้อย่างไร ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผลก็ไม่เป็น

สิ่งที่เหลือวิสัย ในขั้นเริ่มต้นก็ลองผัดลองถูกล้มลุก
คลุกกลาน ปากกัดตีนถีบสู้มเดาอยู่มากทีเดียว เป็น
ธรรมปรามาสลับคล่าในธรรมไปมา ใครลูบคล่าถูก
อุบายธรรมที่ตรงต่อบารมีของตัวเองได้ ก็ถือว่าเป็นผู้
มีความโชคดีไป ใครลูบคล่าไม่ถูกในอุบายธรรม ไม่ตรง
กับบารมีของตัวเองก็ผัดหวังไป ถึงบารมีพร้อมแล้วที่
จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้อยู่ก็ตาม
ถ้าปฏิบัติธรรมผิดจากนิสัยบารมีของตัวเองแล้ว ก็
หมดสิทธิ์ในการที่จะได้บรรลุธรรมในชาตินี้ทันที
ตัวอย่างเช่นดาบสทั้งสองที่เคยเป็นครูอาจารย์เก่าของ
พระพุทธเจ้าของพวกเรานั้นเอง ครูทั้งสองนั้นมีบารมี
พร้อมที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้อยู่แล้ว
แต่ใช้อุบายในการปฏิบัติผิด ไปหลงคิดอยู่ในสมาธิความ
สงบ และหลงคิดอยู่ในฌานสมาบัติ เมื่อมรณภาพไป
ก็ได้เกิดเป็นพรหมที่มีอายุยาวนานมากที่สุด ผู้ปฏิบัติ
ในยุคนี้ก็เช่นกัน ถ้าปฏิบัติผิดนิสัยบารมีของตัวเองแล้ว
ก็หมดสิทธิ์ที่จะได้เป็นพระอริยเจ้าเช่นกัน มิใช่ว่าปฏิบัติ
ให้ถูกต้องตามปริยัติแล้วจะได้บรรลุธรรมเป็นพระ
อริยเจ้าหาใช่ไม่ เหมือนกับกินยาไม่ถูกโรค จะกินไป

จนถึงวันตาย โรคก็ยังไม่หายอยู่นั่นเอง นี่มันใด การปฏิบัติธรรมไม่ตรงกับบารมีของตัวเองก็ฉนั้นนั่น พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบริษัททั้งหลาย มิใช่ว่าเอาธรรมะหมวดเดียวสอนให้คนทั้งหลายให้บรรลุธรรมได้ พระพุทธเจ้าทรงประทานอุบายธรรมที่แตกต่างกันไป เว้นเฉพาะกลุ่มที่ได้สร้างบารมีมาเหมือนกันเท่านั้น ถ้าได้อ่านประวัติของพระอรหันต์ จะเข้าใจในเรื่องนี้ได้

ผู้ที่ได้รับบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ไม่จำเป็นต้องได้รับบรรลุธรรมไปตามลำดับขั้นตามตำราที่เรียบเรียงเอาไว้แต่อย่างใด เพราะเป็นไปตามนิสัยบารมีของแต่ละท่าน เช่นผู้ที่ยังไม่ได้บรรลุธรรมในขั้นไหนมาก่อน เมื่อท่านได้ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางของพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว และแนวทางนั้นตรงกับบารมีที่ตัวเองได้บำเพ็ญมาแล้ว มีอินทรีย์แก่กล้าและสมบูรณ์ มีสติปัญญารอบรู้ฉลาดเฉียบแหลมพอ ท่านก็ได้รับบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ในขณะที่นั้น ได้รับบรรลุธรรมในวันที่เท่าไร เดือนอะไร จะรู้ได้ทันที ถ้ามีนาฬิกาตูกก็จะรู้ว่าได้รับบรรลุธรรมใน

เวลาเท่านั้น บางท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน มาก่อน แล้วต่อมาก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ บางท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามีมาก่อน แล้ว จึงได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ บางท่านได้บรรลุธรรม เป็นพระอนาคามีมาก่อน แล้วจึงได้บรรลุธรรมเป็น พระอรหันต์ ผู้ที่ได้บรรลุธรรมแล้วจะเก็บตัวเงียบไว้ ไม่ต้องไปถามใครๆ เพราะตัวเองก็รู้ตัวเองอยู่แล้ว จึงเป็นสุทธิ อสุทธิ ปัจจัตตังรู้ได้เฉพาะตัว แม้ พระพุทธเจ้าจะประทับอยู่ในที่แห่งนั้นก็ตาม ก็จะไม่พูดเรื่องการได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ถวาย พระพุทธเจ้าแต่อย่างใด เว้นแต่พระพุทธเจ้าจะ ตรัสถามเท่านั้นจึงจะเล่าถวาย ไม่ได้ประกาศตัว โฆษณาให้สาธารณชนได้รับรู้แต่อย่างใด หรืออาจจะมี ก็เป็นได้ เพราะมีต้นบัญญัติตรัสห้ามเอาไว้

วิปัสสนาญาณที่เกิดขึ้นมีเวลาจำกัดตั้งอยู่ ไม่ได้นาน เพราะเป็นญาณที่เฉียบขาดกล้าหาญ มีความฉลาดรอบรู้อย่างละเอียดแหลมลึกทีเดียว เป็น ญาณที่รอบรู้ในโลกธาตุทั้งสามภพทีเดียว เป็นญาณ ที่จะถอนรากถอนโคนในอาสวะตัณหาให้หมดไป

อาศัยตัณหาและละตัณหาในภายหลัง หมายถึงบุญกุศลที่หนุนส่ง แล้วละบุญกุศลในภายหลัง บุญกุศลเป็นกำลังส่งถึงมรรคผลนิพพานเท่านั้น นิพพานไม่มีบุญและบาปแต่อย่างใด

จากนี้ไปจะเกิดเป็น นิโรธญาณ ที่พูดกันง่าย ๆ ก็ว่า นิโรธ ความดับทุกข์นั่นเอง คำว่านิโรธมีความหมายได้ ๒ อย่าง ๑ นิโรธหมายถึงทำให้แจ้ง ๒ นิโรธหมายถึงความดับทุกข์ นิโรธหมายถึงทำให้แจ้งนั้น คือรู้เห็นในความเป็นจริงได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เห็นรากเหง้าของตัวที่ทำให้เกิดเป็นภพชาติด้วยทัสนญาณ อย่างเปิดเผยทีเดียว ดังบาลีว่า นคติโลกะ รโห นาม ความลับไม่มีในโลก หมายถึงโลก ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก เป็นสถานที่โจจรพักแรมของตัณหามายาวนาน เป็นสถานที่หลบหลีกซ่อนตัวอำพรางยากที่จะเห็นตัวได้ แต่บัดนี้นิโรธคณีนีปฎิบัติอันประกอบกับทัสนญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ความลึกลับปิดบังอำพรางตัวของตัณหาได้เปิดเผยขึ้นแล้ว ไม่มีที่ลึกลับอื่นใดใน ๓ โลกนี้ให้ตัณหาหลบซ่อนตัวอีกต่อไป เพราะนิโรธเข้าไปทำลายความมืดของ อวิชชาได้แล้ว

เพราะอวิชาเป็นอุโมงค์ใหญ่ มีคิมิตอย่างสนิท
 ที่เดียว เป็นที่หลบภัยให้แก่ศัตรูคือกิเลสตัณหา
 น้อยใหญ่ได้ดีที่สุด จึงยากแก่สติปัญญาธรรมดา
 จะรู้เห็นได้ ตัณหาที่หลบซ่อนอยู่ในบาป ตัณหาที่
 หลบซ่อนอยู่ในบุญ ตัณหาหลบซ่อนตัวอยู่ในสมาธิ
 ความสงบ หลบซ่อนตัวอยู่ในรูปฌาน อรูปฌาน นิโรธ
 ญาณ ได้ทำลายให้สิ้นซากไปอย่างง่ายดาย ความสว่าง
 กำจัดความมืดให้หมดไปได้อย่างไร นิโรธก็กำจัด
 ความมืดของอวิชาให้หมดไปจากใจก็ฉันทัน
 ตัณหาความอยากเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ผลในทาง
 บาปอกุศลได้ ตัณหา ความอยากเป็นเหตุเป็น
 ปัจจัยให้เกิดเป็นผลในทางบุญกุศลได้ เพราะบาป
 และบุญมีความเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน มีตัณหา
 ความอยากเพียงตัวเดียวเป็นเหตุ เมื่อทำลายตัณหา
 คือความอยากให้สิ้นซากไปเพียงตัวเดียวเท่านั้น บุญ
 และบาปก็หมดสภาพไปในขณะนั้น ทั้ง ๓ ภพจึง
 หมดสิทธิ์ที่จะได้ไปเกิดแก่เจ็บตายอีกต่อไป จึงเรียกว่า
 วิชาอุทะปาติ อาโลโก อุทะปาติ นัตถิ โลเก รโห
 นามะ วิชา มีความรู้แจ้งใน ๓ โลกธาตุนี้แล้ว จึง

ไม่มีความลับใดๆ ใน ๓ โลกนี้มาปิดบังอีกต่อไป
นี้เรียกว่า นิโรธ ความแจ้ง

นิโรธ หมายถึงความดับทุกข์และดับเหตุที่
ให้เกิดเป็นทุกข์ ข้อสำคัญคือดับเหตุคือตัณหา
ความอยากนั่นเอง ตัณหานี้จะฝังตัวอยู่กับโมหะ
อวิชชา อย่างแนบเนียนละเอียดสุดที่เดียว จึงเรียกว่า
มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิดขั้นละเอียด เห็นว่าขันธห้าเป็น
อัตตาตัวตน จึงได้เกิดความหลง ความหลงผิด
เกิดจากอวิชชา ความไม่รู้ ตัณหาความอยากที่
ฝังรากอยู่กับอวิชชาก็จะดับไปพร้อมกัน เพราะ
นิโรธญาณทัสนวิสุทธิ มีกระแสที่รุนแรงดับอัตตา
ดับตัณหาที่มีอยู่ในขันธห้าให้หมดสิ้นไป กระแสไฟ
แห่งราคะ กระแสไฟแห่งโทสะ กระแสไฟแห่งโมหะ
ที่เป็นปัจจัยเชื่อมโยงอยู่ในขันธห้าก็สลายตัวดับลง
พร้อมกัน วิญญานที่เป็นสื่อออกมาจากจิตโดยตรง
ได้ดับลงไม่มีอะไรเหลือ ไม่มีความรู้สึกในรูปและนาม
ว่ามีอัตตาตัวตนอีกต่อไป เพราะคนไม่ใช่รูป รูป
ไม่ใช่คน คนไม่มีในรูป รูปไม่มีในคน เวทนาไม่ใช่คน
คนไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในคน คนไม่มีอยู่ในเวทนา

สัญญาไม่ใช่ตน คนไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในตน
 คนไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่ตน คนไม่ใช่สังขาร
 สังขารไม่มีในตน คนไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่ตน
 คนไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในตน คนไม่มีใน
 วิญญาณ การดับไปในลักษณะนี้ เรียกว่านิโรธความ
 ดับทุกข์ และดับทั้งเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ได้อย่างสนิท
 โดยสิ้นเชิง เมื่อวิญญาณดับเพียงอย่างเดียวเท่านั้น
 การรับรู้ในรูปก็ดับไป การรับรู้ในเวทนาจักดับไป การ
 รับรู้ในสัญญาก็ดับไป การรับรู้ในสังขารก็ดับไป การ
 รับรู้ในอายตนะจะไม่มีใครมีความรับรู้อะไรเลย เพราะ
 วิญญาณได้ดับไปในทางตา วิญญาณได้ดับไปใน
 ทางหู วิญญาณได้ดับไปในทางจมูก วิญญาณได้
 ดับไปในทางลิ้น วิญญาณได้ดับไปในทางกาย
 วิญญาณได้ดับไปในทางใจ ในขณะที่นั้นจะไม่มีใคร
 รู้สึกในรูปขันธ์และนามขันธ์แต่อย่างใด เพราะ
 วิญญาณการรับรู้ไม่มีในสิ่งใด จึงไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย
 อะไรให้มีการรับรู้ได้ ในลักษณะนี้เหมือนกับความร้อน
 ที่กำลังทำอาหารให้สุกได้อย่างเต็มที่ จะไม่มีอาหาร
 ส่วนดิบๆ เหลือค้างไว้เลยแม้แต่นิดเดียว นี่ฉันใด

นิโรธญาณทัสนวิสุทธิ กำลังแผดเผาให้กิเลสตัณหา
 อาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากธาตุรู้และขันธห้าได้
 อย่างสมบูรณ์ก็ฉับนั้น ในธาตุรู้จะไม่มีอาสวะชั้น
 ละเอียดแอบแฝงอยู่เลย ถึงขันธห้าจะมีอยู่ก็เป็น
 เพียงขันธห้าล้วน ๆ ไม่มีอาสวะส่วนใด ตกค้างอยู่
 ในขันธห้าแต่อย่างใด จึงเป็นปกติขันธ เป็นขันธที่
 ไม่มีโทษภัยอะไร จึงเรียกว่าธรรมที่เป็นกลาง ไม่มี
 ใครเป็นเจ้าของยึดครองเป็นกรรมสิทธิ์อีกต่อไป
 แต่อย่างใด

ในช่วงนิโรธธรรมได้กำจัดให้อาสวะทั้งหลาย
 ให้หมดไปจากธาตุรู้และขันธห้านี้แล้ว จะมีธาตุรู้
 อันบริสุทธิ์ปรากฏอยู่ รู้ก็สักว่ารู้แต่รู้ไม่มีในสมมุติใด ๆ
 เพราะไม่มีสมมุติอะไรจะให้รู้ เป็นเพียงรู้เฉพาะรู้เท่านั้น
 รู้ไม่มีในความหมายอะไร จะอธิบายฉายภาพให้ท่าน
 ได้รู้เห็นในธาตุรู้อันบริสุทธิ์นี้ให้ท่านรู้ตามไม่ได้ ถ้า
 เป็นเลขก็เป็นได้แค่ ๐ (ศูนย์) เท่านั้น ถ้าจะเขียน ๐
 (ศูนย์) สักร้อย ๐ (ศูนย์) ก็ไม่มีคุณค่าอะไร ถ้ามีเลข
 อื่นอยู่ข้างหน้าแล้วเพิ่ม ๐ (ศูนย์) ต่อกันไป จึงจะ
 มีความหมายและเป็นค่าขึ้นมาได้ นี่ฉับใด ธาตุรู้

อันบริสุทธีนี้ก็ฉันทัน เป็นรู้ที่เป็นเอกเทศ ไม่เกาะติด
อยู่กับสิ่งใด ๆ

เมื่อเป็นในลักษณะนี้สักระยะหนึ่ง ก็จะมีอาการ
รู้ตัวขึ้นมานิด ๆ ในขณะนั้นเองจะมีความรู้หนึ่งเกิดขึ้น
รู้ว่าอัสวะจะสิ้นไปในขณะนี้ ที่เรียกกันตามบาลีว่า
อัสวักขยญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ในตำราแปลไว้ว่า
อัสวักขยญาณ แปลว่า รู้จักทำให้อัสวะได้สิ้นไป
แต่ข้าพเจ้าก็จะให้ความเห็น อัสวักขยญาณ เพียง
รู้ว่า อัสวะจะสิ้นไปในขณะนี้เท่านั้น เหตุผลก็เพราะ
ไม่มีการทำอะไรที่จะให้หมดไปอีกแต่อย่างใด
เพราะนิโรธได้ดับทุกข์และดับเหตุให้เกิดทุกข์หมด
สิ้นไป ดังได้อธิบายมาแล้ว อัสวักขยญาณ เป็น
เพียงรู้ผลที่จะบรรลุนิโรธเป็น อรหัตตผลเท่านั้น
ไม่ได้ทำอะไรเหมือนกับอาหารที่ถูกความร้อนของไฟ
ทำให้อาหารสุกในหม้อทั้งหมดแล้วแต่ฝาหม้อยังปิดอยู่
เมื่อเปิดฝาหม้อออกมาดู ก็รู้ว่าอาหารในหม้อนั้นสุก
เห็นตรงกันกับอาหารที่สุกอยู่แล้ว จะไม่มีการกระทำ
ใดๆ ให้อาหารสุกอีกต่อไป นี่ฉันทัน อัสวักขยญาณ
เป็นเพียงรู้ว่า อัสวะจะสิ้นไปในขณะนี้เท่านั้น เมื่อ

หากข้าพเจ้าแปลผิด ก็ขออภัยมาในที่นี้ด้วย

ในช่วงที่ อาสวกษยญาณ ได้เกิดขึ้นนี้เอง ความกล้าหาญได้เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เหมือนจะทำลายภูเขาทิ้งลูกให้เรียบราบไปในชั่วพริบตา และเหมือนกับกาลเวลา วันเดือนปีไม่มีในขณะนั้น กลางวันและกลางคืนเหมือนกับไม่มีเช่นกัน จึงเป็น เอกรัตติง ราตรีเดียวตลอดเวลา อย่างนี้เองหนอ ที่ พระพุทธเจ้าทรงตั้งปณิธานในครั้งพระองค์ประทับ นั่งอยู่ใต้ร่มพระศรีมหาโพธิ์ พระองค์ทรงอธิษฐานว่า ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในที่แห่งนี้ ข้าพเจ้าจะไม่ลุกออกจากที่นั่งนี้เป็นเด็ดขาด แม้ เนื้อหนังมังสา กระดูกเส้นเอ็น และอวัยวะทุกส่วน จะแตกสลายผุพังทับถมซึ่งแผ่นดินนี้ไปก็ตามที่ ข้าพเจ้าจะนั่งอยู่ในที่แห่งนี้ตลอดไป คำอธิษฐาน อย่างนี้ มิใช่เป็นเหตุให้พระองค์ได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้าแต่อย่างใด เป็นเพียงอธิษฐานสำคัญ ลงไปตาม อาสวกษยญาณ ที่พระองค์ทรงทราบ ว่า อาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้เท่านั้น เพราะในสวนลือจจริง ๆ พระองค์ทรงมีความมั่นพระทัยในการตรัสรู้

ของพระองค์อยู่แล้ว อีกไม่กี่ปี่ที่พระองค์ก็จะได้
ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในขณะนี้อย่างแน่นอน ถ้า
พระองค์ไม่ทรงมีอาสวกขยญาณ ไม่ทรงทราบว่า
อาสวะจะสิ้นไป พระองค์จะทรงอธิษฐานทำไม ที่
แห่งอื่นพระองค์ก็เคยประทับนั่งมาหลายที่แล้ว ทำไม
พระองค์จึงไม่ทรงอธิษฐานอย่างนี้เล่า

ผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ก็มี
อาสวกขยญาณ รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปในขณะนี้เช่นกัน
แต่ไม่ควรอธิษฐาน เพราะจะไปชำระรอยเลียนแบบ
ของพระพุทธเจ้า จะอธิษฐานหรือไม่อธิษฐานก็มี
คุณค่าเท่ากัน ถึงอย่างไรก็ได้บรรลุธรรมเป็น
พระอรหันต์ในขณะนี้อย่างสมบูรณ์อยู่แล้ว จะอยู่ใน
อิริยาบถไหนก็บรรลุธรรมได้เช่นกัน แม้พระอานนท์
ท่านอยู่ในท่ากึ่งนั่งกึ่งนอนก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้
อาสวกขยญาณจะเกิดขึ้นเฉพาะในการตรัสรู้เป็น
พระพุทธเจ้า การตรัสรู้ของพระปัจเจกพระพุทธเจ้า
และผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เท่านั้น

ในช่วงขณะ จริมกจิตเดียว การบรรลุธรรมเป็น
พระอรหันต์ก็ปรากฏขึ้น ดับ เดียวในช่วงพริบตานั่นเอง

แล้วมี ญาณทัสนวิสุทธิเกิดขึ้น รู้เห็นในความบริสุทธิ์ เป็นวิสุทธิธรรมอย่างสมบูรณ์ วิมุตตสมิ วิมุตตมิตี ญาณ โหติ ชีณา ซาติ วุสิตํ พรหมจรรย์ กตํ กรรมิยํ เมื่อจิตได้หลุดพ้นไปในขณะใด จะรู้ว่าได้หลุดพ้นแล้ว ในขณะนั้น และรู้ว่าเป็นพระชีณาสพ อันชาติที่ได้สิ้นสุดเป็นชาติสุดท้ายจบลงแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้วอย่างสมบูรณ์ กิจที่จะทำไม่มีอีกแล้ว เพราะอาสวะได้หมดไปจากใจ ได้ทำสำเร็จอย่างสมบูรณ์ จึงหมดภาระหมดหน้าที่การทำงานที่จะทำ ภายในใจไม่มีศัตรูคู่อริในหมู่กิเลสตัณหาแต่อย่างใด เมื่อผลของการปฏิบัติมีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ แล้วอย่างนี้ จึงให้ชื่อว่า พุทโธ รู้ ตื่น เบิกบาน อย่างเต็มที่ พุทโธจะเกิดขึ้นมิใช่จะนึกคำบริกรรม เพียงเป็นอารมณ์ของสมณะตามที่พูดกัน พุทโธตัวจริงจะต้องเกิดขึ้นเนื่องด้วยสติปัญญา เริ่มต้นจากสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ประกอบด้วย ทัสนญาณ ทั้งสองนี้เป็นกำลังใหญ่ เป็นฐานที่สำคัญ ที่เป็นจุดเริ่มต้นให้พุทโธตัวจริงเกิดขึ้น อุบายวิธีปฏิบัติอย่างไรได้อธิบายในจุดเริ่มต้นนี้มาแล้ว จนถึง

พุทธโศตว์จริงได้เบ่งบานบริสุทธิ์ได้อย่างสมบูรณ์

การปฏิบัติธรรมถ้าเริ่มต้นไม่ถูก การปฏิบัติต่อไปก็ไม่ได้ ถึงท่านผู้นั้นได้สร้างบารมีมาพร้อมที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ ก็หมดสิทธิ์หมดโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย หรือกุศลบารมีเคยได้บำเพ็ญมาไม่มากนัก มีความเหมาะสมที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันในชาตินี้ได้ แต่ก็ปฏิบัติแบบกระโดดข้ามขั้นไปให้อุบายวิธีการปฏิบัติในภูมิธรรมของพระอรหันต์เป็นผู้มักใหญ่ใฝ่สูงเกินบารมีของตัวเอง แทนที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันในชาตินี้ก็หมดโอกาสไปเช่นกัน ถ้าปฏิบัติอยู่ขอบเขตในภูมิธรรมของพระโสดาบัน ในชาตินี้ก็จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันอย่างแน่นอน เมื่อตั้งหลักในภูมิธรรมของพระโสดาบันได้แล้ว การปฏิบัติให้เป็นไปในภูมิธรรมระดับสูงมิใช่เป็นของยากเพราะเป็นเส้นทางเดียวกัน ไม่มีทางอื่นสลับซับซ้อนให้หลงทางแต่อย่างใด จึงเป็นเอกมรรค มีเส้นทางเดียวเท่านั้นที่ตรงต่อมรรคผลนิพพาน

ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ที่มีความเข้าใจว่า มรรคผล

ท่านได้ศึกษามาดีมีความเข้าใจในธรรมที่ถูกต้อง เรา
ก็จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตามครูอาจารย์นั้นไป ถ้าครู
อาจารย์ศึกษาในธรรมมาไม่ดี ตีความหมายในหมวด
ธรรมไม่ถูกต้อง นำมาสอนเรา เราก็จะได้รับข้อมูลที่ผิดๆ
เมื่อนำไปปฏิบัติก็ผิดไปตามๆ กัน ฉะนั้นการศึกษา
หาหมวดธรรมที่ถูกต้องจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง
เหมือนส่งข้อมูลเข้าไปในคอมพิวเตอร์ ถ้าส่งข้อมูล
เข้าไปถูก พิมพ์ออกมาก็ถูก เมื่อส่งข้อมูลเข้าไปผิด
พิมพ์ออกมาก็ผิด ถ้าส่งข้อมูลเข้าไปไม่รู้ว่าอะไรผิด
อะไรถูก พิมพ์ออกมาก็อ่านไม่รู้เรื่องอยู่นั่นเอง ฉะนั้น
การส่งข้อมูลในหมวดธรรมเข้าไปหาใจก็เป็นฉนั้น
ถ้าส่งข้อมูลในหมวดธรรมเข้าไปหาใจผิดถูกอย่างไร
ก็ไม่รู้ การปฏิบัติก็มีแต่ความลังเลใจ การปฏิบัติไปก็
เป็นธรรมปรามาส ลุบลคำแบบสุ่มเดา จะเอาหลัก
ปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างชัดเจนไม่ได้เลย ขอผู้ปฏิบัติ
ทั้งหลายอย่าทำตัวเป็นกลุ่มกาลามสูตร เชื่ออะไรขาด
การครุ่นคิด ขาดเหตุผล จะเกิดเป็นความเชื่อที่มงาย
ไปไม่รู้ตัว พระพุทธเจ้ามีพระญาณหยั่งการณโกล
เรียกว่า อนาคตสัญญา พระองค์ทรงทราบว่ อนาคต

ต่อไปในข้างหน้า จะมีผู้แก้ไขคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เพี้ยนไป ไม่เป็นไปในหลักคำสอนเดิมที่พระพุทธเจ้า ได้ตรัสเอาไว้ การปฏิบัติในยุคนั้นจะมีความสับสน จึง ยากที่จะได้บรรลุผลนิพพานได้ การแก้ไขเพิ่มเติม จะทำให้ตีความหมายคลาดเคลื่อนออกไป ในกาลาม-สูตร ๑๐ ข้อ เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ ๑ ใน ๑๐ ข้อ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า อย่าฟังเชื่อตาม ตำราหรือคัมภีร์ ว่าถูกต้องไปเสียทั้งหมด ให้ใช้ เหตุผลพิจารณาให้ดีก่อนจึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง ถ้าดูเหตุการณ์ในยุคปัจจุบันนี้แล้ว คนจะเชื่อในตำรา และเชื่อตามครูอาจารย์ที่เคารพนับถือมากที่สุด ก่อน จะเชื่อให้เป็น ศรัทธาญาณสัมปยุต ใช้ปัญญาพิจารณา ให้ดีก่อนจึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง

บทส่งท้าย

ข้าพเจ้าได้อธิบายในแนวทางปฏิบัติในหนังสือ พุทโธนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายใช้ปัญญาพิจารณาอย่างมี เหตุมีผล ถ้ายังไม่เข้าใจในจุดไหนข้าพเจ้าพร้อมที่จะให้ ความกระจ่างได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมาย

ในอุบายนั้น ๆ เช่น พุทโธ แปลว่า รู้ คั้น เบิกบาน อันเป็นผลเกิดขึ้นจากการปฏิบัติโดยตรง ฉะนั้นการปฏิบัติในจุดเริ่มต้น ต้องเอาความเห็นมาแยกออกเป็น ๒ อย่าง ใช้ปัญญาพิจารณาให้ถูกต้องตามความหมาย เมื่อมีความเห็นเป็นอย่างนี้แล้วประพฤติให้เป็นไปอย่างนี้ จะมีผลเกิดขึ้นเป็นอย่างไร ในความเห็นนั้นผิดหรือถูกอย่างไรเราก็จะารู้ ใช้ปัญญาพิจารณาแล้วเห็นว่าผิด เราก็จะละความเห็นผิดนั้นเสีย ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วว่าถูก เราก็ควรประพฤติตามในความเห็นนั้น ๆ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อไป ความถูกต้องชอบธรรมนี้เองจึงเรียกว่า สัมมา ถ้าเอาไปรวมกับทิวฐิ จึงเรียกว่า สัมมาทิวฐิ ความเห็นชอบ ถ้าตั้งหลัก สัมมาทิวฐิ ความเห็นชอบให้มั่นคงแล้ว มิจฉาทิวฐิ ความเห็นผิดจะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด การปฏิบัติก็จะเป็นสัมมาปฏิบัติล้วน ๆ ไม่มีความลังเลสงสัยสับสนวุ่นไปมาแต่อย่างใด นี่เป็นวิธีแยกความเห็นผิดแยกความเห็นถูกออกจากกัน ให้รู้เห็นชัดเจนไปว่าความเห็นถูกเป็นอย่างนี้ ความเห็นผิดเป็นอย่างนั้น เมื่อปฏิบัติไปเราจะได้หลักเสียง

ความเห็นผิคนั้นได้

ให้เราสังเกตอย่างมีเหตุมีผลว่า ในสมัยครั้ง
พุทธกาล ทำไมพระพุทธเจ้าทรงเอาหลัก สัมมาทิฏฐิ
ปัญญาความเห็นชอบมาเป็นหลักตั้งขึ้นก่อน ก็
เพราะพระพุทธเจ้าทรงทราบว่า ทุกคนมีความเป็น
มิจฉาทิฏฐิ มีความเห็นผิดเป็นพื้นฐานมาก่อน จำเป็น
ต้องแก้ไขให้คนทั้งหลายได้ละมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด
ที่มีอยู่เดิมให้หมดไปจากใจ แล้วให้มาตั้งความเห็น
ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบเสียใหม่ ใน
ครั้งแรกที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักพระพุทธศาสนาไว้
ในโลก ผู้ได้รับสนองฟังธรรมของพระพุทธเจ้าใน
กลุ่มแรก คือ ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เริ่มจากสัมมาทิฏฐิ
ปัญญาความเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปไปใช้ปัญญา
ดำริพิจารณาให้เป็นไปในความเห็นชอบนั้นต่อกันไป
จะรู้ได้อย่างชัดเจนว่า พระพุทธเจ้าทรงตั้งหลัก
ปัญญาขึ้นมาก่อน เรียกว่าเปิดประตูปัญญาให้แก่
ผู้รับฟัง ให้ผู้รับฟังได้เกิดความสำนึกในความ
เห็นผิดของตัวเอง และให้เขาเห็นทุกข์โทษภัยใน
ความเห็นผิดของเขาเอง ถ้ามีความเห็นที่เป็น มิจฉา

ทิฏฐิ ความเห็นผิดอยู่ จะเป็นเหตุให้เกิดการทำผิด เป็นเหตุให้เกิดการพูดผิด เป็นเหตุให้เกิดการคิดผิด และหาเลี้ยงชีวิตผิดต่อ ๆ กันไป ฉะนั้น พระพุทธเจ้า จึงทรงแก้ไขความเห็นผิดเหล่านี้ให้หมดไปจากใจ ในครั้งนั้นปัญจวัคคีย์ มี อัญญาโกณฑัญญะ ได้ กำจัดตัณหาทิฏฐิ ความเห็นผิดให้หมดไปจากใจ เป็นคนแรก จึงได้ตั้งอยู่ในสัมมาทิฏฐิ ปัญญา ความเห็นชอบ จึงได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน เป็นคนแรก จึงมีพระสาวกคนแรกในโลก ในช่วง นั้นอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ยังเป็นฆราวาส ศีลห้าก็ยังไม่รู้ผู้นั้นเอง จากนั้นก็ได้ บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันต่อ ๆ กันไป จึงได้บวชเป็น พระภิกษุกลุ่มแรกของโลก พวกเราควรได้ศึกษา ประวัติของพระอรียเจ้าในครั้งพุทธกาลดูบ้าง เพื่อ จะได้เข้าใจว่าปัญญามาก่อนมีอุบายปฏิบัติอย่างไร

เรื่องของพระยสกุลบุตร และเพื่อน ๖๐ คน พ่อ แม่ ของพระยสกุลบุตร ศีลห้ายังไม่รู้จักเลย แม้แต่วิธีทำสมาธิก็ยังไม่รู้ ความสงบก็ยังไม่เข้าใจ ทำไมจึงมีปัญญาเข้าใจในหมวดธรรมได้บรรลุเป็น

พระโสดาบันได้เล่า หรือกลุ่มภิกษุทศิกิย์ ๓๐ คนที่
 ตามหาหญิงที่ลักเอาสิ่งของไป ได้ฟังธรรมจาก
 พระพุทธเจ้าได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าไป หรือชฎิล ๓
 พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ คน ฟังธรรม
 จากพระพุทธเจ้าแล้วได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไป
 หรือประวัติของผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าใน
 สมัยครั้งพุทธกาล มีทั้งพระและภราดรหลายแสน
 ท่าน แต่ละท่านเริ่มจากปัญญาความเห็นชอบทั้งนั้น
 ด้ายยังไม่เชื่อขอให้ท่านได้ไปอ่านในพระสูตร มีเรื่อง
 ของผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้ามากมาย
 ทุกท่านเริ่มจากปัญญาความเห็นชอบทั้งนั้น ผู้สอน
 การปฏิบัติควรได้อ่านประวัติของพระอริยเจ้าให้
 เข้าใจ จึงมาตั้งตัวเป็นครูสอนคนอื่นต่อไป ไม่ควรที่
 จะเอาวิธีปฏิบัติของพวกดาบสฤๅษีมาสอนกันให้
 มากนัก จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความไขว้เขว
 ผิดแนวทาง เดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว
 ไม่ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมในคำสอนของพระพุทธเจ้า
 ให้เพี้ยนไป

เช่น สัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปิ การดำริพิจารณาด้วยปัญญาให้ถูกต้องกับหลักความเป็นจริง นี่คือหลักปัญญาต้องมาก่อน เอาหลักปัญหานี้แหละไปศึกษาในหมวดศีล จะเป็นศีลห้า ศีล ๘ หรือศีล ๒๒๗ ก็ใช้ปัญญาศึกษาทั้งนั้น จะรักษาศีลข้อไหนก็ใช้ปัญญาศึกษาศีลในข้อนั้นให้เข้าใจ การรักษาศีลก็มีปัญญารักษาให้ดี มิฉะนั้นศีลจะขาดหรือเสerahมองไปโดยไม่รู้ตัว จะทำสมาธิก็ใช้ปัญญานี้แหละไปศึกษาในวิธีทำสมาธิ วิธีทำสมาธิทำอะไรมีขั้นตอนอย่างไร อย่างไรจึงเรียกว่า สัมมาสมาธิ อย่างเป็นมิจฉาสมาธิ เพราะศีล สมาธิ เป็นหลักปรียัตติ ผู้ปฏิบัติต้องใช้ปัญญาศึกษาให้เข้าใจ แม้หมวดธรรมะอื่นๆ ที่จะนำมาปฏิบัติก็ต้องใช้ปัญญาศึกษาธรรมะหมวดนั้นให้เข้าใจเช่นกันไม่เช่นนั้นจะเกิดความเข้าใจผิดในหมวดธรรม จะเป็นมิจฉาปฏิบัติต่อไปโดยไม่รู้ตัว เสียเวลาไปไม่ได้ดีอะไร

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้รู้ดีรู้ชอบในจุดเริ่มต้น จึงได้วางหลักปัญญาเป็นจุดยืนเอาไว้ ถ้าตั้งหลักปัญญาให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบไว้ดีแล้ว การรักษาศีล

ก็ไม่ยาก ไม่มีการลบล้างในศีลว่าขาดหรือไม่ขาด เพราะมีปัญญารักษาศีลอยู่แล้ว การทำสมาธิก็มีใช้ เป็นสิ่งที่ยาก เพราะมีปัญญารอบรู้ในวิธีทำสมาธิให้ เป็นสัมมาสมาธิที่ถูกต้องได้ ฉะนั้น ปัญญาความเห็นชอบจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง ถ้าไม่มีความรอบรู้ในทางปัญญา การปฏิบัติก็จะเป็นไปอย่างไม่มีความสำเร็จก้าวหน้าแต่อย่างใด และไม่เป็นที่ไปในมรรคผลนิพพานได้เลย เหมือนคนตาบอดพายเรืออยู่ในสระ จะมีความขยันหมั่นพายเท่าไรเรือก็จะพวนไปเวียนมาในที่แห่งเดียว ทั้งที่ช่องทางออกจากสระเปิดกว้างอยู่แล้ว แต่คนตาบอดหาทางออกไม่พบ นี่ฉันใดใจไม่มีปัญญาจึงเรียกว่าใจบอด เมื่อตาใจคือปัญญาได้บอดไป การปฏิบัติธรรมจะมีการลบล้างตลอดไปก็ฉนั้น ในที่สุดก็เกิดความเห็นผิด แต่มาคิดว่าตัวเองเห็นถูก จึงยากที่จะแก้ไขได้ ก็ต้องปล่อยไปให้เป็นตัวใครตัวมัน นั่นคือใจเป็น ตะโมตะมะ ไม่มีปัญญาแฝงอยู่ในใจบ้างเลย ในที่สุดก็มีแต่ความรู้ที่ได้ศึกษามาจากตำราเท่านั้น

ขอให้ผู้ปฏิบัติได้ฝึกปัญญาให้เป็นของตัวเอง

ให้ได้ เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นเราจะได้ใช้ปัญญาเราเอง แก้ปัญหาของเราเองให้หมดไปทันต่อเหตุการณ์ ปัญญาในตัวเรามีอยู่แล้วแต่เอาไปใช้ในทางโลกเสียหมด เราเองหวนกลับมาเอาปัญญามืออยู่มาฝึกคิดพิจารณาในทางธรรมไว้บ้าง คิดบ่อยๆ พิจารณาบ่อยๆ ใจก็จะค่อยมีแสงสว่างทางปัญญาขึ้นมาได้ ทักษณญาณ และญาณทัสนะ มีความหมายในจุดเดียวกัน ทักษณญาณ หมายถึงเห็นก่อนรู้ ญาณทัสนะ หมายถึงรู้ก่อนเห็น ถ้าเห็นแล้วต้องรู้ ถ้ารู้แล้วก็ต้องเห็น จึงเรียกว่าญาณเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ถ้าเห็นแต่ไม่รู้ หรือรู้อยู่แต่ไม่เห็น นี่คือญาณเกิดขึ้นไม่สมบูรณ์ การปฏิบัติจะมีโอกาสผิดได้ง่ายทีเดียว ถ้าญาณทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กัน ใช้ปัญญาพิจารณาโยนิโสมนสิการในสังขรรมใด จะเกิดความแยบคาย หายสงสัยในสังขรรมนั้น ญาณนี้จะเกิดขึ้นเนื่องจากปัญญาที่มีเหตุผล อันประกอบด้วยสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นความเห็นที่เป็นไปใน หลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีเหตุผลเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจให้ถูกต้อง ถ้าหากคิดพิจารณาในธรรมไป

ตามตำรา ถึงจะพิจารณาในธรรมได้อย่างถูกต้องอยู่ ก็ตาม ทศณญาณนี้จะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

มคฺคามคฺคณาณฺ เป็นญาณที่รู้เห็นแนวที่ถูกต้องในการปฏิบัติด้วยตนเอง เรามีนิสัยปัญญาวิมุตติหรือเรามีนิสัยเจโตวิมุตติ จะรู้ตัวเองได้อย่างชัดเจน จะเลือกปฏิบัติให้ถูกกับนิสัยตัวเองได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งรู้อุบายวิธีในการปฏิบัติให้ถูกกับนิสัยของตัวเองในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้ามีจำนวนมาก ในยุคนี้ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติก็มีจำนวนมากเช่นกัน แต่ปฏิบัติให้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ยาก เพราะไม่มีปัญญาหาอุบายในหมวดธรรม มาปฏิบัติให้ถูกกับนิสัยตัวเองได้ เช่นตัวเองเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ แต่ไปปฏิบัติในวิธี เจโตวิมุตติ สวนทางกับนิสัยเดิมของตัวเอง จึงยากที่จะเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพานได้ หรืออาจจะเข้าไม่ได้เลย

วิปัสสนา หมายถึงการเจริญปัญญา ที่มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น มีความรู้เห็นในสังขารที่เป็นจริงได้อย่างชัดเจน จะเป็นรูปขันธ์และนามขันธ์มี

ความเกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัยอะไร และมีความดับไป
ด้วยเหตุปัจจัยอย่างไร การใช้ปัญญาพิจารณาจะเกิด
ความแยกกาย หายสงสัยไปได้ในขณะนั้น แล้วเกิด
ญาณซ้อนขึ้นมาอีกญาณหนึ่งเรียกว่า ปัญญาญาณ
การพิจารณาในธาตุสี่ให้เป็นไปในอสุภะความสกปรก
โสโครก เน่าเปื่อยไปในทุกส่วนของร่างกาย ไม่มี
ส่วนใดจะหอมหวานชวนชม เหมือนใจได้มาอาศัย
ซากศพอยู่ จะไปไหนมาไหนก็เหมือนกับซากศพ
เคลื่อนที่ จึงได้เกิดนิพพิทาญาณ มีความเบื่อหน่าย
ในรูปร่างกายเกิดขึ้น ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระ
อนาคามีก็เกิดขึ้นในช่วงนี้ จะรู้ตัวได้ทันทีว่าได้
บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามีแล้ว ไม่ต้องไปถามใคร
และไม่ต้องไปรับคำพยากรณ์จากใคร ๆ จึงเรียกว่า
ปัจเจกัตถรู้ได้เฉพาะตัว ไม่มีการตีความ ไม่ต้องมีใคร ๆ
ต้องมาสอบอารมณ์ ไม่มีการเปรียบเทียบเอาปริยัติมา
ตัดสินแต่อย่างใด เพราะรู้แก่ใจตัวเองแล้วว่าตัวเองได้
บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามีแล้ว หรือจะเอาตำรามา
เปรียบเทียบก็มีคุณค่าเท่ากันเหมือนกับรับประทาน
อาหาร จะรู้ชื่อของอาหาร หรือไม่รู้ชื่อของอาหาร

เมื่อได้รับประทานแล้วก็มีความอิมเท่ากัน นี่ฉันใด
 ผู้ที่ได้บรรลุนิพพานเป็นพระอนาคามีแล้ว จะเอาปริยัติ
 มาเทียบหรือไม่เอามาเทียบ คุณธรรมอันเป็นของจริง
 ก็ย่อมเป็นของจริงตลอดไป ในภุมิธรรมชั้นพระ
 อนาคามีนี้ เรื่องราคะ โทสะ จะละได้อย่างเด็ดขาด
 ไม่มีความกำเริบทางใจแต่อย่างใด

วิปัสสนาญาณ เป็นญาณที่มีความละเอียด
 อ่อนแหลมลึกเจียบคมมาก ญาณนี้เกิดขึ้นเมื่อไร
 จะไม่มีการเสื่อมไปในท่ามกลาง เป็นญาณที่เกิดขึ้น
 เพื่อทำลายกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจโดยเฉพาะ
 เป็นญาณที่รอบรู้รอบโลกธาตุนี้ทั้งหมด รอบรู้ใน
 เหตุปัจจัยที่พาให้มาเกิดในชาติปัจจุบัน รอบรู้ใน
 เหตุปัจจัยที่จะเป็นไปในชาติอนาคต เหตุปัจจัยคือ
 ตัณหานี้เองจึงเป็นหัวหน้าที่มพาให้เกิดตายในภพ
 ทั้งสาม เมื่อตัดกระแสแห่งความอยากออกจากใจ
 ได้แล้ว กามภพ รูปภพ อรูปภพ ก็ปิดฉากลง
 หนังสือที่ฉายเรื่องการเกิดตายในภพน้อยใหญ่ มีตัณหา
 เป็นผู้สร้างเรื่องขึ้นมา แล้วส่งให้สังขารการปรุงแต่ง
 ในสมมุติโลกทั้งหลาย วิปัสสนาญาณก็เข้าทำลาย

กองถ่าย พร้อมทั้งอุปกรณ์การถ่ายทำทั้งหมดให้
สิ้นซากไป ชาติสุสันต์ห้าเคยเป็นสถานที่ให้สังฆาร
มาฉายหนังก็ปิดฉากลงทันที บาปบุญน้อยใหญ่ที่
เคยเป็นไปในภพทั้ง ๓ ก็หมดภาระกันในชาตินี้
บุญบารมีทั้งหมดที่เคยบำเพ็ญมา ก็เป็นกำลังส่งให้
ถึงซึ่งจุดหมายปลายทางคือพระนิพพานเท่านั้น ดัง
บาลีว่า ตณฺหาเย ตรติ โองมฺ อาศัยตณฺหา และละ
ตณฺหาในภายหลัง บุญบารมีทั้งหมดที่เป็นกำลังที่
สำคัญ ก็ได้นำส่งเพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพานก็ได้หมด
ภาระกันเพียงเท่านี้ บุญกุศลบารมีจะติดตามไป
พระนิพพานอีกไม่มี เมื่อท่านทั้งหลายได้อ่านถึงจุดนี้
อย่าไปคิดอะไรและมีความสงสัยอะไร เมื่อท่านภาวนา
ปฏิบัติมาถึงจุดนี้แล้วท่านจะรู้เอง อย่าฟังไปวิจารณ์
อะไรให้เสียเวลา ถ้าสงสัยข้าพเจ้าก็พร้อมจะอธิบาย
ให้ฟัง

นิโรธ ความดับทุกข์ มีผู้ปฏิบัติเป็นจำนวนมาก
ตีความหมายไม่ตรงต่อความจริง เช่นพูดว่าต้องทำ
สมาธิให้จิตมีความสงบ หรือเข้าฌานสมาบัติได้แล้ว
ก็เป็นนิโรธความดับทุกข์ได้ ที่จริงวิธีทำสมาธิให้จิตมี

ความสงบ หรือเข้าอยู่ในฌาน มิใช่เป็นวิธีที่ดับทุกข์ได้แต่อย่างใด เป็นเพียงเข้าไปหลบทุกข์อยู่ในชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น วิธีอย่างนี้พระพุทธเจ้าเคยทรงทำมาก่อนแล้ว จะดับทุกข์และดับเหตุให้เกิดทุกข์ไม่ได้เลย นิโรธในความหมายของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงนั้นให้อ่านนิโรธความดับทุกข์ที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว นิโรธความดับทุกข์และดับเหตุให้เกิดทุกข์นี้ จะเกิดขึ้นเฉพาะผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เท่านั้น มิใช่ว่าจะเอามาพูดกันจำเจได้ทั่วไป แต่ผู้ได้ศึกษามาน้อยไม่เข้าใจในความหมายที่ถูกต้อง จึงเอาความสงบของสมาธิมาตีความหมายว่านิโรธ เพราะสมาธิความสงบหรือเข้าฌานนั้น เรียกว่า ฌานสมาบัติ ๘ มิใช่เป็นนิโรธความดับทุกข์แต่อย่างใด หรืออาจจะพูดไปเพื่อให้คนอื่นเห็นความสำคัญแก่ตัวเอง ว่าเป็นผู้ภาวนาได้ในระดับสูงก็เป็นได้

อาสวักขยญาณ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ขอให้ผู้ปฏิบัติหรือผู้อ่านทั้งหลายอย่าพึงวิจารณ์ในขณะนี้ และไม่ควรปฏิเสธว่าพระอรหันต์ได้หมดยุคหมดสมัยไปแล้ว จริงอยู่ที่มีในพระไตรปิฎก อธิบายเอา

ไว้ว่าในยุคนี้หมดจากพระอรหันต์ไปแล้ว นี่เป็นเพียงตำรา ในพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในกาลามสูตร ๑๐ ข้อ มีข้อหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าอย่าฟังเชื่อตามตำราหรือคัมภีร์ ฉะนั้นที่ว่าหมดยุคหมดสมัยของพระอรหันต์นั้น คำนี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าพระอรหันต์ได้เรียบเรียงพระไตรปิฎก ความเห็นส่วนตัวแล้ว คงเป็นปุถุชนเรียบเรียงแน่นอน คนมีความเชื่อในคำบาติ ประโยคในธรรมหมวดไหนมีบาติ ประกอบเหมือนกับว่าเป็นจริงถูกต้องไปเสียทั้งหมด ให้เราสังเกตดูว่า พระองค์ที่มีการศึกษาธรรมบาลีแตกฉาน ท่านก็มีความรู้ความสามารถ ผูกคำบาติ ประกอบกับประโยคอะไรก็ได้ เช่นคำถวายนานต่างๆ ก็ผูกบาลีประกอบกันมากมาย หรือคำสวดมนต์หลายสูตรก็ผูกบาลีประกอบกับประโยคให้กลมกลืนคล้องจองกันได้มิใช่หรือ

ขอผู้ปฏิบัติทั้งหลายอย่าไปสงสัยในเรื่องนี้ ข้าพเจ้ามีความมั่นใจว่าในยุคนี้ยังมีพระอรหันต์อยู่เต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ พระอริยเจ้าระดับต่ำลงมากก็มีอยู่มากพอสมควร ฉะนั้นผู้ปฏิบัติจงตั้งหลักให้ดี

เพราะยุคนี้มีการปฏิบัติหลายรูปแบบอยู่มาก จึงยากที่จะเลือกเอาแนวทางที่ถูกต้องตรงต่อมรรคผลนิพพานได้ แต่ก็ไม่เหลือวิสัย ถ้าเราได้ศึกษาประวัติเรื่องของพระอริยเจ้าในอดีต หรือปฏิบัติให้เป็นไปในมรรค ๘ แม้สติปัฏฐาน ๔ อิทธิบาท ๔ ในโพธิปักขิยธรรมทั้งหมด ก็เป็นส่วนปลีกย่อยออกมาจากมรรคมีองค์ ๘ นี้ทั้งนั้น เพราะสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบคลุมไว้ทั้งหมดแล้ว ดังพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า บรรดา รอยเท้าสัตว์ทั้งหลายย่อมรวมลงในรอยเท้าช้างแห่งเดียว นี่ฉันใด ธรรมทั้งหลายที่ ตถาคตได้ตรัสไว้แล้ว ย่อมรวมอยู่ในสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบนี้ทั้งนั้น ถ้ายึดหลักสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ให้เกิดความมั่นคงแล้วจะปฏิบัติในหมวดธรรมสติปัฏฐาน ๔ หรือหมวดธรรมอื่น ๆ ก็จะถูกต้อง เป็นไปในมรรคผลนิพพานได้ทั้งหมด

สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบนี้ เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ที่ผ่านมาในอดีต การวางรากฐานพระพุทธศาสนาไว้ในโลกนี้ ทุกๆ พระองค์ทรงวางหลักจากสัมมาทิฏฐิ

ความเห็นชอบนี้ทั้งนั้น พระพุทธเจ้าของพวกเราองค์ปัจจุบันนี้ พระองค์ทรงวางรากฐานพระพุทธศาสนาด้วยสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบ ให้เป็นไปตามพุทธประเพณีที่เป็นมาในอดีต แม้พระศรีอาริยมะตไตรย จะมาทรงวางหลักพระพุทธศาสนาให้ประชาชนในยุคนั้นได้ปฏิบัติกัน ก็จะวางหลักสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบเหมือนกัน พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า การวางรากฐานพระพุทธศาสนา ก็เริ่มต้นจากสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบนี้ก่อนทั้งนั้น ฉะนั้นการได้บรรลุธรรมเป็นพระอรียเจ้าของพุทธบริษัท จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี ผู้ที่ได้บรรลุธรรมในระดับไหน คุณธรรมนั้นจะเหมือนกันทั้งหมด ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ก็มีความบริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสตัณหา เข้าสู่พระนิพพานในที่แห่งเดียวกัน นิพพาน แปลว่า ความดับอันสนิทจากเชื้อที่จะให้เกิดในภพชาติต่างๆ ให้หมดไปจากใจ

ในยุคปัจจุบัน ถึงจะอยู่ในช่วงบั้นปลายของ

พระพุทธศาสนา ก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอะไร สิ่งที่สำคัญนั้นคือ การวางทิศทางในอุบายให้เป็นไปตามแนวทางเดิมของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วอย่างถูกต้องชอบธรรม เป็นจุดเริ่มต้นที่พระองค์ทรงวางหลักพระพุทธศาสนาไว้ในโลกครั้งแรก นั่นคือสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ถ้าผู้ปฏิบัติได้ตั้งหลักให้เข้าไปในแนวเดิมของพระพุทธเจ้าแล้ว การปฏิบัติก็จะเป็นไปตามแนวทางของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง การได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ก็จะเป็นไปในมรรคผลเหมือนพระอรหันต์ทั้งหลาย ถ้าบารมีเราพร้อมแล้วในชาตินี้ก็จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้เลย ถึงจะไม่ได้บรรลุธรรมในระดับสูง ในชาตินี้ให้เป็นผู้เข้ากระแสแห่งพระนิพพานได้นั้นคือ การบรรลุธรรมเป็นพระอริยะชั้นพระโสดาบัน เพื่อตั้งหลักเพื่อก้าวขึ้นสู่นิพพานในระดับสูงต่อไป ฉะนั้นสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง ให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจงศึกษาให้เข้าใจ ไม่เช่นนั้นจะผิดแนวทางเดิม ของพระพุทธเจ้าไปโดยไม่รู้ตัว ถ้าผิดในจุดเริ่มต้นก็ผิดต่อๆ กันไป ถ้าถูกในจุดเริ่มต้นก็จะถูกต่อๆ กันไปเช่นกัน

๑๒๖

ฉะนั้นขอให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายเมื่อท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว หากมีความสงสัยเป็นประการใด ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะอธิบายเพิ่มเติม เพราะบางประโยค บางสำนวนได้อธิบายไว้ไม่มากนัก ก็เพราะกลัวว่า หนังสือนี้จะมีความหนาเกินไป จึงใช้ข้อความประโยคสั้นๆ เท่านั้น

ขอท่านผู้อ่านทั้งหลายมีสติปัญญา อ่านหนังสือนี้ให้เข้าใจ เมื่อนำไปปฏิบัติ ขอให้มิปัญญาญาณ รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม หากบารมีท่านพร้อมแล้ว ในชาตินี้ขอให้ท่านมีดวงตาเห็นธรรม ได้บรรลุในมรรคผลนิพพาน ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้โดยชอบธรรมด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ชิบปณฺณโณ